Les escoles vinculades a les bandes de música a Catalunya

Informes CoNCA
IC11 (2016)

Generalitat de Catalunya

Co NC A
Consell Nacional
de la Cultura i de les Arts

El document *Les escoles vinculades a les bandes de música a Catalunya*, inclòs a la col·lecció *Informes CoNCA*, ha estat elaborat per l'Institut Ramon Muntaner a petició del Consell Nacional de la Cultura i de les Arts (CoNCA).

Document aprovat pel Plenari del CoNCA l'11 de març de 2016.

Membres del Plenari del CoNCA:
Carles Duarte i Montserrat, president
Gemma Sendra i Planas, vicepresidenta primera
David Albet i Sunyer, vicepresident segon
Mercè Gisbert i Cervera, vocal
Pilar Parcerisas i Colomer, vocal
Isona Passola i Vidal, vocal

Grup de treball Institut Ramon Muntaner:
M. Carme Jiménez, coordinació i redacció
Maite Hernández, treball de camp i redacció

Agraïments:
Associació Catalana d'Escoles de Música, Direcció General de Cultura Popular, Associacionisme i Acció Culturals, Escoles de Música d'Iniciativa Privada Associades de Catalunya, Federació Catalana de Societats Musicals, Inventari del Patrimoni Cultural Immaterial de les Terres de l'Ebre i totes aquelles persones i entitats que hi han participat.

Correcció lingüística:
Tau traduccions SL

Maquetació:
Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions

El CoNCA està integrat per:
Sílvia Muñoz d'Imbert, directora.
Equip del CoNCA: Anna Andreu Martínez, Jordi Auladell Marquès, Lídia Benito Porté, Gemma Carbonell Jorquera, Ramon Castells Ros, Jesús Fernández Acebal, Cèlia Garcia Trujillo, Cristina Huguet Martínez, Anna Cintya Loayza Martín, Lluïsa Sala i Tubert i Joan Torrent Pérez.

El document *Les escoles vinculades a les bandes de música a Catalunya*, editat pel Consell Nacional de la Cultura i de les Arts (CoNCA), està subjecte a una llicència de Reconeixement-NoComercial 4.0 Internacional de Creative Commons. Se'n permet la còpia, la distribució, la comunicació pública i la creació d'obres derivades, sense ús comercial i sempre que se'n citi la font.

Podeu descarregar aquesta publicació a: http://www.conca.cat

Barcelona, juliol de 2016

Dipòsit legal: B 15473-2016

SUMARI

1. Introducció 6

2. Metodologia de l'estudi 13
   2.1. Elaboració de l'enquesta 13
   2.2. Treball de camp: les escoles municipals i privades amb banda i les entrevistes als directors i les directores 15
   2.3. Buidatges de dades i descripció en xifres 16
   2.4. Incorporació de les dades en un portal/gestor de continguts 17

3. El pes de la tradició heretada i el present canviant 18
   3.1. L'associacionisme, l'origen de les escoles de música 20

4. Tipologia d'escoles 23

5. Ensenyament a les escoles de música 30

6. Perfil dels professors 37
   6.1. Condicions laborals 39

7. Contextualització de les escoles de música en el seu entorn territorial 40

8. Fortaleses i impacte social de les agrupacions musicals 43
   8.1. Paper del voluntariat en el context de la formació dins les escoles de les societats musicals 43
   8.2. Vessant amateur i formació musical: la composició de la banda 44
   8.3. Estructura professional de l'educació musical de les entitats 48
   8.4. Autoavaluació de les escoles de les societats musicals 49

9. Situació administrativa actual de les escoles de música 51
   9.1. Obligacions legals de les societats musicals 51
   9.2. Situació econòmica de les societats musicals 54
   9.3. Situació econòmica de les escoles de música 58

10. Conclusions 64

11. Resum executiu 73

11.1. Perspectiva general 73

11.2. Constitució de les escoles de música i les bandes de les societats musicals 76

Annex 1 78

Annex 2 83

Annex 3 89

Annex 4 98

Annex 5 100

Bibliografia 101

Les escoles vinculades a les bandes de música a Catalunya

1. Introducció

Tradicionalment, l'ensenyament «especialitzat» de la música a Catalunya s'ha vinculat als plans d'estudi dels conservatoris. La seva metodologia de treball se sustenta principalment en un enfocament professionalitzador que la diferencia de les escoles de música de les societats musicals, municipals i privades.

L'aprovació de la LOGSE[1] va abordar, en el context d'una reforma del sistema educatiu, una ordenació extensa dels ensenyaments musicals. Les administracions educatives havien de regular reglamentàriament el funcionament d'escoles específiques per a l'estudi de la música sense limitació d'edat que permetessin l'obtenció de títols de validesa acadèmica i professional. En compliment de la normativa, Catalunya va establir el Decret 179/93, de 27 de juliol, pel qual es regeixen actualment les escoles de música i dansa, i, posteriorment, s'hi va afegir el Decret 122/2012, de 9 d'octubre, del procediment d'autorització i de comunicació prèvia per a l'obertura de centres educatius privats.

Va ser aleshores que es van establir —en correspondència amb el conjunt de les comunitats autònomes i en sintonia amb les recomanacions de la Unió Europea d'Escoles de Música (EMU)— els objectius a treballar,[2] els propòsits que es mantenen en l'actualitat, entre els quals destaca «fomentar la participació en agrupacions vocals i instrumentals i en activitats adequades de caràcter aficionat».[3]

Per assolir aquest objectiu, avui en dia l'educació musical ha evolucionat d'una formació de caràcter individual, professional, clàssic i limitat, més propi dels conservatoris i també d'algunes escoles que n'han seguit l'exemple, a un ensenyament més col·lectiu, no professional, adaptat als nous temps i d'accés obert a tota la societat, característic de la gran majoria de les escoles de música de les societats musicals, municipals i privades.

En consonància amb aquestes fites, que potencien cada cop més l'aprenentatge col·lectiu i el gaudiment musical, la banda té un paper destacat dins dels plans formatius com a conjunt instrumental, tot i no ser un fenomen nou en el context educatiu. Així, doncs, des de mitjan segle XIX, moment en què van aparèixer les bandes, les formacions van impulsar la democratització de l'accés a l'ensenyament musical. La figura del director instruïa en l'educació individual i el grup social en facilitava l'aprenentatge col·lectiu. Les societats musicals, des de la pràctica amateur, van contribuir —i encara ho fan en l'actualitat— a projectar la música socialment i a posicionar-la com un agent cultural i identitari de la comunitat a través de la banda. En canvi,

1 Llei 1/1990, de 3 d'octubre, d'ordenació general del sistema educatiu.

2 Gómez, I. [*et al.*] (2002). *Escoles municipals de música. Criteris per al desenvolupament del model educatiu i cultural als municipis.* Barcelona: Diputació de Barcelona. Àrea d'Educació.

3 Ibíd.

els estudis professionals, restringits econòmicament a les classes altes, van relegar la pràctica en conjunt als últims cursos de formació — grups de cambra, per exemple— i van buidar de contingut el significat social de la música.[4]

De la mateixa manera que els àmbits territorials, amb força presència bandística, atorguen a les societats musicals la dinamització de la vida musical local, les ciutats i pobles també esperen que les escoles de música que acullen hi participin activament. La col·laboració en actes festius de les seves corals, dels grups de vent, de les *big bands*, de les bandes o de les orquestres n'és un bon exemple.

Amb la implantació de les escoles municipals de música, un servei públic a disposició del municipi, el centre educatiu contribueix al desenvolupament de polítiques socials i culturals, i dóna resposta a les necessitats, els interessos i les dinàmiques pròpies de la població.

Els objectius inicials d'aquest estudi se centraven a:

- Avaluar l'impacte social, econòmic i cultural de les escoles de música, i en concret, de les vinculades a les bandes.

- Documentar aquest entorn formatiu i el grau de formació i professionalització que se'n deriva.

- Tenir una informació sistematitzada des de la perspectiva de l'associacionisme i de l'àmbit no formal, observant les relacions que es poden establir entre l'àmbit educatiu formal i no formal.

No obstant això, els resultats derivats de les entrevistes i enquestes fetes a les escoles ens proporcionen una visió parcial d'algunes d'aquestes fites marcades inicialment. Així, hi ha tota una sèrie de qüestions que han condicionat els resultats que s'han obtingut finalment pel que fa a l'impacte social i al grau de professionalització que s'assoleix:

- Les dificultats per establir la llista de les escoles i la seva classificació.

- El complex procés de treball de camp.[5]

- La diversitat de tipologies d'escoles.

- La manca de dades sistematitzades dels informants que han participat en l'estudi.

- Poca predisposició de les entitats, que sovint perceben aquests estudis com una càrrega en el seu dia a dia, que ja és complex per si mateix .

Cal destacar la complexitat d'aprofundir en una temàtica que mostra una realitat cultural que no havia estat ni tractada ni documentada abans a Catalunya de manera global. Per poder aprofundir-hi, primer de tot cal tenir una visió sistemàtica per a la qual s'han posat les bases per a futurs estudis. En aquesta elaboració ha estat imprescindible la recerca de fonts bibliogràfiques, que

---

4 Asensi, E. (2013). *Música, mestre! Les bandes valencianes en el tombant del segle xix*. València, PUV. Publicacions de la Universitat de València.
Almeria, J. (2014). "El moviment associatiu de les societats musicals de la Comunitat Valenciana al segle XXI". *El paper de l'associacionisme cultural en el segle XXI"*, núm. 8, 35-44.

5 Al llarg del treball de camp han sorgit diverses problemàtiques, com ara que el nombre d'enquestes en què s'han contestat totes les qüestions ha estat baix i que les respostes han estat poc precises en un nombre elevat de formularis.

ens ha permès conèixer l'estudi *Les mondes de l'harmonie. Enquête sur une pratique musicale amateur*,[6] publicat el 2009 a França. Es tracta d'una publicació que combina metodològicament l'anàlisi estadística i la investigació etnogràfica i que s'aproxima a les bandes de música d'una manera polièdrica. L'estudi, fet durant els anys 2004-2005, analitza la configuració (integrants, formació musical, etcètera) i l'impacte social que generen les bandes de música a la regió d'Alsàcia, planteja hipòtesis i proposa unes línies de treball a desenvolupar en investigacions posteriors en tot el territori francès. Tot i no seguir la mateixa temàtica que estudiem en aquest treball, ha estat una referència que hem tingut en compte per la seva anàlisi global i el seu enfocament precís en el món bandístic.

L'informe que presentem tot seguit fa un pas més enllà i analitza les escoles vinculades a les bandes de música al nostre país. L'estudi ofereix:

- Una radiografia de les diverses tipologies d'escoles de música vinculades a les bandes que hi ha a Catalunya.

- Unes dades respecte del seu paper en el context de la formació musical.

- Una anàlisi de les problemàtiques, les amenaces, els reptes i les oportunitats d'aquestes escoles.

- Una reflexió respecte del rol de les escoles en un context sociocultural més ampli.

Si bé inicialment prevèiem fer un estudi molt vinculat a les societats musicals com a representants clars del binomi banda–escola, més endavant hem pogut documentar l'existència d'un gran nombre d'escoles de música municipals o municipalitzades i privades. Dins dels seus plans formatius, aquestes escoles inclouen el conjunt instrumental–banda que depassa les aules i, a poc a poc, acaba guanyant protagonisme en el seu entorn sociocultural immediat.

Per fer aquest estudi hem triat les escoles que estan vinculades a bandes, perquè les bandes són una manifestació de la cultura catalana d'una gran tradició i en creixement, amb un paper social que va més enllà de l'ensenyament musical.

Les dades recollides en l'informe mostren dos models diferents d'organització i funcionament, i cinc tipologies d'escola.[7]

Si en primer lloc ens centrem en els models organitzatius i formatius, podrem diferenciar entre:

- Model 1: el de les societats musicals (grup 1),[8] que està directament relacionat amb una acció social i cultural lligada al seu entorn immediat, a la seva població d'origen, en la qual la banda té un paper socialitzador i identitari molt important.

- Model 2: el de les escoles municipals (grup 2) i privades (grup 3), que estan orientades cap a l'ensenyament musical formal, en què la banda és un conjunt instrumental emprat com a eina per a l'ensenyament que, de mica en mica, es va vinculant als actes socials, culturals i festius de les poblacions.

---

6 Dubois, V.; Méon, J–M., et Pierru, E. (2009). *Les mondes de l'harmonie. Enquête sur une pratique musicale amateur*. París: La Dispute.

7 Per a una definició més acurada de les escoles, les classifiquem per tipologies i tenim en compte si estan reconegudes o no pel Departament d'Ensenyament. Alhora, també diferenciem les que han sorgit d'una societat musical i s'han convertit en municipals, perquè això també en determina el funcionament actual.

8 El model 1 inclou les societats musicals (grup 1), mentre que el model 2 inclou les escoles municipals (grups 2) i les escoles privades (grup 3).

Les societats musicals practiquen la formació musical i el contacte amb la música ultrapassa l'aprenentatge —es tracta d'una formació integral de la persona que sovint l'acompanya en tot el seu itinerari vital—; en canvi, a les escoles de música, municipals o privades, l'educació musical, el coneixement d'un instrument i el llenguatge musical són l'objectiu principal. Això condiciona que la creació i la pervivència de la banda estiguin subjectes als alumnes i a la seva formació. Per tant, pot arribar a passar que en alguns cursos l'escola disposi de banda i en d'altres no tingui cap activitat, la qual cosa podria explicar el fet que sigui habitual que, d'un any a un altre, el nombre de bandes que hi ha en actiu a Catalunya varïi.

Els contactes duts a terme per a l'inici del treball de camp de l'estudi han permès documentar l'existència de 126 bandes a Catalunya (annex 1) i el fet que actualment hi ha 99 escoles de música a Catalunya vinculades a bandes (annex 2).

Mapa 1. Distribució de les bandes i de les escoles de música vinculades a bandes per demarcacions territorials. Catalunya

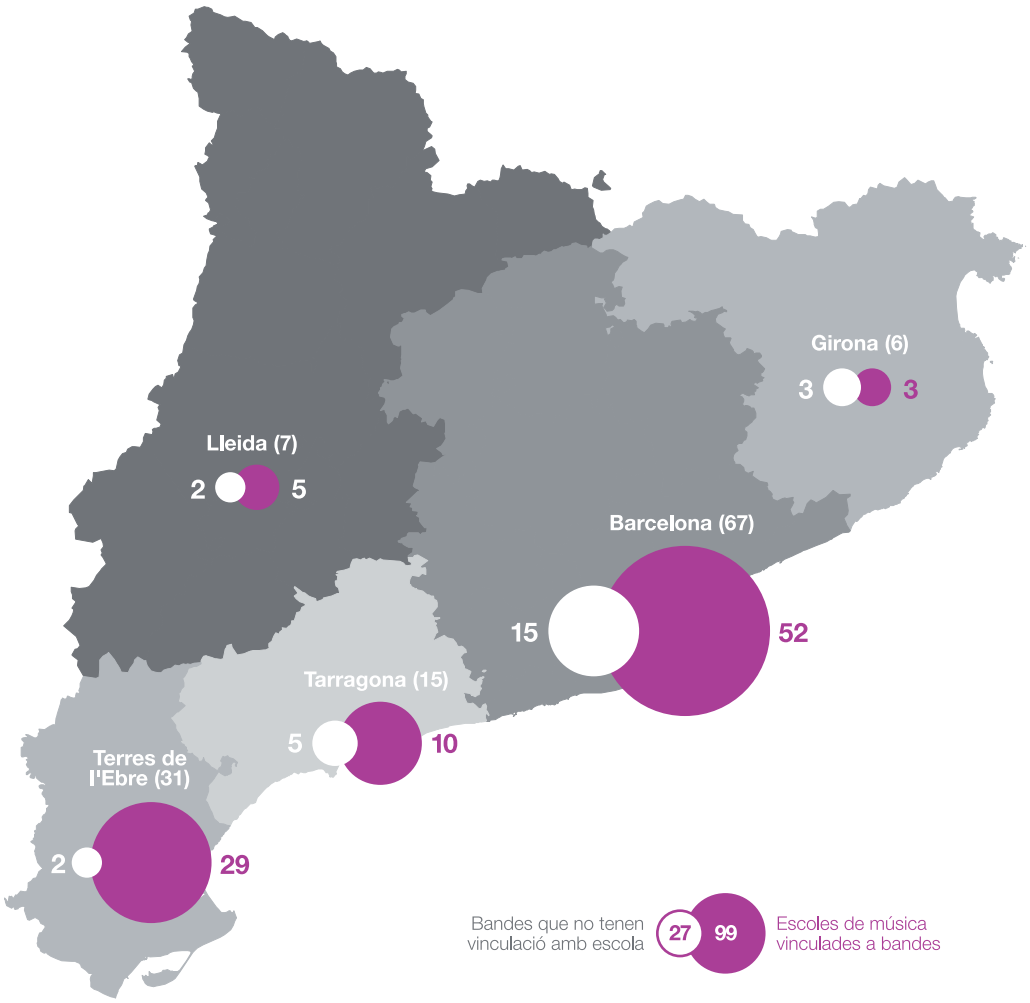

Font: Elaboració pròpia

Nota: Per a més informació vegeu els annexos 1, 2 i 4.

Mapa 2. Distribució de les bandes i de les escoles de música vinculades a bandes per demarcacions territorials. Barcelona

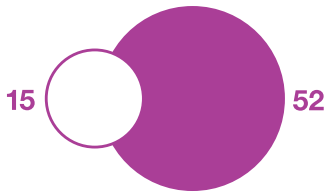

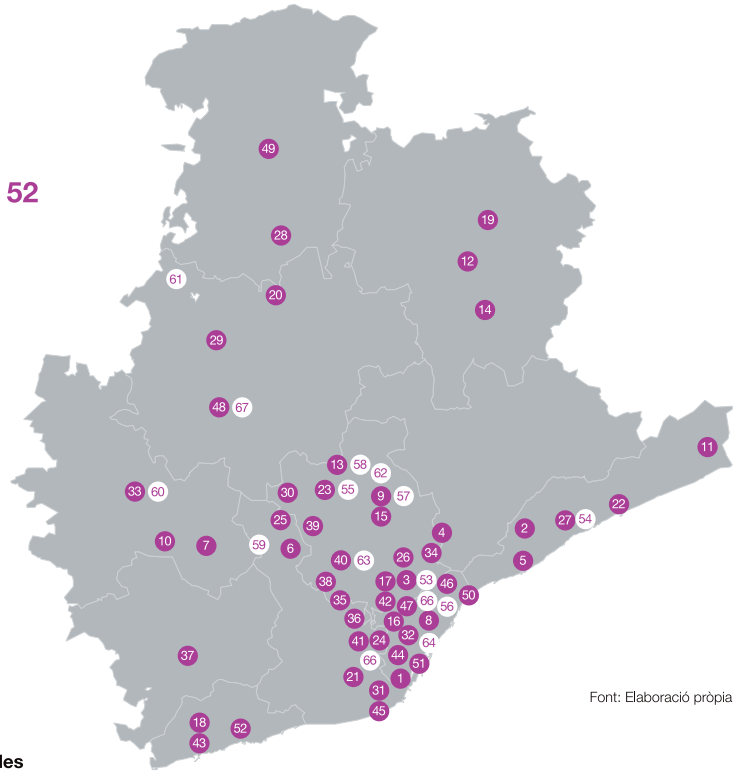

Font: Elaboració pròpia

Escoles de música vinculades a bandes

1. Amics de la Música de Bellvitge
2. Banda Bufera (projecte Espai Musical Burriac, Argentona)
3. Banda d'Aulos, Escola Municipal de Música, de Cerdanyola del Vallès
4. Banda de l'Associació Musical Pau Casals, de Mollet del Vallès
5. Banda de l'Aula de Música de Vilassar de Mar
6. Banda de l'Aula Municipal de Música d'Abrera
7. Banda de l'Aula Municipal de Música Maria Escolà i Cases, de Piera
8. Banda de BCN Fusió, Escola de Música i Arts a la Sagrera i Sant Andreu
9. Banda de l'Escola de Música Creu Alta, de Sabadell
10. Banda de l'Escola de Música de Capellades
11. Banda de l'Escola de Música i Dansa de Palafolls
12. Banda de l'Escola de Música de Vic
13. Banda de l'Escola Municipal de Música Frederic Mompou, de Matadepera
14. Banda de l'Escola de Música l'Arpa, de Taradell
15. Banda de l'Escola Municipal de Música, de Sabadell
16. Banda de l'Escola de Música Sant Gervasi, de Barcelona
17. Banda de l'Escola de Música i Dansa Fusió, de Sant Cugat del Vallès
18. Banda de l'Escola i Conserv. Mun. de Música M. Montserrat de Vilanova i la Geltrú
19. Banda de l'Escola Intermun. de Música *El Faristol*, de Roda de Ter i l'Esquirol
20. Banda de l'Escola Municipal de Música Mestre Josep Maria Castella, de Navàs
21. Banda de l'Escola Municipal de Música Blai Net de Sant Boi de Llobregat
22. Banda de l'Escola Municipal de Música d'Arenys de Mar Carles G. Vidiella
23. Banda de l'Escola Municipal de Música - Conservatori de Terrassa
24. Banda de l'Escola Municipal de Música, d'Esplugues de Llobregat
25. Banda de l'Escola Municipal de Música, d'Olesa de Montserrat
26. Banda de l'Escola Municipal de Música, de Barberà del Vallès
27. Banda de l'Escola Municipal de Música de Mataró
28. Banda de l'Escola Municipal de Música, de Puig-Reig
29. Banda de l'Escola Municipal de Música, de Súria
30. Banda de l'Escola Municipal de Música de Vacarisses
31. Banda de l'Escola Municipal de Música del Prat
32. Banda de l'Escola Municipal de Música Eixample, de Barcelona
33. Banda de l'Escola Municipal de Música i Conservatori de Grau Prof. d'Igualada
34 Banda de l'Escola Mun. de Música i Dansa de Santa Perpètua de Mogoda
35. Banda de l'Escola Municipal de Música i Dansa Miquel Pongiluppi, del Papiol
36. Banda de l'Escola Municipal de Música Julià Canals, de Molins de Rei
37. Banda de l'Escola Mun. de Música M. Dolors Calvet, Vilafranca del Penedès
38. Banda de l'Escola Municipal de Música Miquel Blanch, de Castellbisbal
39. Banda de l'Escola Municipal de Música Pau Casals, de Viladecavalls
40. Banda de l'Escola Municipal de Música Pere Burés, de Rubí
41. Banda de l'Escola Municipal de Música, de Sant Feliu de Llobregat
42. Banda de l'Escola Mun. de Música Victòria dels Àngels, Sant Cugat del Vallès
43. Banda de l'Escola de Música Musicàrea, de Vilanova i la Geltrú
44. Banda de Música del Col·legi Pare Manyanet de Barcelona
45. Banda de Música del Prat
46. Banda de Música Santa Coloma de Gramenet
47. Banda del Centre d'Educació Musical Diaula, de Barcelona
48. Banda del Conservatori i Escola Municipal de Música de Manresa
49. Banda i la Jove Banda de l'Escola Municipal de Música de Berga
50. Banda Simfònica de Badalona (Escola de Música i Conservatori Prof.)
51. Raval's Band (Escola de Música Juan Pedro Carrero, de Barcelona)
52. Suburband de Sitges

Bandes que no tenen vinculació amb escola

53. Agrupació Musical de Cerdanyola del Vallès
54. Agrupació Musical del Maresme
55. Agrupació Musical Sant Josep de Terrassa
56. Agrupación Musical N. S. de la Sierra, de Santa Coloma de Gramenet
57. Associació Banda de Música de Sabadell
58. Banda de Matadepera
59. Banda de Música d'Esparreguera
60. Banda de Música d'Igualada
61. Banda de Música de Cardona
62. Banda de Música de Castellar del Vallès
63. Banda de Rubí. Associació Rubí Musical s. XXI
64. Banda Municipal de Barcelona
65. Banda Simfònica Ciutat de les Roses
66. Banda Simfònica Roquetes-Nou Barris
67. Unió Musical del Bages

Mapa 3. Distribució de les bandes i de les escoles de música vinculades a bandes per demarcacions territorials. Girona

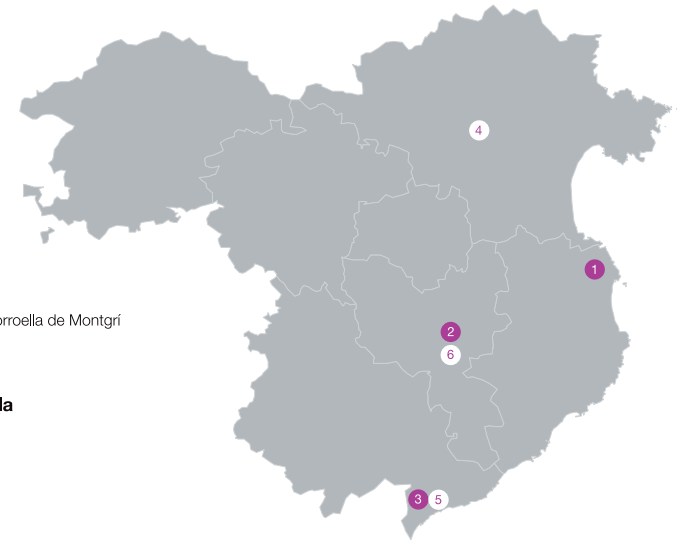

Escoles de música vinculades a bandes

1. Banda de l'Escola Municipal de Música i Dansa de Torroella de Montgrí
2. Banda del Gironès
3. Banda i Cobla del Col·legi Santa Maria de Blanes

Bandes que no tenen vinculació amb escola

4. Banda Municipal de Figueres
5. Banda Musical Mossèn Joan Batlle, de Blanes
6. Girona Banda Band

Font: Elaboració pròpia

Mapa 4. Distribució de les bandes i de les escoles de música vinculades a bandes per demarcacions territorials. Lleida

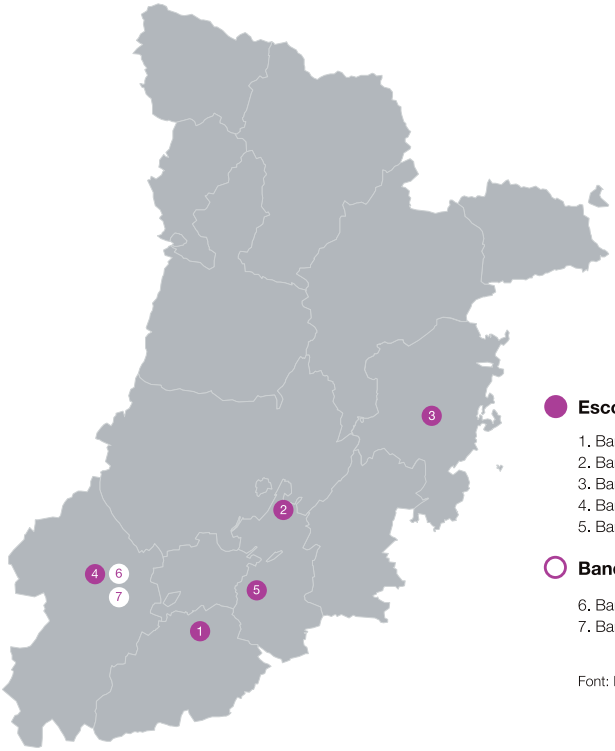

Escoles de música vinculades a bandes

1. Banda de l'Escola de Música de les Garrigues
2. Banda de l'Escola Municipal de Música d'Agramunt
3. Banda de l'Escola Municipal de Música de Solsona
4. Banda del Conservatori de Lleida i Escola Municipal de Música de Lleida
5. Banda Municipal de Bellpuig

Bandes que no tenen vinculació amb escola

6. Banda de Música Municipal de Lleida
7. Banda Simfònica Unió Musical de Lleida

Font: Elaboració pròpia

Mapa 5. Distribució de les bandes i de les escoles de música vinculades a bandes per demarcacions territorials. Tarragona

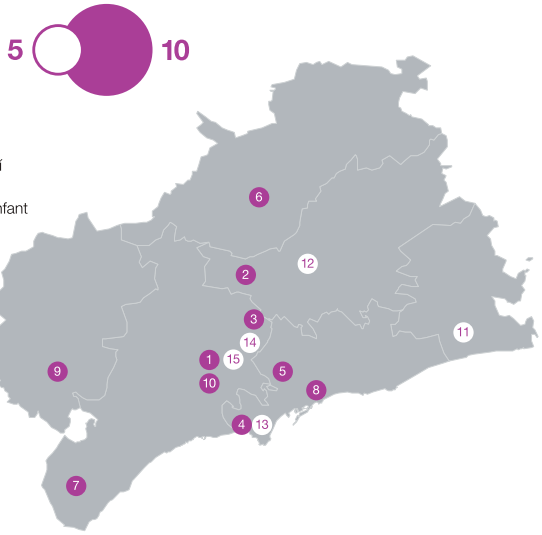

Escoles de música vinculades a bandes

1. Banda de l'Escola i Conservatori de Música de Reus
2. Banda de l'Escola Municipal de Música d'Alcover
3. Banda de l'Escola Municipal de Música, de la Selva del Camp
4. Banda de l'Escola Municipal de Música, de Salou
5. Banda de l'Escola Municipal de Música Rafael Gibert Recasens, de Constantí
6. Banda de Música Verge de la Serra de Montblanc
7. Banda Municipal de Música Clau de Vent de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant
8. Banda Unió Musical de Tarragona
9. Banda de Música Vila de Falset (Associació Musical Vila de Falset)
10. Banda-Cobla del Col·legi Pare Manyanet de Reus

Bandes que no tenen vinculació amb escola

11. Agrupació Musical Santa Anna, del Vendrell
12. Banda Ciutat de Valls
13. Banda de Música Costa Daurada
14. Banda de Música de la Selva del Camp
15. Banda Simfònica de Reus

Font: Elaboració pròpia

Mapa 6. Distribució de les bandes i de les escoles de música vinculades a bandes per demarcacions territorials. Terres de l'Ebre

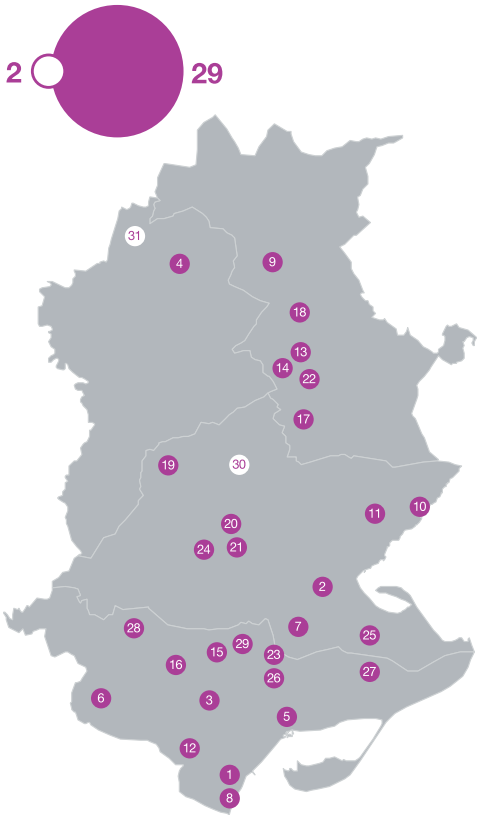

Escoles de música vinculades a bandes

1. Agrupació Musical Canareva, d'Alcanar
2. Agrupació Musical Casal Camarlenc, de Camarles
3. Agrupació Musical de Godall
4. Agrupació Musical de Vilalba dels Arcs
5. Agrupació Musical Rapitenca, de Sant Carles de la Ràpita
6. Agrupació Musical Senienca, de la Sénia
7. Associació Musical Verge dels Prats, de l'Aldea
8. Banda Municipal de Música d'Alcanar
9. Banda de l'Escola Municipal de Música d'Ascó
10. Banda de la Cala, de l'Ametlla de Mar
11. Agrupació Musical l'Emburgada, del Perelló
12. Banda de Música d'Ulldecona
13. Banda de Música de Benissanet
14. Banda de Música de Miravet
15. Banda de Música Germans Arasa "Els Flarets", de Santa Bàrbara
16. Banda de Música Sant Llorenç, de la Galera
17. Banda de Rasquera
18. Banda del Patronat de l'Escola Municipal de Música i Dansa, de Móra d'Ebre
19. Banda i Escola Municipal de Música de Paüls
20. Banda Manel Martines i Solà de Jesús
21. Banda Municipal de Música de Tortosa
22. Escola i Banda de Música "La Ginesta", de Ginestar
23. La Lira Ampostina
24. La Lira Roquetense, de Roquetes
25. Societat Musical Espiga d'Or, de Deltebre
26. Societat Musical la Unió Filharmònica d'Amposta
27. Unió Musical "L'Artística", de Sant Jaume d'Enveja
28. Unió Musical Mas de Barberans
29. Unió Musical Masdenverge

Bandes que no tenen vinculació amb escola

30. Banda Municipal de la Pobla de Massaluca
31. Banda Municipal de Tivenys

Font: Elaboració pròpia

2.
Metodologia de l'estudi

En l'elaboració d'aquest estudi han participat professionals de l'àmbit de les ciències socials, sobretot antropòlegs, els quals, a més a més, tenen formació musical.

D'entrada, partíem de la hipòtesi que l'estudi s'havia de focalitzar principalment en l'anàlisi de les escoles vinculades a les societats musicals, ja que tradicionalment les bandes d'aquestes societats han creat escoles per donar resposta a la formació dels seus músics.

Tenint en compte que la zona on n'hi ha més és a les Terres de l'Ebre, aquesta demarcació esdevenia el principal espai territorial a treballar, seguit de la resta de la província de Tarragona, Barcelona i, en menor quantitat, Girona i Lleida.

No obstant això, el treball de camp també ha evidenciat una presència important de les bandes de música com a conjunt instrumental a les escoles de música municipals i privades, així com als conservatoris d'arreu de Catalunya, en què s'han incorporat al pla formatiu i també són presents en l'activitat sociocultural de les poblacions. Aquest fet justificaria la seva inclusió en aquest estudi.

Tanmateix, les societats[9] o associacions musicals amb banda, però que no tenen cap vinculació amb una escola, no han estat incloses en l'informe perquè no compleixen el requisit previ.

A continuació detallem les quatre fases d'execució de què consta l'estudi:

2.1. Elaboració de l'enquesta

Per a la recollida de les dades de l'estudi, l'Institut Ramon Muntaner va elaborar una enquesta base. Més endavant, l'enquesta va ser completada amb les aportacions de Mercè Gisbert, de l'antropòloga responsable del treball de camp, de la Federació Catalana de Societats Musicals (FCSM) i dels antropòlegs vinculats a l'Inventari del Patrimoni Cultural Immaterial de les Terres de l'Ebre (IPCITE).

Amb motiu del que està duent a terme en l'actualitat l'IPCITE (projecte d'identificació, recerca, difusió i promoció), el seu equip de treball —constituït, entre altres institucions, per l'Institut Ramon Muntaner, responsable d'aquest informe—, està identificant i catalogant els diferents

9 En el text s'emprarà indistintament societat musical, agrupació musical o associació musical quan es tracti d'entitats sense finalitat de lucre vinculades a bandes que tinguin d'escola de música, sobretot per a la formació dels seus músics.

elements patrimonials de la zona. L'àmbit de «les manifestacions musicals i sonores» té un dels elements més representatius al territori en les bandes de música i les seves escoles. I en aquest estudi, les societats musicals representen un dels eixos del document.

L'enquesta es divideix en dues parts amb la finalitat de recollir dades quantitatives i qualitatives de les escoles de música i de les bandes.

La primera part consisteix en una cinquantena de preguntes, majoritàriament de tipus quantitatiu o de resposta curta, vinculades a l'escola de música i el funcionament intern de l'entitat (annex 3):

- La tipologia de centre i la seva gestió.
- La propietat de l'espai i les seves característiques.
- El tipus de material i el fons de què disposa.
- Dades quantitatives referents al centre educatiu:
    - Nombre d'instruments
    - Nombre d'alumnes
    - Gènere
    - Procedència
    - Pla formatiu i grups d'edat
    - Resultats acadèmics
    - Pressupost i procedència dels ingressos
- Dades quantitatives referents a l'entitat musical:
    - Nombre de socis
    - Normatives i responsabilitats
    - Pressupost i procedència dels ingressos

La segona part, formada per 21 ítems, responia a temes socioculturals vinculats a la banda:

- Origen històric
- Normatives i regulacions
- Perfil sociològic dels membres
- Funcionament intern

- Trets identitaris (territori, folklore, etcètera)
- Grau d'activitats i valoracions
- Vinculacions a altres entitats
- Qüestions de patrimoni etnogràfic

2.2. Treball de camp: les escoles municipals i privades amb banda i les entrevistes als directors i les directores

Per emplenar l'enquesta es va prioritzar el mètode de les entrevistes amb els representats de les societats musicals i les seves escoles.

L'FCSM va establir un primer contacte amb les associacions per donar-los a conèixer l'estudi i sol·licitar la seva col·laboració. Més tard, vam contactar amb totes, i alhora vam establir relació amb les societats musicals no federades que tenien escoles de música.

Abans d'emplenar l'enquesta, via telefònica, vam classificar les societats musicals que tenien una escola de música. Alguns centres van argumentar que, tot i fer classes de música, no en feien regularment o no seguien cap pla formatiu, per la qual cosa no les podíem considerar escoles de música ni les podíem incloure en aquest estudi.

En altres casos, algunes societats van especificar que estaven vinculades a més d'una escola de música. Vam bandejar les escoles els membres de les quals provenien de centres de tipologia diversa (conservatoris, escoles de música, etcètera), però en canvi vam acceptar aquelles en què la majoria dels músics procedien d'un mateix centre, malgrat que la resta vinguessin d'altres.

Un cop classificades les societats musicals federades i no federades que tenien escola de música o estaven vinculades directament a un centre educatiu, vam programar les entrevistes amb les escoles: en total, **40 centres**. Depenent de la titularitat de l'escola —privada o pública— i de la seva vinculació amb la banda, vam haver de fer dues entrevistes: per un costat, al representant de la banda, al president o presidenta o al membre de la junta; per l'altre, al director o directora o al cap d'estudis de l'escola. Hi va haver algunes societats musicals i escoles municipals que van refusar aquesta opció i que es van estimar més emplenar el formulari pel seu compte i enviar-nos-el per correu electrònic. A més a més, també vam haver de sol·licitar als ajuntaments, encarregats de la gestió de l'escola, les qüestions sobre les dades pressupostàries. En aquest cas, no els vam fer cap entrevista, sinó que tan sols els vam demanar aquesta informació. Els consistoris que van accedir a facilitar-nos-la, ens la van trametre per Internet.

Com a resultat d'aquests contactes vam poder identificar **27 centres directament vinculats a les societats musicals i 13 escoles municipals**, tot i que majoritàriament formen part de l'FCSM.

Aquesta fase es va elaborar al llarg del mes de novembre i durant els primers deu dies del mes de desembre del 2015.

Paral·lelament a la segona fase i a mesura que s'anaven fent les entrevistes, vam tenir constància que les bandes de música no tan sols formaven part de les societats musicals —indiferentment

de la seva titularitat i vinculació a les escoles municipals—, sinó que hi havia altres escoles municipals i privades de música d'arreu del territori que incloïen en el seu projecte educatiu la banda com a conjunt instrumental.

Per precisar el nombre concret de centres i poder establir-hi contacte, vam consultar les dades de la Direcció General de Cultura Popular, Associacionisme i Acció Culturals (DGCPAAC) del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, les publicades en el web del Departament d'Ensenyament i també les del registre de les escoles adherides a l'ACEM i a l'EMIPAC.

A partir d'aleshores, vam contactar amb cadascuna de les escoles per saber si en el seu pla formatiu tenien la banda com a conjunt instrumental. Atès que les escoles municipals i privades no s'ajustaven al mateix tipus de constitució que el de les societats musicals i que la seva vinculació amb la banda no era la mateixa, vam optar per no passar-los l'enquesta i vam prioritzar les entrevistes telefòniques amb els directors del centre educatiu o de la banda, a través de les quals vam recollir informació cultural, social i musical. **En total, es van fer 29 entrevistes.**

Per aclarir el paper de la banda en el context d'aquestes escoles, vam prioritzar l'entrevista i les preguntes que giraven al voltant de la metodologia, el funcionament i els objectius de la banda.

Aquesta recollida de dades es va fer des de les acaballes del mes de novembre fins a mitjan desembre. **En total, es van fer 37 enquestes i 66 entrevistes.**

Al mateix temps, també es van establir converses amb representants de l'ACEM i de l'EMIPAC, **amb** el president de l'FCSM i amb professors i alumnes de les diverses escoles.

2.3. Buidatges de dades i descripció en xifres

Tot seguit detallem com vam obtenir la informació de les tipologies.

a) De les 27 escoles vinculades a les societats musicals, vam fer l'enquesta a 24.

b) Per localitzar la resta d'escoles[10] vinculades a municipis, vam consultar les estadístiques del Departament d'Ensenyament. A les dades no consta quines escoles tenen banda, raó per la qual vam haver de trucar, una a una, a totes les escoles per tal d'esbrinar-ho.

Tal com s'especifica a continuació, vam trucar a 163 escoles, tot i que només vam poder contactar amb 143, de les quals 57 van corroborar que tenien una banda; la resta no van respondre a la nostra trucada ni als nostres missatges. Després d'identificar les 57 escoles, vam tornar a trucar-los per fer l'entrevista. Tenint en compte el nombre elevat de centres i el temps limitat per fer l'estudi, finalment en vam seleccionar 29 per fer l'entrevista amb més profunditat.

Així mateix, segons les dades recollides per l'FCSM, hi ha 6 bandes adherides que no tenen escola de música ni estan vinculades a cap centre. També hi ha, però, altres associacions musicals no federades que disposen de banda, però que no tenen una relació directa amb una escola municipal o conservatori (annex 4).

10 En el moment de fer l'estudi als centres de les societats musicals ja s'havien localitzat 13 escoles.

2.4. Incorporació de les dades en un portal/gestor de continguts

La incorporació de les dades ha de permetre disposar de tota la informació vinculada a cada escola enquestada en una intranet, però sobretot tenir un espai web amb un mapa de localització de les escoles i amb una fitxa per a cada centre.

3.

El pes de la tradició heretada i el present canviant

Les bandes de música, datades des de mitjan segle XIX, però impulsades a principis del segle XX, s'han anat estenent progressivament arreu del país fins a esdevenir una manifestació festiva més de la cultura popular catalana d'arrel tradicional.

No obstant això, si hi ha un lloc a Catalunya on aquesta representació té un gran pes territorial és al sud del país, sobretot a la comarca del Montsià. Formada per 12 municipis —Alcanar, Amposta, Freginals, la Galera, Godall, Mas de Barberans, Masdenverge, Sant Carles de la Ràpita, Sant Jaume d'Enveja, Santa Bàrbara, la Sénia i Ulldecona—, a la comarca hi ha 13 bandes. L'única població que no té agrupació instrumental és Freginals, per bé que els municipis d'Amposta i Alcanar en tenen dues cadascuna. En menor quantitat, a les comarques ebrenques del Baix Ebre, la Ribera d'Ebre i la Terra Alta les formacions musicals també estan esteses per tot el territori: a l'interior, a la costa, en municipis petits i grans, etcètera.

Les bandes i les seves entitats constitueixen un element vertebrador i de cohesió social, un fenomen organitzat i estructurat reconegut com a patrimoni immaterial a les Terres de l'Ebre.

Si bé la comarca del Montsià és la zona on proporcionalment hi ha un nombre més gran de bandes —13 bandes per a una població de 68.524 habitants— i on l'arrelament identitari és més fort, no és pas la que en té més, quantitativament parlant. Segons les dades consultades, les xifres ens indiquen que, en l'actualitat, on hi ha més bandes de tot el territori és a la província de Barcelona, amb la comarca del Vallès Occidental al capdavant, on n'hi ha 19, bé procedents d'escoles de música vinculades a municipis o bé d'associacions musicals.

Les bandes d'arreu de Catalunya són hereves d'anteriors formacions musicals militars i el resultat del procés evolutiu de la «tradició heretada» i el «present canviant». Des de sempre, les bandes de música han estat transmissores socials encarregades de recrear, adaptar, transformar i actualitzar el patrimoni musical.

La seva constitució social i les seves peces i partitures musicals són el vincle que uneix les generacions, la connexió que caracteritza i identifica la seva cultura. El seu patrimoni musical representa la seva expressió identitària, la memòria històrica i col·lectiva d'un poble, d'una ciutat o d'un grup social de Catalunya.

La participació en la vida cultural local de les bandes és elevada i les entitats musicals així ho perceben. Les bandes són presents a les manifestacions i les celebracions del patrimoni festiu de Catalunya, representades arreu i en gran part del territori català. Les processons de Setmana Santa, les cavalcades de Reis o les cercaviles de Carnaval, entre d'altres, van acompanyades de bandes de música, pròpies o foranes. Poblacions com ara Tarragona, Lleida, Bellpuig, Igualada o Ulldecona en són un bon exemple.

A més a més, les bandes també són presents en manifestacions i celebracions pròpies de cada municipi: la Fira de l'Auberge a Benissanet, amb el protagonisme de la banda de música de la població; la Festa de l'Arròs a Sant Fruitós de Bages, amb la Unió Musical del Bages; la Festa del Dia de la Mare a Blanes, amb la Banda i Cobla Col·legi Santa Maria del municipi, o el pessebre vivent de Sant Cosme al Prat del Llobregat, amb la banda de música del Prat, entre d'altres.

Les bandes adapten el seu repertori segons l'activitat que desenvolupen. El repertori de carrer vinculat a l'àmbit festiu no és el mateix que el que es fa servir en la formació, en què hi ha un nombre més gran de peces clàssiques, o l'interpretat en els concerts simfònics. Així doncs, la banda té la capacitat d'adaptar el seu repertori depenent del paper social que adopta en cada moment.

Les bandes de les escoles de música municipals també han fet seu l'ampli i variat repertori contemporani de les entitats musicals i ara mateix estan contribuint a recuperar i mantenir el patrimoni musical de les seves poblacions. Aquest és el cas, per exemple, de la Banda i la Jove Banda de l'Escola Municipal de Música de Berga, que participa en les festes de la Patum tocant, entre altres peces, *El Patumaire*, un pasdoble compost per dues partitures: *El Algabeño* i *El arte taurino*.

Quan la música es vincula a un fet identitari, acostuma a passar que determinades tipologies de peça, com ara els pasdobles o les sarsueles, són deixades de banda per algunes escoles dins el seu repertori formatiu i d'actuacions perquè s'identifiquen amb el folklore espanyol, fet que denota un cert desconeixement musical i una manca de tradició popular. A l'altre extrem, però, hi trobem algunes escoles que les segueixen interpretant i en reivindiquen la catalanitat, ja que van ser adaptades amb la creació del nou corpus fester a Catalunya a les acaballes del segle XIX i començaments del segle XX.

Així mateix, la composició instrumental de la formació s'ha modificat al llarg del temps. Als instruments de vent-fusta (clarinet requint o *sopranino*, clarinet soprano, clarinet alt o contralt, clarinet baix, corn anglès, fagot, contrafagot, flauta travessera, flautí o *piccolo*, oboè, saxo *sopranino*, saxo alt, saxo tenor, saxo baríton, saxo baix, saxo contrabaix), vent-metall (bombardí, fiscorn, tuba, trombó, trompa, trompeta), percussió —tonals (timbals, laminòfons, etcètera); no tonals (bombo, caixa, etcètera) i petita percussió (gong, triangle, etcètera)—, algunes formacions hi han incorporat instruments de corda (violoncel, contrabaix i, esporàdicament, piano i arpa), i han esdevingut així bandes simfòniques. Ara com ara, però, cap de les escoles entrevistades vinculades a associacions o municipis no té configurada una agrupació d'aquestes característiques de manera continuada, si bé fan concerts puntuals; o, si en tenen, no la cataloguen com a tal, com és el cas de l'Agrupació Musical Senienca. Cal destacar, però, que en el món bandístic català hi trobem representades la Banda de Cerdanyola del Vallès o la Banda Simfònica de la Unió Musical del Bages.

En la majoria dels casos, les bandes han mantingut la composició clàssica de la formació. Tot i això, amb el pas dels anys, l'augment de músics i la diversitat en l'oferta educativa han permès l'entrada de totes les variants tonals d'instruments —com és el cas del saxo i del clarinet—, tot tipus de percussió i, ocasionalment, instruments de corda atípics, com ara baixos elèctrics o guitarres, si la partitura ho requereix.

3.1. L'associacionisme, l'origen de les escoles de música

L'associacionisme a Catalunya ha estat un factor determinant i decisiu per al creixement de la societat i la cultura catalanes. Amb l'esclat del moviment associacionista al segle XIX, les associacions van donar resposta a la demanda de democratització de l'ensenyament i l'accés a la cultura. Així, a través de l'acció col·lectiva i el treball voluntari, es van vertebrar els valors culturals, identitaris i socials del país.

Els cronistes locals i erudits de l'època van recopilar, preservar i difondre el patrimoni material i immaterial dels seus territoris fins ben entrada la primera meitat del segle XX. La seva tasca va assentar les bases dels futurs estudis que les Assemblees Intercomarcals d'Estudiosos i les entitats de recerca local farien més tard.[11] És el cas del mateix Institut Ramon Muntaner, centre coordinador d'aquest estudi, una entitat hereva d'aquells inicis que en aquest informe dóna veu a les bandes de música; unes associacions que també van contribuir a articular el teixit social català i a omplir de contingut la seva identitat.

L'associacionisme musical a Catalunya té els seus inicis al segle XX, si bé les bandes eren presents al territori català des del segle XIX.

Tot i que les formacions bandístiques sempre s'han vinculat a les Terres de l'Ebre —a aquesta demarcació pertanyen les bandes més antigues de Catalunya, com ara la Banda del Cafè de Dalt (coneguda també com La Banda del Josepet) a Benissanet, que es remunta al 1830, o la banda que fa «música del poble» a Alcanar, datada del 1834—, a l'àrea metropolitana de Barcelona també en tenim documentades algunes de molt antigues, com ara la Banda de Música de Sabadell, creada l'any 1856; o la de la capital del Bages, la Banda Municipal, fundada l'any 1864 pel mestre manresà Magí Pont i Ferrer.

Si bé és cert que la creació de les bandes al sud de Catalunya s'ha enllaçat amb el cultiu de l'arròs i la influència dels treballadors valencians, no ho és menys —i així ho demostren els casos sabadellenc i manresà— que la pràctica musical ja era present a diferents indrets del territori català. La particularitat que van presentar les agrupacions musicals va ser la manera com es van desenvolupar dins de l'àmbit associatiu. Si a gran part del Principat l'associacionisme cultural i social es va iniciar a les grans ciutats i més endavant es va escampar per les zones rurals,[12] en el cas bandístic, així com en el dels centres d'estudi, va ser tot just a l'inrevés. Així, doncs, la música —ensenyament limitat a l'alta burgesia a través del Conservatori o de classes particulars— va donar inicialment resposta a les necessitats educatives i culturals a les zones rurals per estendre's posteriorment a les zones urbanes.

En créixer, les societats musicals van expandir-se pel territori amb l'objectiu d'homogeneïtzar la seva presència. Contràriament al que algú opina, les bandes i les escoles de les societats musicals no estan circumscrites a determinats àmbits rurals i territorials, sinó que són un fenomen en creixent desenvolupament urbà a tot Catalunya, tal com es verifica en aquest estudi, ja que el nombre de bandes és considerable en poblacions superiors als 100.001 habitants, però també en ciutats petites d'entre 10.001 i 30.000.

---

11 Figueras, N., Jiménez, M.C., i Santesmases, J. (2007). *Cultura i recerca local al segle XX: dels erudits locals als centres d'estudi. Jornada d'estudi, Calonge, 14-15 de setembre 2007. En memòria de Pere Caner (1922-1982)*. Editen: Ateneu Popular de Calonge i Institut Ramon Muntaner.

12 Martínez Rodríguez, M. (2011). *La legió silenciosa. L'associacionisme cultural català: una mirada des de la transició mirant cap al futur*. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya.

Taula 1. Nombre de bandes en intervals per nombre d'habitants

HABITANTS	NOMBRE DE BANDES
≤1.000	10
1.001-3.000	4
3.001-5.000	10
5.001-10.000	27
10.001-30.000	21
30.001-50.000	13
50.001-70.000	7
70.001-100.000	8
≥100.001	26

Font: Elaboració pròpia

Des dels seus inicis, les bandes de música van establir estructures educatives bàsiques i simples per instruir els seus integrants. En un principi, la tasca va recaure en el mateix director de la banda, que exercia la doble funció de dirigir la formació i formar els músics.

Al mateix temps, les bandes de música es van constituir en entitats. Les juntes s'encarregaven de redactar els estatuts i de recollir-ne els objectius principals; unes fites que a poc a poc es van concretar en la necessitat d'incloure nous membres a la banda i d'oferir un ensenyament de qualitat estructurat.[13] Va ser així com les classes de música particulars i col·lectives van donar pas a les escoles de música.

En l'actualitat, la formació que ofereixen és oberta i flexiva. En comparar-la amb la resta d'escoles que ofereixen formació musical, observem que l'ensenyament que s'hi imparteix permet formar-se musicalment des de nivells elementals fins a la preparació d'estudis professionalitzadors. Així, doncs, malgrat que el seu itinerari curricular no atorga l'obtenció de títols amb validesa acadèmica o professional, els alumnes poden preparar-se per a l'accés als graus professionalitzadors. De la mateixa manera, si bé aquestes classes estan adreçades a nens i joves, també estan obertes per al públic adult. En aquest darrer cas, part dels seus alumnes són els membres de més edat de la banda, els quals no van poder accedir a l'ensenyament quan eren joves o no es van poder formar correctament.

Si bé la raó de l'existència de les escoles de música de la banda és la necessitat de formar i incorporar nous instrumentistes a la formació, en l'actualitat, gran part dels centres educatius

13 N'és un bon exemple el cas de l'Agrupació Musical Senienca. Així s'exposa en els estatuts redactats els anys 1967-1987, quan s'anomenava *Agrupación Cultural y Deportiva*. En l'article 2b s'exposa: "Crear una acadèmia de música per als joves del poble, sempre que siguin socis o fills de socis". [Miró Vives, Ll. *100 anys fent música, 100 anys fent poble: història de la banda de música de la Sénia, 1904-2004*. Agrupació Musical Senienca, DL 2004 (Tortosa: Impremta Querol)].

també han diversificat el projecte curricular d'acord amb els interessos dels alumnes i del seu entorn i s'hi han adaptat. Actualment, l'escola de música de la societat musical és un centre de dinamització de la cultura musical bandística que continua oferint un servei educatiu retroactiu a l'agrupació, però que alhora contribueix al desenvolupament integral de totes les persones a través de la música, estiguin o no interessades a formar part de la banda. Això comporta que la formació instrumental no es limiti als instruments clàssics que configuren la formació —vent-metall, vent-fusta i percussió—, sinó que també s'ofereixi la possibilitat d'instruir-se en altres instruments com ara la guitarra i el piano.

Disposar, però, d'un ventall ampli d'opcions per poder triar no és sempre possible ni accessible per a les escoles perquè les limitacions pressupostàries en condicionen l'oferta educativa. Així mateix, com ja hem enunciat anteriorment, els centres prioritzen l'ensenyament dels instruments propis de la banda com ara clarinet, fagot, flauta travessera, oboè, saxo, bombardí, tuba, trombó, trompa, trompeta i percussió, principalment.

4.

Tipologia d'escoles

Les escoles de música vinculades a bandes són un fenomen en creixent desenvolupament rural i urbà a tot Catalunya. Avui en dia, les escoles estan repartides per tot el territori, tot i que la província de Barcelona és la zona on n'hi ha més. Les comarques del Vallès Occidental i del Montsià són les que tenen més escoles de música vinculades a bandes, amb un total de 13, respectivament.

Taula 2. Distribució de les escoles per àmbits territorials i comarques.

Barcelona	52	• l'Alt Penedès (1) • l'Anoia (3) • el Bages (3) • el Baix Llobregat (9) • el Barcelonès (9) • el Berguedà (2) • el Garraf (3) • el Maresme (5) • Osona (3) • el Vallès Occidental (13) • el Vallès Oriental (1)
Girona	3	• el Baix Empordà (1) • el Gironès (1) • la Selva (1)
Lleida	5	• les Garrigues (1) • el Segrià (1) • el Solsonès (1) • l'Urgell (2)
Tarragona	10	• l'Alt Camp (1) • el Baix Camp (4) • la Conca de Barberà (1) • el Priorat (1) • el Tarragonès (3)
Terres de l'Ebre	29	• el Baix Ebre (9) • el Montsià (13) • la Ribera d'Ebre (6) • la Terra Alta (1)

Font: Elaboració pròpia

Gràfic 1. Distribució de les escoles de música per demarcacions territorials.

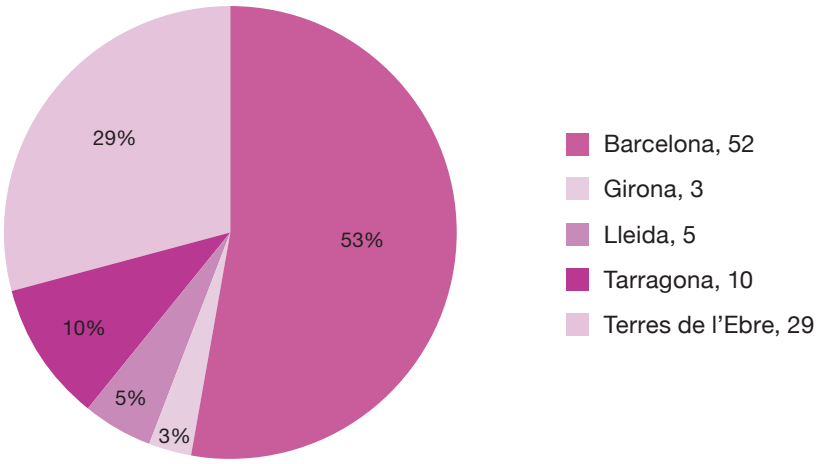

Font: Elaboració pròpia

A continuació establim les diverses tipologies d'escoles de música vinculades a bandes i les analitzem centrant-nos principalment en tres[14] grans grups: les que estan vinculades a les societats musicals, les municipals i les privades.

Gràfic 2. Distribució de les escoles de música per tipologies genèriques.

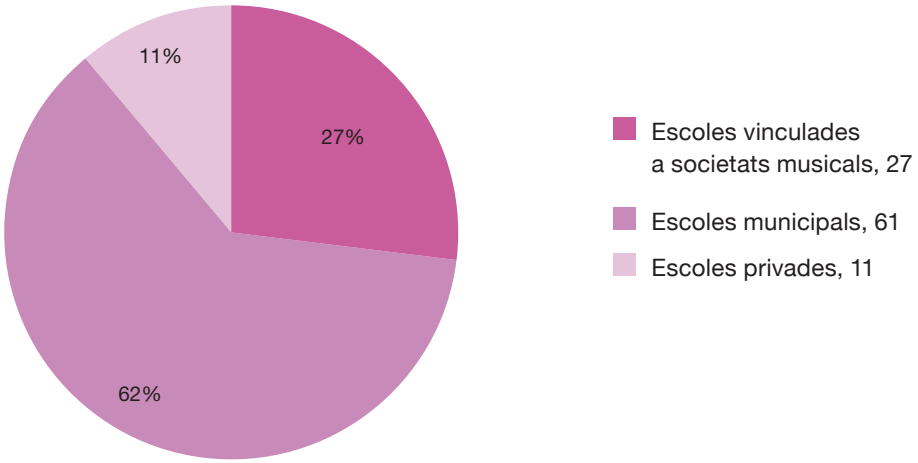

Font: Elaboració pròpia

14 Tot i diferenciar tres grups a l'hora de parlar de models, en realitat la diferència és entre les escoles vinculades a les societats musicals i la resta d'escoles; és a dir, les municipals i les privades.

Les 27 escoles vinculades a societats musicals presenten la distribució territorial següent:

Taula 3. Distribució de les societats musicals per àmbits territorials.

	NOMBRE DE SOCIETATS MUSICALS
Barcelona	5
Girona	1
Lleida	0
Tarragona	2
Terres de l'Ebre	19
Total	**27**

Font: Elaboració pròpia

Gràfic 3. Distribució de les societats musicals per àmbits territorials.

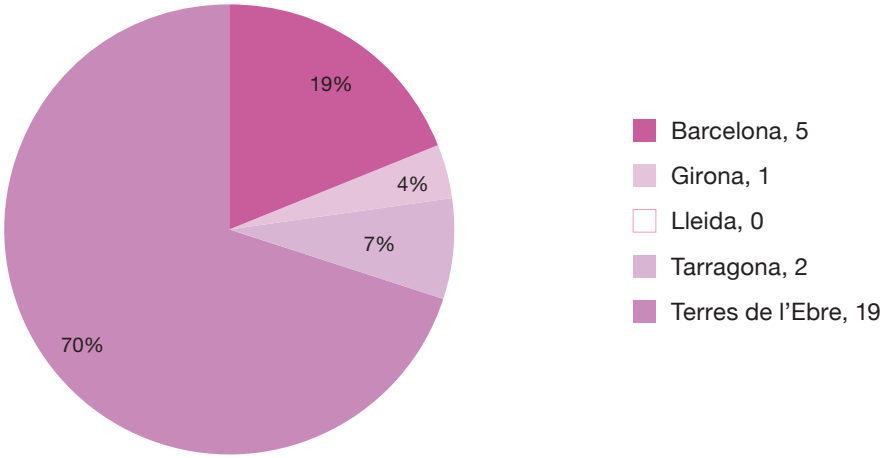

Font: Elaboració pròpia

Aquest estudi ha permès establir i quantificar les diverses tipologies d'escoles vinculades a bandes existents a Catalunya, però fer aquesta classificació no ha estat fàcil sobretot pel fet que:

- No hi ha cap registre.
- Les mateixes escoles tenen dificultats a l'hora d'autodefinir-se.
- Les entitats de segon grau que les agrupen no són compartiments hermètics i, per tant, en una mateixa federació podem trobar tipologies d'escoles diferents.

Les escoles de les societats musicals —tant se val si són privades o municipals, reconegudes o no— tenen els mateixos objectius que estipula el Decret 179/1993 per a les escoles de música; és a dir:

1) Fomentar des de la infància l'interès per la música.

2) Procurar una formació teòrica i pràctica que permeti gaudir de la pràctica individual i de conjunt.

3) Crear un entorn afavoridor del foment de la pràctica en grup d'activitats, com a aficionat, de música (en són un bon exemple les bandes infantils i juvenils).

4) Descobrir i animar els joves amb aptituds i preparar-los per cursar estudis professionals.

5) Adequar la programació de l'ensenyament als interessos, la dedicació i el ritme d'aprenentatge de l'alumne.

6) Oferir una àmplia gamma d'ensenyaments al voltant de l'activitat de la música, com ara música clàssica, música antiga, música moderna, autòctona o popular.

Per tant, seguint els objectius estipulats pel Decret 179/1993, que puntualitza la necessitat de crear un entorn que afavoreixi la pràctica de conjunt, totes les escoles de música treballen l'aprenentatge musical i el desenvolupament d'habilitats i hàbits que afavoreixin aquest sentiment de col·lectivitat. Per aquesta raó, cada cop més es potencia la creació d'agrupacions musicals i conjunts instrumentals que comprenen des de petites formacions (duets, quartets) fins a grans agrupacions (bandes, *big bands*, orquestres, etcètera).

Així, doncs, la banda, com a conjunt instrumental, ha esdevingut una matèria curricular del pla formatiu que s'estén per tot el territori. Si bé en un passat les societats musicals van donar resposta a les necessitats educatives, les escoles de música actuals donen lloc, en el seu itinerari formatiu, a la creació de noves bandes.

Totes les escoles de música disposen d'autonomia per configurar l'oferta educativa. El decret no estipula cap programa concret, però remarca que s'han d'impartir les matèries de llenguatge musical, instrument, pràctica vocal i instrumental de grup.

Posar a l'abast una oferta i una atenció d'ensenyament diversificada, segons les edats i els interessos dels alumnes, comporta oferir una educació polivalent i compromet les escoles a establir una formació que cobreixi les seves necessitats educatives. Ara bé, en el cas de les escoles de les societats musicals, també implica adequar-se al projecte de desenvolupament de la banda, la finalitat última del seu ensenyament.

És així que des de les escoles de les societats musicals es potencia i s'instrueix sobretot en l'aprenentatge musical i el desenvolupament d'habilitats i hàbits que afavoreixin el sentiment identitari i de col·lectivitat. Valors com ara el respecte pels altres, la pertinença de grup, el treball en comú o la superació i el creixement personal atorguen una formació en valors individuals que reverteix en la pràctica musical col·lectiva i en les necessitats de la banda.[15]

A les Terres de l'Ebre, la demarcació de Catalunya on hi ha més societats musicals amb banda (19 de les 27 documentades), la necessitat de formació ha condicionat el treball educatiu, fins al punt que, abans que el Decret s'apliqués, les escoles ebrenques ja treballaven sota l'ideari que inspira aquesta norma, que afavoria la creació de conjunts instrumentals en el seu pla formatiu:

15 Informació obtinguda a través de les entrevistes personals fetes a la junta directiva de les societats musicals.

«Si ens parem a pensar, alguns dels elements que ens han caracteritzat sempre, com per exemple la pràctica instrumental en grup, han estat imitats pels centres públics. A conservatoris com el de Tarragona o Barcelona, la pràctica instrumental en grup la tenien abandonada o simplement no aconseguien portar-la endavant, mentre que avui dia gaudeixen de bones i espectaculars agrupacions, ja siguin bandes o orquestres, que permeten als alumnes participar del treball en equip. Molt abans que els desplegaments curriculars en parlessin, a l'Ebre això ja era un costum.»[16]

Si ens centrem en la informació recollida actualment, a Catalunya hi ha 99 escoles vinculades a bandes de música, de les quals:

Taula 4. Grups d'escoles dins dels dos models diferenciats.

MODELS D'ESCOLA **Grups d'escola**	**NOMBRE**
GRUP 1 Vinculades a societats musicals	27
GRUP 2 Municipals	61
GRUP 3 Privades	11
Total	**99**

Font: Elaboració pròpia

16 Royo, C. (2014). *Terres de l'Ebre: música, educació i societat*, ponència pronunciada dins la jornada de reflexió i debat: «Els estudis musicals dintre del sistema educatiu de Catalunya». Amposta.

Les escoles vinculades a bandes es poden classificar en cinc tipologies:

Taula 5. Tipologies d'escoles de música vinculades a bandes.

TIPOLOGIES
I. Escoles privades reconegudes[17] pertanyents a associacions musicals[18] federades i no federades. Les entitats tenen una escola de música de titularitat privada reconeguda pel Departament d'Ensenyament. Total: 7 centres.
II. Escoles privades no reconegudes pertanyents a associacions musicals federades i no federades. Les entitats tenen una escola de música de titularitat privada no reconeguda pel Departament d'Ensenyament. Total: 17 centres.
III. Escoles privades sense vinculació a una associació musical, reconegudes o no. Total: 11 escoles.
IV. Escoles municipalitzades de les associacions musicals.[19] Els centres educatius de les entitats han estat municipalitzats. Són escoles que originàriament pertanyien a societats musicals i que s'han transformat en públiques. Els ajuntaments les han assumit com a servei públic. En alguns casos les gestiona el mateix ajuntament i, en d'altres, la societat musical continua mantenint-ne la gestió.[20] Total: 4 centres, dels quals 3 estan reconeguts i 1 no.
V. Escoles municipals que tenen banda. L'escola pública ha desenvolupat en el seu pla formatiu aquesta matèria de conjunt instrumental i la banda ha acabat convertint-se en una manifestació cultural de la població. Total: 57 centres.

Font: Elaboració pròpia

Gràfic 4. Repartiment per tipologies d'escoles

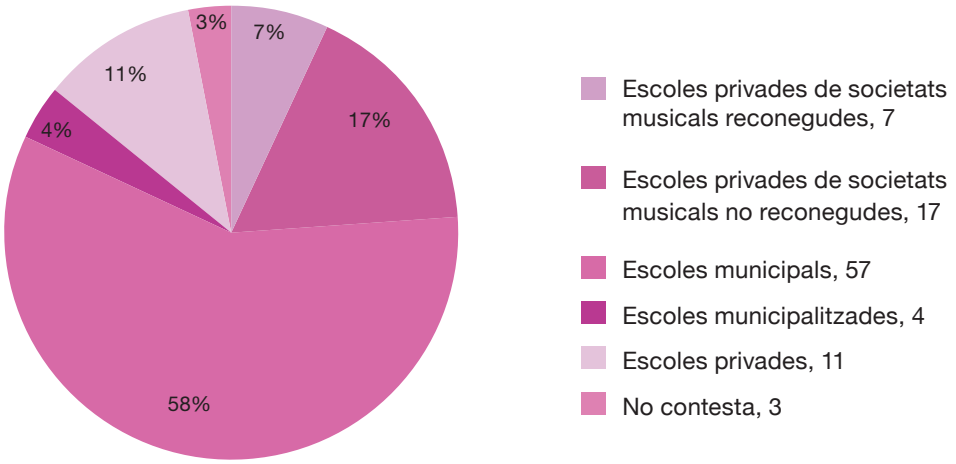

Font: Elaboració pròpia

17 Els requisits s'estableixen en el Decret 173/1993, de 27 de juliol, normativa per la qual es regulen les escoles de música i de dansa. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, núm.1779- 4.8.1993); i en el Decret 122/2012, de 9 d'octubre, del procediment d'autorització i de comunicació prèvia per a l'obertura de centres educatius privats (*Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, núm. 6233).

18 Hi ha tres entitats que no van respondre a l'enquesta i no s'ha pogut documentar si les seves escoles estan o no reconegudes. En el gràfic 4 consten amb la denominació de *No contesta*.

19 En la classificació següent i en la gràfica es diferencien les escoles entre municipalitzades i municipals. En endavant, però, s'utilitzarà com a única nomenclatura per a ambdues el concepte «municipals».

20 La societat musical d'origen de l'escola pot passar per diferents fases al llarg de la transició, que va des d'una entitat sense ànim de lucre fins a un servei municipal.

Hi ha algunes escoles municipals que no tenen banda pròpia, però que estan indirectament vinculades a una banda. També pot passar que la mateixa formació instrumental s'alimenti de diversos centres educatius de la mateixa tipologia, com és el cas de la Unió Musical del Bages. El fet més habitual en les excepcions, però, són les bandes que estan formades per integrants de diverses procedències: conservatoris, escoles privades, escoles municipals, etcètera. Val a dir que l'estudi d'aquests darrers casos no és objecte d'aquest treball perquè no hi ha una vinculació directa amb les escoles.

5.

Ensenyament a les escoles de música

Totes les tipologies d'escola de música estructuren l'ensenyament elemental en quatre categories paral·leles a l'educació infantil i primària.[21] Així doncs, en general, l'educació musical a les escoles de música s'estructura seguint la classificació següent:[22]

- Sensibilització musical (P3 - P5, de 3 a 5 anys).
- Formació bàsica (1r i 2n de primària, de 6 a 8 anys).
- Aprofundiment o grau elemental I i II (3r i 4t de primària).
- Avançat o grau elemental III i IV (5è i 6è de primària).
- Escola d'adults.[23]

Cadascuna de les etapes presenta uns objectius concrets:

- Sensibilització musical (P3 - P5, de 3 a 5 anys).
  Adreçat a infants de 3 a 5 anys. L'objectiu és despertar el sentiment per la música i desenvolupar les capacitats auditives, rítmiques, motrius i vocals de manera activa, amena i lúdica.

- Formació bàsica, també anomenada iniciació musical (1r i 2n de primària, de 6 a 8 anys).
  Adreçat a infants de 6 a 8 anys. Un cop apresos els conceptes sensorialment, en aquest nou cicle els alumnes treballen conceptes bàsics i concrets del llenguatge musical i l'instrument.

Després d'aquests primers cursos inicials, a partir de la formació en grau elemental s'introdueix la música en grup i l'alumne s'incorpora a les diferents formacions. Al principi ho fa en petites agrupacions, com ara combos i quartets (sobretot en el cas de les escoles municipals i privades); a la banda infantil o juvenil (en el cas de les societats musicals), o directament a la banda gran.

---

21 El fet que no hi hagi cap programa regulat pel Departament d'Ensenyament comporta que cada centre estipuli allò que considera més adequat. Això suposa que les categories no siguin les mateixes, que no s'empri la mateixa nomenclatura per classificar-les i que les franges d'edat no es mantinguin. Així, és habitual que alguns centres comencin l'etapa de sensibilització musical als 4 anys o bé que la integrin en dos cicles fins als 8: 3-5 anys i 6-8 anys. Davant la diversitat, s'ha establert la classificació més habitual sobre la base de la informació recollida en el treball de camp.

22 Es tracta d'una classificació equivalent al nivell d'educació formal.

23 Els adults segueixen un itinerari formatiu alternatiu que funciona depenent dels coneixements previs, si en tenen, i de l'edat.

El camí més habitual, però, és accedir a la banda gran. En el cas de les societats musicals, les enquestes reflecteixen que el 38,46 % dels centres tenen bandes infantils o juvenils.

- Aprofundiment o grau elemental I i II (3r i 4t de primària):
  Adreçat a nens de 8 a 10 anys. El grau elemental s'estructura per nivells de llenguatge musical i pràctica d'instrument. Els alumnes comencen a treballar en petites formacions i es van assolint les competències tècniques i associatives corresponents.

- Avançat o grau elemental III i IV (5è i 6è de primària):
  Adreçats a infants de 10 a 12 anys. Els alumnes mantenen la mateixa formació, si bé s'incrementen les hores lectives. Els estudiants s'integren a la banda infantil i, més endavant, a la juvenil.

Gràfic 5. Repartiment del nombre d'alumnes de les escoles pertanyents a societats musicals segons les etapes educatives.

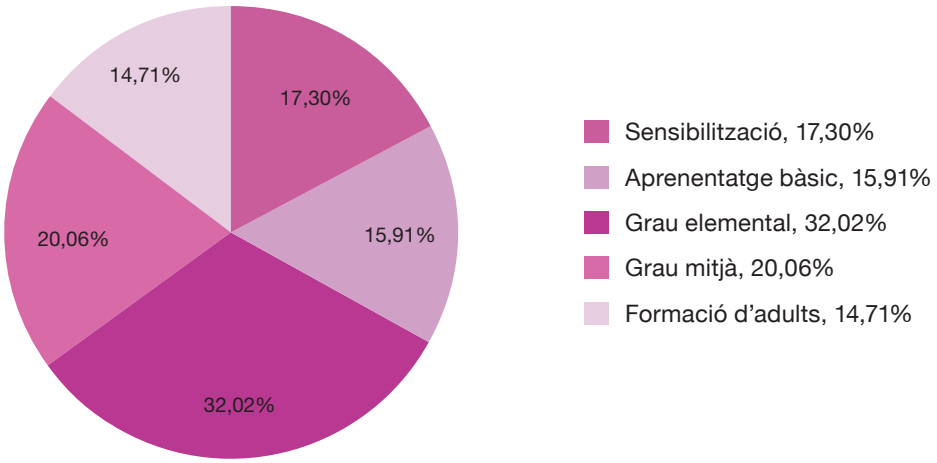

Font: Elaboració pròpia

Com es pot observar en el gràfic, el grau elemental és el cicle educatiu en què hi ha més alumnes inscrits, però la representació no és precisa perquè els cursos de sensibilització i aprenentatge bàsic en algunes escoles estan agrupats sota el nom de «formació bàsica». Així, doncs, si prenem com a referència el total de les edats compreses entre 3 i 8 anys, la xifra percentual augmenta fins al 33,21 % i supera el grau elemental. Aquesta dada s'adiu molt més a la realitat que exposen els directors de l'escola, els quals manifesten que amb l'entrada de l'instrument al grau elemental es produeix un augment de la matrícula i de les despeses, que no totes les famílies poden arribar a assumir, fet que propicia que es produeixin algunes baixes a l'escola. Així i tot, també remarquen l'interès i els esforços que els progenitors fan a fi que els fills puguin continuar els estudis musicals, tenint en compte els costos educatius (Annex 5) i les ajudes que l'escola ofereix als estudiants perquè puguin continuar la formació (lloguer dels instruments i ampliació dels terminis en el pagament de les mensualitats).

El grau elemental és més car i comporta una despesa extra: la compra de l'instrument. Adquirir una trompeta, un clarinet o una flauta implica una despesa difícilment assumible quan es posa

en dubte l'interès de l'infant per la música. La solució ha estat el lloguer de l'instrument per part de les entitats, que habitualment ofereixen a les famílies la possibilitat de fer-ne ús durant els dos primers anys de pràctica. Aquesta situació, però, ha provocat que les associacions hagin hagut de fer esforços econòmics per poder comprar els instruments a fi de disposar d'un fons instrumental, sobretot d'instruments de banda i de formació de llenguatge (piano i teclats).

Quant al fons instrumental de les escoles de les societats musicals, observem que el 73,07 % de les escoles tenen saxos i clarinets, i que un 69,23 % disposen de percussió i piano, un instrument necessari per a les classes de llenguatge musical. A més de la incorporació d'instruments tradicionals, i també alguns de moderns, els predominants són els vinculats a la banda.

Taula 6. Llista d'instruments i percentatge d'escoles que en tenen en el seu fons instrumental.

INSTRUMENTS	% D'ESCOLES QUE EN TENEN
CLARINET	73,07
SAXO	73,07
PERCUSSIÓ	69,23
PIANO	69,23
TROMPETA	65,38
TROMPA	57,69
TROMBÓ	53,84
FLAUTA	50,00
TUBA	50,00
GUITARRA	42,30
BOMBARDÍ	34,61
OBOÈ	30,76
BATERIA	23,07
CONTRABAIX	19,23
VIOLONCEL	19,23
VIOLÍ	15,34
BAIX ELÈCTRIC	11,53
TENORA	11,53
FISCORN	7,69
FLABIOL	7,69
TIBLE	7,69

INSTRUMENTS	% D'ESCOLES QUE EN TENEN
FAGOT	7,69
GRALLA	7,69
GUITARRA ESPANYOLA	3,84
GUITARRA ELÈCTRICA	3,84
VIOLA	3,84

Font: Elaboració pròpia

Aquesta pràctica també és habitual entre les escoles municipals. Normalment, les escoles que tenen més pressupost econòmic són les que disposen d'un fons instrumental més ampli per als seus alumnes, i a l'inrevés.

Un cop finalitzat l'ensenyament elemental, els alumnes poden fer la prova d'accés per al grau professional o continuar els estudis a l'escola de música, si els ho ofereixen. En aquest darrer cas, segons el centre educatiu, hi ha dues línies pedagògiques: una de més professionalitzadora i una altra de més flexible.

En el grau mitjà o avançat les escoles de les societats musicals pateixen una pèrdua considerable d'alumnes. Així, segons les dades recollides, a l'escola tan sols es mantenen el 34,77 % dels estudiants. Malgrat tot, això no comporta l'abandonament de la banda, ja que per tocar en la formació no cal ser estudiant de l'escola.

De la resta, el 5,44 % accedeixen a estudis reglats. Segons els entrevistats, la pèrdua d'interès, la prioritat per altres activitats i la dificultat per combinar l'ensenyament de la música amb l'institut[24] serien les raons principals per les quals el 59,79 % dels joves no continuen l'estudi musical, o bé al conservatori o bé a la mateixa escola de música. Les dades de les enquestes ens permeten documentar que el 10,17 % dels estudiants acaben convertint-se en instrumentistes professionals.

A banda de la formació habitual, l'escola també respon a les expectatives educatives del públic jove —que no s'adequa als grups formatius per edats establerts segons l'itinerari curricular—, dels alumnes que presenten necessitats especials i dels adults. A través de programes alternatius, el centre ofereix una oferta educativa variada que obliga els professors a ser creatius i constructius.

Les dades recollides de les entitats que van respondre a aquesta pregunta[25] —societats musicals i 4 escoles municipalitzades—[26] ens aporten les xifres següents pel que fa al nombre de socis i d'alumnes:

24 *Música. Guia informativa*. Departament d'Ensenyament. Generalitat de Catalunya, 2015. Disponible a: http://ensenyament.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/guies-estudis/guia_musica.pdf.

25 20 societats musicals van respondre a la qüestió de nombre de socis i 23 al nombre d'alumnes.

26 Hi hem inclòs les municipalitzades perquè l'estructura de societat musical no desapareix, tot i que la vinculació pot haver canviat amb l'escola.

Taula 7. Nombre de socis i d'alumnes de les societats musicals i les escoles municipalitzades sobre la base de les dades recollides.

	NOMBRE DE SOCIS	NOMBRE D'ALUMNES
Societats musicals i escoles municipalitzades	4.470	2.016

Font: Elaboració pròpia

Si s'analitzen aquestes dades, la mitjana és de 75 alumnes per escola. Cal tenir en compte que aquest tipus d'entitats es concentren en poblacions majoritàriament inferiors a 5.000 habitants. Per tant, si projectem les dades a les 99 escoles documentades, el mínim d'alumnes se situaria al voltant dels 7.425.

El nombre d'estudiants es classifica segons els habitants del municipi.

Taula 8. Mitjana d'alumnes a les societats musicals i a les escoles municipals.

POBLACIÓ	MITJANA DEL NOMBRE D'ALUMNES DE LES SOCIETATS MUSICALS[27]	MITJANA DEL NOMBRE D'ALUMNES DE LES ESCOLES MUNICIPALS[28]
≤ 1.000	27	21
1.001-3.000	79	80
3.001-5.000	57	108
5.001-10.000	84	177
10.001-30.000	124	-
30.001-50.000	114	135
50.001-70.000	54	450
70.001-100.000	-	-
≥ 100.001	65	-

Font: Elaboració pròpia

27 Recordem que les dades estan extretes de 37 enquestes: 24 societats musicals i 13 municipals.

28 Cal tenir present que aquest nombre d'alumnes no correspon als directament vinculats, sinó a tots els inscrits.

En el conjunt de Catalunya, el 54,10 % dels alumnes de les societats musicals no tenen cap familiar vinculat a la banda. Si observem les escoles de música vinculades a bandes representatives o situades en pobles molt petits amb una llarga tradició bandística, veurem que hi ha un gran nombre d'alumnes que hi estan familiarment vinculats. En molts casos, l'elecció de l'instrument es transmet generacionalment, fet que repercuteix en la limitació de l'oferta educativa de les escoles.[29] En el cas de La Lira Ampostina, la tradició familiar es dóna en un 90 % dels seus estudiants, mentre que al centre municipalitzat de Paüls (Baix Ebre), el 99 % dels alumnes han tingut familiars a les bandes.

El resultat de les enquestes fetes ens mostra que les inscripcions a les escoles de música de les agrupacions són gairebé similars entre sexes, amb una mínima diferència d'1,86 punts percentuals a favor de les noies.

Gràfic 6. Repartiment de les inscripcions a les escoles de les societats musicals segons gènere.

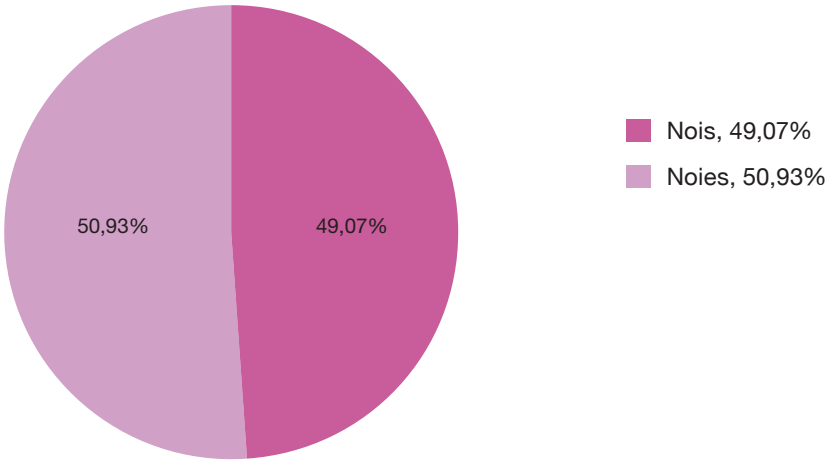

Font: Elaboració pròpia

Així com les dades ens demostren que han quedat enrere els anys en què l'educació musical de les dones es limitava a l'àmbit privat, també s'ha superat la fase en què la tria de l'instrument estava condicionada al sexe. Des de l'escola s'educa en igualtat de valors i actituds perquè no es reprodueixin cànons sexistes.

Malauradament, en el camp de la integració i la convivència de tots els alumnes, pel que fa als infants que pertanyen a la segona generació de nouvinguts, encara hi ha moltes coses a fer. Segons les dades recollides, l'assistència d'aquests menors a les escoles de música de les societats musicals és molt reduïda, ja que es limita a un 1,41 %.

29 L'herència instrumental és un fet habitual en totes les poblacions. Així, els familiars que toquen un instrument o altre —sobretot pares o germans— condicionen la tria del futur músic, la qual cosa acaba restringint l'oferta educativa de l'escola. Aquesta problemàtica, que és més gran com més petita és l'escola i menys recursos econòmics té, dificulta que l'infant pugui fer una altra formació instrumental al seu poble, si no n'hi ha.

Gràfic 7. Procedència dels alumnes de les societats musicals.

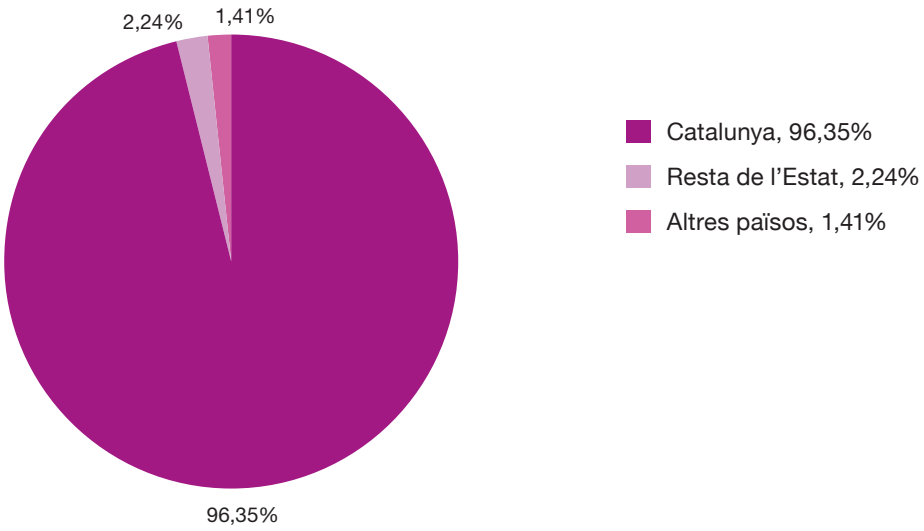

Font: Elaboració pròpia

6.
Perfil dels professors

De la mateixa manera que les dones van incorporar-se a les escoles de música a finals del franquisme i van deixar d'assistir a les classes particulars, també van anar formant-se com a professores de música.

Actualment, el panorama educatiu mostra una desigualtat a favor dels homes pel que fa al nombre de docents de les escoles de les agrupacions musicals (60,90 %, professors). Tot i que no disposem de xifres quantitatives,[30] podem dir que les dones estan accedint com a professores en totes les àrees educatives, però el nombre de dones docents d'instruments de vent-metall o vent-fusta és inferior, unes seccions representatives del món bandístic. De la mateixa manera, falten xifres per precisar quantes professores procedeixen del món bandístic.

Gràfic 8. Distribució per gènere entre els professors de les escoles de música.

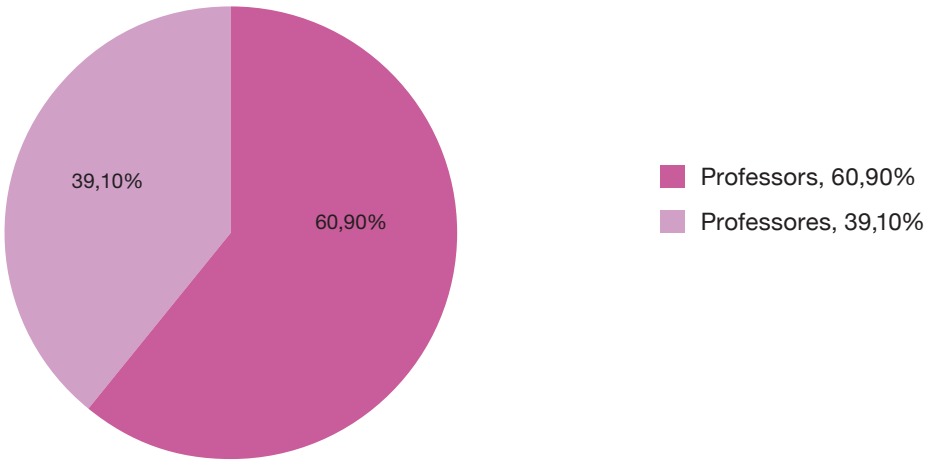

Font: Elaboració pròpia

Deixant de banda la qüestió del gènere, els professors de les escoles de música de les societats musicals tenen el títol professional d'estudis musicals (grau mitjà o professional) i, en menor quantitat, tot i que va en augment, el títol de professor superior de conservatori. De manera

30 Informació extreta de les entrevistes personals.

puntual, també hi ha docents habilitats i altres diplomats en educació musical, titulació que tenen de manera complementària a l'obtenció del grau musical, tant mitjà com superior.

De les entrevistes, no en surt un posicionament clar sobre la necessitat d'estipular un perfil homogeni per als professors d'aquests centres. El Decret 179/1993 exigeix ensenyaments superiors, però la disposició transitòria 1.2. accepta «la titulació acadèmica de grau mitjà dels de música lliurada a l'empara del Decret 2618/1996». De la mateixa manera, també possibilita la contractació de docents sense titulació a través d'una habilitació aprovada pel Departament d'Ensenyament. En aquest cas, caldrà acreditar que s'han dedicat a la pràctica professional durant més de sis anys abans de l'entrada en vigor del Decret.

En les seves argumentacions, alguns enquestats exposen que el grau mitjà o professional no capacita per a l'acompliment docent de l'escola, així com tampoc no ho fa el grau superior. Segons el seu parer, el músic només pot oferir un ensenyament millor si s'especialitza en pedagogia de l'instrument. Tanmateix, posseir més coneixements de l'instrument no comporta ser millor professor.

Així mateix, els enquestats indiquen que, en els processos de selecció de personal de les escoles municipals i de les escoles de música privades de les societats reconegudes pel Departament d'Ensenyament, s'hi acabaran imposant els professors amb títol superior per davant dels vocacionals, tot i que aquests tinguin un perfil de músics professionals.

Altres entrevistats exposen que la diversitat i la pluralitat dels alumnes qüestionen la formació que hauria de tenir el docent. El professor actual no en té prou amb ser capaç de transmetre coneixements, sinó que necessita adquirir noves competències pedagògiques, musicals i transversals, així com tenir qualitats personals i professionals.

Una educació de qualitat implica un professor preparat. Aquesta afirmació fa palesa la necessitat d'atendre i donar resposta a la formació contínua i actualitzada que requereixen els docents. L'atenció als alumnes amb necessitats especials, les adaptacions curriculars, l'ensenyament als adults o els canvis en els plans educatius són responsabilitats que recauen íntegrament en els professors.

Els mestres esdevenen no tan sols responsables del procés educatiu, sinó també garants que les reformes educatives funcionin. Per això, una de les queixes que fa l'equip docent és que tenen una responsabilitat absoluta, però que no se'ls ofereixen cursos formatius. En aquest punt, el desig topa amb la realitat, perquè, amb els pressupostos habituals, difícilment és factible poder fer cursos de formació continuada. Això no obstant, seria interessant que entitats de segon grau com ara la mateixa FCSM o l'ACEM, a la qual estan adscrites gran part de les escoles de música, poguessin canalitzar un nombre més gran de propostes de formació que responguessin als interessos de les escoles en l'àmbit educatiu i en la gestió i direcció, o que traslladessin la seva necessitat a les administracions.

> El grau d'exigència implícit a la tasca del mestre de música s'ha d'equiparar amb el reconeixement econòmic i social que se li atorga.

Els requeriments i el context social han transformat el treball dels professors de música i n'han modificat la imatge i la valoració que se'n fa. Segons han exposat en les entrevistes, el desprestigi

que té la docència musical, en comparació amb altres especialitats, s'evidencia en el fet que la retribució econòmica que reben és inferior, en el desinterès de les administracions vers la seva feina i en la poca consideració de la societat.

Tot i això, de les entrevistes es pot extreure que en el cas de les associacions musicals, en què el manteniment de les escoles representa un gran esforç per a tots els socis, els músics, els simpatitzants i els alumnes, la tasca del professor es valora de manera més positiva. Una possible explicació d'aquesta circumstància rau en el fet que el coneixement que el docent transmet a l'alumne reverteix no solament en la seva pròpia educació musical, sinó en l'esforç per mantenir viva la banda de música vinculada al territori on es troba l'escola. Un dels motius d'aquesta implicació del docent és el fet que sovint s'ha format a la mateixa escola i hi està vinculat afectivament, a més de saber com funciona i quina és la seva estructura pedagògica. Això implica que coneix tota la cadena formativa des del doble vessant de professor i alumne, la qual cosa li aporta una experiència directa per saber què cal reforçar, què cal canviar o millorar des de la perspectiva de l'alumne i del professor.

En conseqüència, una identificació identitària i cultural més gran amb la formació, tant dels professors com dels alumnes, implicaria un agraïment més gran de la societat per l'aposta educativa de les entitats musicals.

6.1. Condicions laborals

El pressupost econòmic de l'escola de música incideix en les condicions laborals dels professors i, a la vegada, repercuteix en la formació dels estudiants. Les dificultats econòmiques i les reduccions pressupostàries acaben afectant el nivell i la qualitat de les escoles, i suposen l'adopció de mesures com ara reduir l'oferta educativa o el ventall d'horaris, fet que comporta una càrrega lectiva més gran per al professor i una saturació a les aules i, de retruc, afecta la tasca dels professors i l'aprenentatge de l'alumne.

El fet que algunes escoles tinguin més recursos econòmics pot suposar una oferta educativa més àmplia, però això no sempre és sinònim de millores contractuals per als professors.

> Davant les condicions de precarietat en què es troben immersos alguns professors de música, es reivindica la necessitat i la seguretat de disposar d'un conveni específic per als professors de música.

Les dificultats econòmiques o les males praxis han conduït molts professors a una situació de precarietat contínua i, si no es produeixen canvis substancials, irremeiablement crònica. Davant d'aquesta situació, cal valorar l'esforç, la dedicació i la passió que dediquen a la seva feina com un puntal imprescindible que garanteix el manteniment de l'escola i l'educació dels alumnes.

7.

Contextualització de les escoles de música en el seu entorn territorial

L'extensió territorial que abracen cada cop més les escoles de les associacions musicals i les seves bandes —des d'Alcanar a Blanes i de Bellpuig a l'Hospitalet de Llobregat— les converteix en un fet nacional amb una forta vinculació local. Com que es tracta d'un moviment que cada cop s'eixampla més, l'associacionisme musical s'arrela amb força al seu espai social com a estructura de dinamització i cohesió social.

Així, doncs, en primer lloc, es crea un vincle relacional i interactiu que integra els components de l'entitat musical —socis i músics— amb els habitants de la població. En segon lloc, l'associació ofereix un servei al municipi o al barri com a agrupació musical i centre educatiu. I, finalment, la formació i l'escola generen la identificació amb tot el que representa per als mateixos integrants i per al municipi. Per tant, no és gens estrany que a algunes entitats musicals, que per a algunes poblacions escenifiquen un dels seus puntals identitaris, se'ls exigeixi un alt grau de responsabilitat en l'àmbit comunitari i una vinculació directa més gran amb les altres institucions representatives de la ciutat o del poble.

Talment com la societat se sent identificada amb la banda i l'escola, també ho fa amb altres institucions o actes representatius de la població. Així, l'església i les cerimònies i festivitats religioses, les associacions esportives i els partits, els casals i les seves activitats, etc., són altres representacions identitàries i de cohesió social amb les quals les entitats poden contribuir a reforçar el teixit social local i, al mateix temps, a posicionar-se i a guanyar protagonisme.

De fet, és ben habitual que —i així ho han fet constar en les enquestes i les entrevistes— les bandes de les societats musicals participin, amb altres associacions locals, en actes religiosos o festius, tot i que, com elles mateixes afirmen, es tracta de vinculacions purament artístiques (tocar en una festa determinada), concretes en un dia estipulat (com, per exemple, Divendres Sant) i reiterades amb la mateixa entitat (una confraria religiosa).

Malgrat tot, però, segons les respostes obtingudes, hi ha poques societats musicals que reforcin o que cerquin noves connexions amb altres agents locals en àmbits tan comuns com ara l'educatiu i l'integrador; uns factors paradoxalment intrínsecs a qualsevol agrupació musical i escola de música. Segons les dades extretes, casos com el projecte *Música a les mans* —una trobada anual d'estudiants de música amb discapacitats visuals de tot Catalunya—, que organitzen, entre altres institucions, la Banda de Música del Prat, el centre educatiu de l'Aula de Música del Prat (AMP) i el Centre de Recursos Educatius ONCE Barcelona són poc habituals.

La tasca que les societats musicals haurien de potenciar en l'àmbit social consisteix a reforçar, crear i configurar noves relacions i connexions amb altres gestors i entitats locals. Aquestes accions revertirien en el conjunt de la societat i l'entitat musical guanyaria encara més pes en l'entramat social i identitari de la seva població.

La societat musical té en el nom de l'associació l'exponent més gran de vinculació identitària i d'identificació local. Així, doncs, el 93 % de les associacions enquestades i entrevistades fan servir el nom de la seva ciutat, poble o barri, o el seu gentilici, per tal d'identificar-se: La Lira Roquetense, l'Agrupació Musical de Cerdanyola del Vallès, els Amics de la Música de Bellvitge…, mentre que en el cas de les poblacions on hi ha més d'una banda s'acaben repartint els trets identificatius, com és el cas de La Canareva i la Banda Municipal d'Alcanar o La Unió Filharmònica d'Amposta i La Lira Ampostina.

A pesar del fet que comparteixen espai geogràfic d'un abast més gran o petit — poble, ciutat o comarca—, les bandes només competeixen, des d'una rivalitat sana, per voler créixer qualitativament. La relació entre bandes és positiva,[31] tal com ho demostren les seves accions: s'ajuden mútuament en l'intercanvi de partitures, músics, etcètera. Aquesta relació es fa patent sobretot en el cas de les bandes de les Terres de l'Ebre, la zona de Catalunya on hi ha més societats musicals, però també en la demarcació on les bandes i les associacions musicals tenen un sentiment de pertinença identitari i col·lectiu més gran internament i amb la població.

Si el nom és una representació identitària, també ho són els locals de les seus socials. Els edificis són part de la seva riquesa patrimonial; uns espais d'ús associatiu que, sempre que ha estat possible, han estat la seu de les seves escoles de música. Són centres que van des d'espais petits de 30 m², fins a grans edificis de 1.137 m², que tenen d'una a quinze aules per impartir les classes. El 13,63 % dels immobles són de titularitat privada, mentre que el 86,37 % restants són de renda o de cessió d'ús a llarg termini. Les xifres dels uns i dels altres evidencien que la majoria d'entitats no tenen edifici propi, perquè és difícil d'aconseguir i econòmicament complicat de mantenir.

Gràfic 9. Titularitat dels edificis de les escoles de música de les societats musicals.

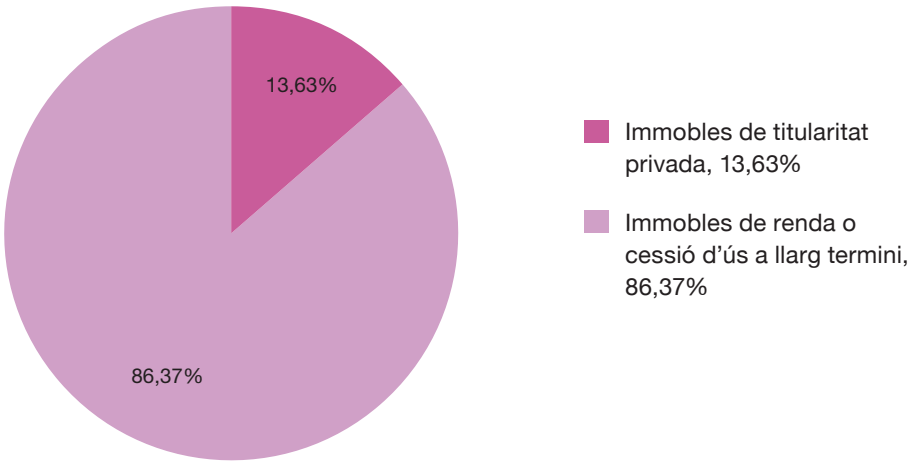

Font: Elaboració pròpia

31 Vegeu l'apartat 8.4.

L'edifici de l'escola de música és el present del que representa part de l'entitat, però també és el baluard del passat de l'associació. L'immoble conté els fons documentals de l'entitat de tipus administratiu, històric i musical, però també custodia la bandera, els premis o els vells uniformes. En definitiva, en preserva el patrimoni.

Allò que distingeix les societats musicals és que vetllen per mantenir el patrimoni popular en tota la seva dimensió: des de la protecció i el manteniment arquitectònic fins a la recuperació i la recollida del folklore musical, o fins al mateix moviment associatiu, un patrimoni en si mateix de la cultura catalana.[32] Per tots aquests motius, el fet que diferencia les escoles de les societats musicals de les altres escoles de música és que són herència de l'associacionisme i, per tant, no són tan sols canals de transmissió d'educació i valors, sinó també estendards de la cultura popular i de la identitat col·lectiva de la seva població.

És una realitat que les bandes de música s'estenen pel territori català a través de dues variants: com a moviment associacionista i com a formació educativa, cosa que no passa amb les bandes que estan sorgint de les escoles de música. Ara per ara, bona part d'aquestes agrupacions musicals encara no són representacions identitàries de la seva ciutat o poble perquè no han desenvolupat en el seu interior cap sentiment d'identitat i pertinença, tal com passa habitualment en una associació musical en totes les seves variants: composició, gestió, organització, etcètera.

32 Hachuel, E. (2012). "Què hauria estat del patrimoni sense l'associacionisme? Una visió en clau de participació ciutadana". A: DDAA. *Patrimoni, història local i didàctica. Homenatge a Jaume Codina.* Actes de les VI Jornades del Patrimon i del Baix Llobregat, Sant Feliu de Llobregat: Consell Comarcal del Baix Llobregat i Edicions del Llobregat.

8.

Fortaleses i impacte social de les agrupacions musicals

Les societats musicals generen tot un seguit de dinàmiques socioeconòmiques i culturals que deriven i reverteixen en el seu funcionament intern, i que, a més a més, incideixen en tota la comunitat.

El model educatiu de les seves escoles no tan sols capacita l'alumne per continuar amb els seus estudis i li obre les portes a una futura professionalització, sinó que també intervé en la seva formació intel·lectual i en les seves habilitats socials, la qual cosa afavoreix la creació de ciutadans més implicats i compromesos. Així mateix, la seva acció també genera beneficis en els àmbits cultural, social i econòmic, primer de tot en el seu entorn, però també globalment en el conjunt de la societat.

L'associació musical es gestiona a través de les aportacions voluntàries, amateurs i professionals dels seus integrants, que es distribueixen les tasques en el si de l'organització.

8.1. Paper del voluntariat en el context de la formació dins les escoles de les societats musicals

No hi ha associació musical si no està constituïda per l'assemblea general i la junta, formada per voluntaris. El soci és el capital humà fonamental per a la constitució de l'entitat i la junta en representa el poder principal.

Els integrants de la junta són escollits democràticament en l'assemblea general. La junta, doncs, ha d'estar formada com a mínim per tres membres, designats en l'acte de constitució o d'acord amb els estatuts. Hi ha dos càrrecs que s'han d'exercir de manera obligatòria: el de president i el de secretari; el tercer càrrec, tot i que no està determinat, acostuma a ser el de tresorer. La tasca de l'òrgan de govern és conduir la gestió i la direcció de l'entitat, en l'àmbit intern, i representar-la davant tercers, en l'extern.

Així mateix, també hi ha l'assemblea general, que és l'òrgan sobirà del qual formen part tots els associats. La seva funció és adoptar els acords i determinar les directrius generals que ha de seguir l'entitat musical. El règim de constitució i funcionament de l'assemblea general, així com de la junta directiva, es regula estatutàriament.

En les societats musicals el capital humà és fonamental i el bon funcionament de l'entitat rau principalment en la implicació, la coresponsabilitat i el compromís dels seus integrants respecte a l'entitat i també de l'entitat respecte al seu entorn més immediat.

El treball de voluntariat dels socis es desenvolupa en la configuració i la gestió de l'entitat, però també en la participació i el suport actiu a altres àrees de l'associació musical. Els socis i els simpatitzants hi col·laboren desinteressadament per sentiment de pertinença, aportant-hi els seus coneixements, les seves aptituds, el seu temps i els seus recursos. La seva contribució és d'un valor economicosocial incalculable per a l'entitat i la seva tasca cobreix les necessitats que difícilment podrien ser ateses amb el pressupost que tenen les societats musicals.

Les escoles de música municipals i privades no tenen estructura associativa; per tant, no hi ha uns estatuts, ni junta de govern ni una assemblea general. Qui en regula el funcionament són els òrgans de la mateixa escola de música i la seva normativa interna i, en darrera instància, l'ajuntament. En alguns casos, el consistori ha impulsat la creació de la banda de l'escola com a banda municipal i, altres vegades, ha facilitat i gestionat la creació d'una formació municipal no vinculada a l'escola i integrada per músics de procedències ben diverses. En ambdós casos, però, la banda pot acabar constituint-se en entitat si ho decideixen els seus integrants.

8.2. Vessant amateur i formació musical: la composició de la banda

Si la banda de música és l'element fonamental de l'associació musical, en conseqüència, l'instrumentista amateur n'és la figura més important.

Al principi del segle XX, la participació de les dones era inexistent en la composició inicial de les formacions musicals, que estaven constituïdes per homes. Malauradament, l'obertura educativa i cultural de la República no va comportar l'entrada del sector femení en el món bandístic. Més tard, durant el franquisme, les polítiques socioculturals de la dictadura, sota la doctrina de l'Església catòlica, van reduir el seu rol dins l'àmbit familiar i la seva participació en activitats socials, culturals i públiques es va limitar a accions d'un arquetip femení pudorós i submís.

Fins i tot, l'ensenyament musical plantejava una formació musical diferenciada per sexes. En el cas dels homes, es potenciava l'estudi com a coneixement, però també com una possible via de desenvolupament laboral, mentre que en el de les dones, servia com a complement en la formació de l'ideal d'una persona refinada en formes i amb coneixements culturals. Es tractava d'una educació encabida dins l'àmbit privat en què es potenciava l'ensenyament del piano, la flauta o l'arpa com a instruments femenins. El coneixement musical es reduïa a una activitat de plaer i de transmissió generacional —l'educació infantil de mares a fills— en l'àmbit de la llar.

No va ser fins als anys 1970, a les acaballes de la dictadura i començaments de la democràcia, que els canvis polítics van afavorir l'ingrés de les dones en el món laboral, universitari i polític. El pes de la societat patriarcal, però, va anar minvant més lentament en la formació musical i, per conseqüent, en la incorporació de la dona a la banda.

Els canvis econòmics, polítics i socials que han experimentat les dones des de l'acabament de la dictadura i l'entrada en democràcia, així com les dificultats actuals per conciliar la vida laboral, social i cultural amb la familiar, s'emmirallen en la seva representació actual a les bandes de música.

En l'actualitat, les formacions estan constituïdes sota la perspectiva de l'equitat de gènere. A les escoles de música s'educa en igualtat, s'hi promou un ensenyament i un aprenentatge de valors i actituds equitatius des de la primera infància que es trasllada a l'elecció de l'instrument i, en conseqüència, a la composició instrumental i quantitativa de la formació. D'aquesta manera, els instruments que antigament estaven relegats als homes ara també els toquen dones i viceversa. A més, la composició de la banda de les escoles de les societats musicals reflecteix aquesta paritat gairebé absoluta, amb un 53,75 % d'homes i un 46,25 % de dones, tot i que val a dir que aquestes xifres no es mantenen en totes les franges d'edat.[33]

Gràfic 10. Composició de les bandes segons gènere.

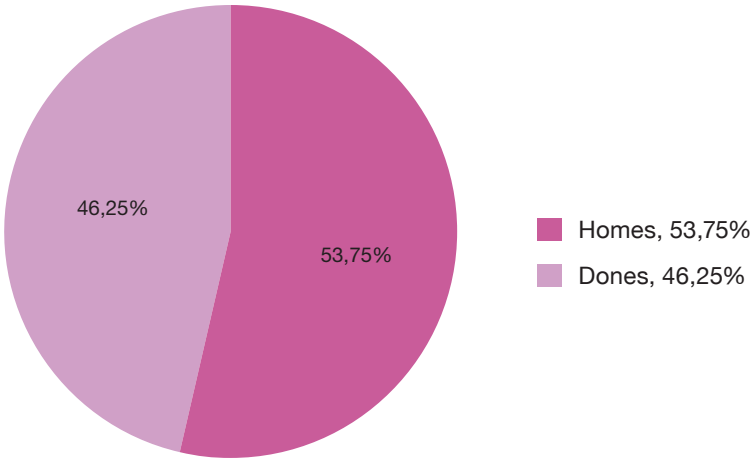

Font: Elaboració pròpia

Tanmateix, la presència femenina és molt baixa o inexistent en edats adultes, sobretot a causa de dos factors:[34] d'una banda, les causes polítiques i socials del passat que van condicionar la formació musical i l'ingrés a les bandes de les dones que avui en dia tenen més de cinquanta anys, i, de l'altra, la dificultat per compaginar la vida familiar amb la banda. La manca de coresponsabilitat en els temes familiars comporta la renúncia de les dones a aquesta activitat, fet que implica una barrera a l'hora de continuar en el món musical que també afecta la banda, ja que suposa una pèrdua important de talent per a la formació.

Malgrat tot, aquesta equitat en la banda respecte als músics no es trasllada a la direcció de la formació, en què la presència femenina és residual. D'entre totes les enquestes i entrevistes realitzades, **tan sols hi ha una dona en el càrrec de direcció, com a directora suplent.**

33 Respecte de les 12 escoles municipals que van respondre a aquesta pregunta, la mitjana de les bandes de música és un 52,17 % d'homes i un 47,83 % de dones.

34 Val a dir que no disposem de les dades quantitatives. La informació s'ha extret de l'observació i de les entrevistes realitzades.

Gràfic 11. Percentatge de composició de les bandes de les societats per trams d'edat.[35]

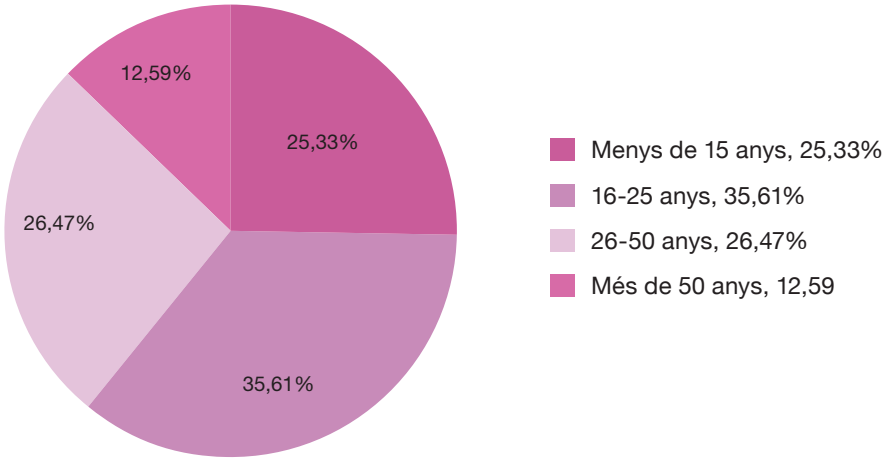

Font: Elaboració pròpia

Per fer una aproximació per saber els motius de les diferències percentuals en les franges d'edat a les bandes, cal analitzar els hàbits de consum cultural; unes pràctiques que divergeixen segons les variables sociodemogràfiques: edat, sexe, nivell d'estudis, lloc de residència o nivell d'ingressos econòmics, entre d'altres.

Actualment, els joves consumeixen activitats vinculades sobretot al món digital i tecnològic, i mantenen els hàbits socials de relacionar-se amb els amics i companys de la seva generació en l'espai públic.[36] L'ús actiu de les xarxes socials, escoltar música, la visualització de pel·lícules per Internet o sortir amb els amics constitueixen una part essencial dels seus gustos. De manera contrària, el consum d'activitats culturals, socials i intergeneracionals que no s'emmarquen dins d'aquests paràmetres són poc o gens habituals en el seu dia a dia. Lluny del que podria semblar a priori, les dades recollides evidencien que també mantenen el seu compromís amb l'entorn associatiu de la banda.

De la mateixa manera, el col·lectiu adult també presenta unes particularitats diferenciades, sobretot perquè el consum de la lectura, la música i la televisió s'accentua. Tanmateix, a causa de les obligacions laborals i familiars, les relacions d'amistat i les activitats lúdiques i culturals, com ara el cinema i el teatre, se'n ressenten.

En una conjuntura en què els joves són menys propicis a relacionar-se en un àmbit social amb gent d'edats diverses i els adults prioritzen les obligacions familiars i laborals, la banda de música representa tota una excepció. Així ho evidencien les dades numèriques que mostren que les franges d'edat d'entre 16 i 25 anys i d'entre 26 i 50 anys són les més nombroses, tal com indica la taula anterior.

I és que, malgrat el fet que els joves d'avui en dia tinguin uns altres interessos i també més oferta lúdica per escollir que els seus progenitors quan eren joves, continuen poc o molt vinculats al

35 Respecte de les 12 escoles municipals que van respondre a aquesta pregunta, la mitjana de les bandes de música és del 15,59 % en el cas dels que tenen menys de 15 anys, del 42,65 % en els joves d'entre 16 i 25 anys, del 32,16 % en els adults d'entre 26 i 50, i del 9,60 % en els de més de 50 anys.

36 Castells, R. (2015). *Estat de la cultura i de les arts 03_2015. Repensant les polítiques culturals. Reptes i reflexions.* Barcelona: Consell Nacional de la Cultura i de les Arts (CoNCA).

món bandístic perquè s'hi continuen sentint identificats identitàriament, socialment i, també en molts casos, com hem vist en apartats anteriors, familiarment. Malgrat tot, des de la direcció de la formació s'alerta que el grau de desinterès és cada vegada més creixent.

Segons els entrevistats, els factors pels quals els joves abandonen la formació tenen a veure amb l'accés a la universitat —ja que en molts casos comporta un trasllat de residència—, la priorització dels estudis i la manca d'estímuls per continuar tocant a la banda. Aquest darrer punt és evident en aquells joves que, un cop acabada l'escola de música, tenen en la formació l'únic espai de projecció musical. I si hi ha una manca de concerts i actuacions, l'interès per formar-ne part minva.

D'altra banda, el col·lectiu d'edat de 26 a 50 anys, malgrat que es ressent per causa de l'abandonament estudiantil, laboral i familiar, continua mantenint un alt nombre d'integrants. Els joves que s'han quedat a les ciutats on han estudiat o que han marxat per motius laborals i les dones joves que renuncien a la música en benefici de la seva vida familiar són les baixes principals.

En darrer lloc trobem els músics adolescents i sèniors, que constitueixen els grups minoritaris de la formació per qüestions educatives. En els cas dels joves, això s'explica perquè només poden entrar a la banda si tenen el grau elemental, el requisit establert segons la majoria dels enquestats. En alguns casos, l'obtenen quan tenen 12 anys, però els que opten per una formació més flexible no adquireixen el nivell fins uns anys més tard.

Respecte als adults, el seu perfil respon al del músic amb poca formació. Estan inscrits a l'escola, però aprendre en edat avançada és difícil i situar-se al mateix nivell qualitatiu de la banda acaba desmoralitzant alguns. Malgrat les dificultats, tret de l'excepció d'algun adult que té bons coneixements, bona part del col·lectiu més gran continua en la formació perquè la banda representa un element actiu de la seva vida social, cosa que demostren amb l'esforç que fan per mantenir la cohesió de la banda i garantir-ne el bon funcionament. Si bé és cert que la manca de coneixements potser no els permet estar al nivell musical que voldrien, el seu compromís social i la seva responsabilitat els converteix en un valor fonamental de la banda. Això queda palès en un fet tan habitual com ara l'assistència als assajos, on sempre estan presents, a diferència dels joves. Tot i que a les entrevistes s'ha valorat positivament la regularitat dels assajos, també s'han puntualitzat les mancances que presenten: des de la impuntualitat fins a la falta d'estudis previs,[37] dos factors que els adults compensen amb la seva actitud.

Malgrat les diferències d'actituds i aptituds de joves i grans, la banda de música constitueix un espai en el qual s'afavoreixen les relacions interpersonals i intergeneracionals. La formació fomenta el principi de «solidaritat intergeneracional».[38] En el si de l'agrupació es potencia la integració i la cohesió de tots els seus membres, així com la interacció i la relació entre els diferents col·lectius d'edat. En conjunt, es tracta de valors i actituds positius que acaben incidint en la comunitat.

En l'actualitat, les bases socials que constitueixen la banda s'estan desajustant i reestructurant. En l'origen, qui podia formar part de l'agrupació eren totes aquelles persones que tenien interès a tocar a la formació, tal com ho manifesten el 96 % dels entrevistats que han respost a aquesta qüestió. Ni tan sols s'estipulaven requisits per entrar-hi, de manera que els integrants eren amateurs no formats. L'ensenyament educatiu l'impartia el director i la pràctica musical es feia amb el suport dels músics amb més experiència i amb l'ajuda mútua entre els instrumentistes, fet que reforçava la solidaritat del grup. L'educació musical i els valors socials contribuïen a la integració del músic.

37 Vegeu l'apartat 8.4.

38 El concepte de «solidaritat intergeneracional», terme adoptat per Nacions Unides, es va emprar per primera vegada l'any 1993 en el marc de l'Any Europeu de la Gent Gran i la Solidaritat entre les Generacions.

Avui dia, l'accés a la banda es regeix per la formació de l'alumne. Superar el grau elemental a les escoles de música és el requisit majoritari de les entitats per poder accedir-hi, com abans s'ha comentat (només s'hi incorporen prèviament en el cas que la banda tingui molta necessitat de personal). Es pressuposa que una millor formació dels alumnes comportarà tenir una banda millor, qualificativament parlant.

Així, doncs, el requisit actual ha capgirat els valors dels instrumentistes més joves, que prioritzen la formació educativa per sobre dels valors socials, una característica intrínseca en els músics més grans. Davant d'aquesta situació, pertoca a l'agrupació musical seguir treballant per inculcar-los-la.

Els responsables de les bandes de les entitats musicals ja no es qüestionen si els músics grans amb pocs coneixements o poques aptituds musicals s'han de mantenir a la banda en un futur. Segons argumenten, la integració d'aquests músics en els plans educatius de l'escola i els valors de la societat musical reflectits en tots els esgraons que la configuren descarta la possibilitat de prescindir-ne. Malgrat tot, però, no neguen la dificultat perquè alguns continuïn. Les obligacions familiars i professionals dificulten que molts d'ells puguin continuar vinculats a la formació, tot i que també és cert que el nivell cada cop més elevat de la banda provoca una certa sensació d'impotència en alguns dels integrants, que opten per abandonar-la. El director, però, és qui ha d'estar atent a aquestes situacions i intentar assumir i conduir l'heterogeneïtat que implica disposar de músics amateurs amb valors i formacions diferents.

Amb tot, les diferències i la diversitat del grup és una realitat que preocupa més les escoles de música vinculades a municipis i que disposen d'una banda.

Amb la creació anys enrere de la formació instrumental, alguns centres van incorporar gent gran que tocava instruments que l'escola no oferia, bé perquè no els ensenyava o bé perquè no hi havia alumnes que els estudiessin. Avui, però, el centre educatiu forma estudiants en aquestes especialitzacions. Segons el pla educatiu, els joves han d'integrar-se a la banda i, per tant, la seva incorporació és prioritària per a l'agrupació. Els enquestats exposen que, com que no s'hi podrà donar cabuda a tots els integrants, a la llarga els músics grans hauran d'abandonar-la. També argumenten que la banda és una eina educativa del pla d'estudis; per tant, ha de prioritzar els estudiants, sobretot els més joves.

8.3. Estructura professional de l'educació musical de les entitats

A les escoles de música de les entitats musicals, el director de la banda, els professors de l'escola, el personal administratiu i la resta de serveis perceben una remuneració, tot i que es donen casos de fórmules complicades i, de vegades, de mala praxi pel que fa a la contractació del professorat.

El punt més divergent entre les bandes de música de les associacions i la resta d'escoles el representa la figura del director i la percepció que se'n té. Des de les entitats se'l fa responsable de la qualitat musical de la banda, però se li valora superiorment el rol que desenvolupa a l'hora de mantenir la integritat del grup i estimular-lo. El director és un referent pedagògic que motiva els músics. Les seves qualitats humanes i pedagògiques són igual d'importants que les seves funcions tècniques, entre les quals destaquen: definir l'estil musical de la formació, escollir el

repertori —tasca que és responsabilitat seva en el 95 % dels casos enquestats— i adaptar les partitures a la diversitat formativa dels músics.[39]

La banda de música es valora per la seva qualitat musical i, en menor importància, pel nombre d'integrants. Si el prestigi i el creixement del nombre de membres de la banda depenen del director, és evident que aquest té un pes significatiu en l'entitat musical, però també el té en l'àmbit econòmic —la seva feina està remunerada— i en el tècnic —cal tenir present que, en molts casos, el director de la banda és també el de l'escola.

En el cas de les bandes de les escoles de música vinculades a municipis, la figura del director té una càrrega social inferior, tal com ho explicita la mateixa escola: la banda és una part més de la formació; per això, la tasca que fa el director-professor de l'escola està considerada una pràctica educativa, que es comptabilitza com a hora lectiva. En les societats musicals, el director pot ser contractat només per a aquesta funció, mentre que en les altres escoles de música això no és possible.

8.4. Autoavaluació de les escoles de les societats musicals

A les escoles pertanyents a les associacions musicals se'ls va sol·licitar que valoressin la seva escola de música i la banda de l'1 al 5, entenent que 1 era la puntuació més baixa i 5, la més alta. Vegeu la informació de les seves respostes en el gràfic següent.

Gràfic 12. Autoavaluació de les escoles de les societats musicals

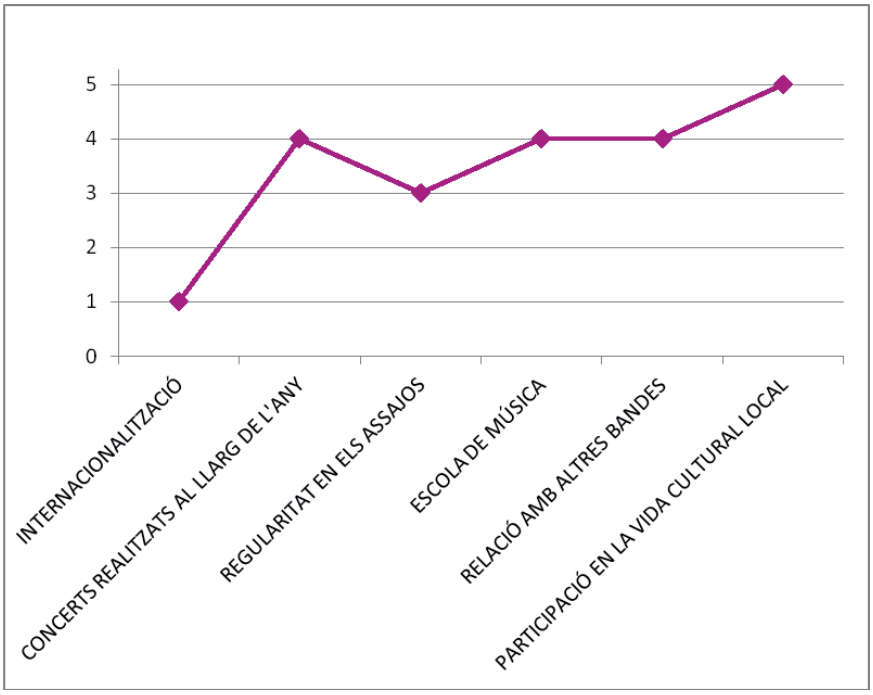

Font: Elaboració pròpia

39 Dubois, V.; Méon, J–M., i Pierru, E. (2009). *Les mondes de l'harmonie. Enquête sur une pratique musicale amateur*. París: La Dispute.

Segons les dades, les escoles van manifestar que la qüestió de la internacionalització —és a dir, el nombre de vegades que la banda actua a l'estranger per participar en intercanvis, concursos o actuacions— era molt baixa. Alguns entrevistats van opinar que aquesta pregunta s'allunyava de la realitat de bona part de les entitats, en un context com l'actual, en què no poden plantejar-se sortir a l'estranger per manca de recursos.

En el cas dels concerts fets al llarg de l'any, així com a l'escola de música, la puntuació ve determinada sobre la base del context econòmic actual. Així, doncs, pel que fa a les actuacions, els enquestats van expressar que feien pocs concerts anuals a causa de la realitat econòmica existent, però que ja n'estaven satisfets. També donaven la mateixa resposta a la pregunta sobre l'escola, sobretot tenint com a dada de referència el pressupost de què disposen.

Pel que fa a la qüestió sobre la regularitat en els assajos, si bé totes les societats musicals van manifestar que assajaven dos dies per setmana, en la seva valoració van tenir en compte la qualitat de l'assaig; és a dir: la puntualitat, la preparació del músic, la predisposició, etcètera. Aquests paràmetres van determinar que la puntuació final d'aquest apartat fos baixa.

Quant a la relació amb les altres bandes, van considerar que és molt positiva pels lligams que s'estableixen entre els uns i els altres, que es tradueixen en l'intercanvi de partitures, el suport d'instrumentistes en determinats concerts, etcètera.

Per últim, l'enunciat sobre la participació en la vida cultural local va ser el més ben puntuat. En tots els casos van manifestar que estaven molt satisfets per la seva vinculació amb les activitats del municipi.

9.

Situació administrativa actual de les escoles de música

La situació administrativa de les escoles de música difereix segons la naturalesa, l'estructuració i les dinàmiques de l'organisme amb el qual estan vinculades: una entitat sense ànim de lucre, d'una banda, o una escola municipal o privada, de l'altra.

Els canvis legislatius dels últims temps equiparen les obligacions de les entitats sense finalitat de lucre a les de les societats mercantils i a les dels organismes públics. Malauradament, però, aquesta nova legislació no té en compte, en cap cas, les característiques d'aquestes entitats ni el seu paper social. Això comporta un greuge comparatiu que afecta el funcionament i l'activitat de les escoles.

9.1. Obligacions legals de les societats musicals

En els darrers anys, la gestió administrativa s'ha multiplicat a causa de l'aparició de noves normatives i legislacions[40] que obliguen l'associacionisme a adoptar dinàmiques més aviat empresarials i a adaptar-se als requeriments que la mateixa societat exigeix.

Aquests requisits condicionen canvis en la gestió de les entitats, modificacions que, en cas de no dur-se a terme, poden comportar responsabilitats econòmiques per a la junta, impossibles de sufragar, i que en cas d'incompliment aboquen les associacions a viure al marge de la legalitat. Tots aquests canvis i aquestes novetats legislatives generen una pressió sobre els membres de les juntes que no fa cap altra cosa que desanimar les persones que formen part de les entitats a l'hora de voler implicar-se en els òrgans de govern.

Una altra gestió i despesa que afecta les entitats és la contractació d'assegurances que ofereixin cobertura tant per a l'activitat generada dins de l'entitat com per a la junta de govern.

Si bé la situació complexa en què es troben respon a les exigències de l'Administració pública, també és cert que una de les causes principals que condicionen la seva adaptació a aquests canvis és l'escassa professionalització d'algunes direccions de les entitats.

Sigui a través de l'autocrítica —justificant la seva condició d'entitat sense ànim de lucre formada per voluntaris— o defensant-se de les acusacions, les entitats exposen la complexitat de dur

40 A finals del 2014 es va aprovar la Llei 27/2014, de 27 de novembre, de l'impost sobre societats, i la posterior modificació parcial a través de l'article 7 del Reial decret llei 1/2015, de 27 de febrer; aprovació, primer, de la llei d'àmbit estatal Llei 19/2013, de 9 de desembre, de transparència, accés a la informació pública i bon govern, i uns mesos després, de la Llei 19/2014, de 29 de desembre, de transparència, accés a la informació pública i bon govern.

correctament la gestió laboral i l'administració de les persones quan els recursos són minsos i l'ajut econòmic que reben de l'Administració és escàs i, l'ajuda informativa, poc fluïda o poc útil.

Des de l'autocrítica, algunes entitats expliciten la resistència al canvi i al fet d'haver de professionalitzar la gestió de l'entitat. Així mateix, es manifesten refractàries a contractar una persona externa que no conegui bé el funcionament de l'associació en tota la seva dimensió.

Segons el seu parer, les càrregues administratives i econòmiques que han de suportar no són assumibles des de la seva condició d'entitats sense ànim de lucre que es constitueixen i actuen tenint com a fites principals el bé comú de la societat, tant en l'àmbit formatiu (personal i musical) com en el laboral (creació de llocs de treball en el sector cultural). Les dificultats que comporta la gestió administrativa interna —i, en molts casos, el desconeixement— provoquen que no els sigui fàcil afrontar noves exigències legislatives, com ara la Llei de transparència, que necessita una dedicació des del nivell més bàsic, com és el cas de la publicitat activa de l'entitat.

Des de la DGCPAAC del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, en col·laboració amb les federacions, es van programar diverses sessions informatives territorialitzades i tematitzades adreçades a les entitats, a més de treballar amb les mateixes federacions per generar eines de gestió àgils i econòmiques per a les entitats.

És ben sabut que, en els darrers anys, la corrupció ha estat a l'ordre del dia i ha generat un clima de desconfiança entre la població, cosa que ha impulsat el desenvolupament de mesures de control i l'aprovació dels textos normatius. La transparència és un valor de confiança i les entitats musicals tenen, en l'aplicació de la llei, la possibilitat de ser coherents amb els seus valors:

«Les entitats sense ànim de lucre, per la seva naturalesa jurídica i per coherència amb la seva missió i els seus valors, estan compromeses amb el conjunt de la societat i, més específicament, amb els col·lectius als quals s'adreça la seva activitat o dels que reben capitals econòmics o humans. Per tant, la transparència és un valor que no poden defugir.»[41]

Com s'organitza l'entitat, com es constitueix, d'on provenen els recursos econòmics, quines són les fonts de finançament o a què es destinen les partides pressupostàries, entre altres punts, és l'exercici al qual fa referència la Llei de transparència. Una normativa que caldria dur a terme no pas per imperatiu legal, sinó com a sentit de responsabilitat i obligació de les societats musicals vers els seus socis, les administracions que els donen suport i el conjunt de la societat.

El deure de rendir comptes hauria de convertir-se en un fet natural per a les entitats i no pas en una llei impositiva de l'Administració. De la mateixa manera, la seva exposició hauria de servir per millorar la gestió interna de l'associació musical i potenciar la participació i el diàleg de tots els membres, cosa que implica que tothom pugui accedir a la informació.

En compliment del darrer objectiu, el canal de comunicació que han de fer servir les associacions musicals ha de ser la pàgina web. Les dades han d'estar disponibles i actualitzades a la xarxa i han de ser comprensibles perquè tothom les pugui entendre. Finalment, d'acord amb la Llei de transparència, cal publicar-les sense que hagin de ser requerides.

41 Molina Rodríguez-Navas, P. (2014). *Transparència i qualitat de la informació de les entitats sense ànim de lucre. Manual i guia d'autoavaluació*. Laboratori de Periodisme i Comunicació per a la Ciutadania Plural (LPCCP), Universitat Autònoma de Barcelona.

El 50 % de les associacions enquestades afirmen haver publicat les dades a la xarxa, però sovint es tracta d'informació parcial, poc clara i poc actualitzada. Les enquestes i la consulta d'alguns webs de les escoles evidencien la baixa adequació a la llei per part de les entitats.

A partir de la pregunta de l'enquesta, els entrevistats han exposat les raons següents com a motius per no haver-hi participat:

- No tenen web propi o no mantenen l'espai actualitzat.
- No tenen recursos humans ni econòmics per gestionar la creació d'un web o per mantenir-lo.
- Creuen que el funcionament de l'entitat, la seva constitució i l'ús dels recursos és una informació que cal donar als socis, però que no ha de ser exposada a la xarxa.

A fi de fer complir la llei, caldria qüestionar-se com s'haurien de solucionar els problemes que fan referència, en primer lloc, al desconeixement de la Llei de transparència —que condueix a tenir opinions esbiaixades— i, en segon lloc, a les dificultats econòmiques de creació o manteniment del web, el canal informatiu en el qual han de publicar la informació.

Caldria que des de l'FCSM i l'ACEM es tornessin a fer les xerrades informatives presencials amb els seus membres per permetre que les associacions musicals hi poguessin exposar les seves pors i els seus desconeixements. Així mateix, fent propi el suggeriment del Laboratori de Periodisme i Comunicació per a la Ciutadania Plural (LPCCP) de la UAB, seria recomanable que les associacions musicals que no disposen de mitjans per crear un web o mantenir-lo actualitzat tinguessin un espai vinculat a l'FCSM en què poguessin exposar les informacions que han de fer públiques.

«Cal fer els canvis necessaris perquè la informació sobre la gestió de les entitats tingui un espai i una dedicació prioritària. […] Però, les entitats més petites no disposen sovint dels mitjans per a fer aquests canvis, i a vegades ni tan sols per a mantenir un espai web actualitzat.

»En definitiva, una possible solució al problema podria ser que les federacions o confederacions creessin portals de transparència per a les entitats que agrupen.

»Perquè això sigui possible, primer caldrà que el sector plantegi el problema i demani solucions a les administracions públiques corresponents, i que aquestes donin suport al projecte.»[42]

Si les lleis obliguen al compliment de les normatives, també és cert que les obligacions legals i el context social imposen a les associacions la contractació i la gestió d'assegurances. Es tracta de complir amb l'obligatorietat, però també amb la possibilitat que arran d'un accident hi puguin concórrer responsabilitats econòmiques impossibles de justificar per part de les entitats musicals. Si a un pressupost ajustat, a una situació de fragilitat o a una condició econòmica precària i limitada hi afegim la responsabilitat de donar resposta a un contratemps greu, la situació de trasbals pot conduir a la desaparició de l'entitat.

42 Ibíd.

Segons les xifres extretes de les enquestes, el 73,08 % de les entitats disposen de les assegurances obligatòries i el 26,92 % no tenen contractades totes les que necessitarien per al desenvolupament de la seva activitat.

Cal recordar que la mateixa normativa legal determina l'obligació de disposar d'una assegurança concreta per a unes activitats en particular i, alhora, requereix tenir-ne si es vol accedir a ajuts o subvencions. Així, segons s'estipula en la Llei 6/1996, del voluntariat, cal contractar l'assegurança de responsabilitat civil i accidents de les persones voluntàries; de la mateixa manera, el Decret 218/2001, de regulació de l'ús social dels edificis dels centres docents públics, també obliga a contractar l'assegurança de responsabilitat civil.

Les entitats musicals haurien de disposar d'una cobertura legal que fos efectiva i que s'adaptés a les seves necessitats. Per tant, més enllà de les assegurances requerides normativament, també caldria contractar-ne d'altres que no fossin obligatòries, però que exercissin una tasca important de prevenció, com ara l'assegurança de viatges.

Finalment, sobre la base dels valors que les entitats transmeten, les societats musicals haurien d'optar per la contractació d'una assegurança que seguís els principis ètics i d'economia social i solidària. La mateixa FCSM així ho recomana, ja que des del seu web informa de l'acord que ha establert amb una entitat que representa aquests valors i que ofereix bones condicions a les associacions adherides.[43]

9.2. Situació econòmica de les societats musicals

El manteniment de la banda i de l'escola de música, així com el compliment de les obligacions fiscals i tributàries, obliga les associacions a fer uns esforços considerables que afecten directament la banda i el centre educatiu.

Les unions musicals, les societats o les associacions se sustenten econòmicament a través de les quotes dels seus socis, dels convenis signats amb els ajuntaments i dels contractes per actuacions i concerts que fa la banda. Puntualment, també poden rebre subvencions de les diputacions o de la Generalitat i, esporàdicament, la venda de material propi —com ara CD, llibres de l'entitat i material divers— també els reporta petits beneficis econòmics.

Si establim una mitjana sobre la base de les 28 enquestes que han contestat a aquesta pregunta entre els ingressos públics i privats que reben les escoles, tant municipals com vinculades a societats musicals, el resultat és el següent:

Taula 9. Mitjana percentual de procedència dels ingressos destinats a l'escola.[44]

RECURSOS PROPIS	APORTACIONS PÚBLIQUES
65,67 %	34,33 %

Font: Elaboració pròpia

43 http://fcsm.cat/ca/noticies/34-portada/163-acord-amb-arc-per-oferir-assegurances-als-collectius-de-la-federacio.html.

44 Les dades exposades reflecteixen el pressupost de què disposa l'entitat, els ingressos que deriven en el funcionament de l'escola de música i de la banda.

Si en desagreguem les dades, s'hi observa:

Taula 10. Mitjana percentual de procedència dels ingressos destinats a les escoles segons la tipologia.

	RECURSOS PROPIS	APORTACIONS PÚBLIQUES
Societats musicals[45]	76,90 %	23,10 %
Escoles municipals[46]	54,44 %	45,56 %

Font: Elaboració pròpia

Gràfic 13. Procedència dels ingressos de les societats musicals.

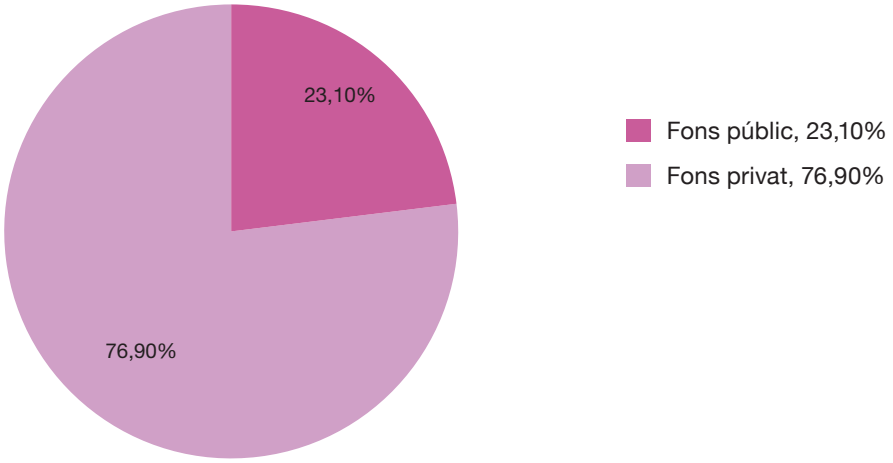

Font: Elaboració pròpia

Gràfic 14. Procedència dels ingressos de les escoles municipals.

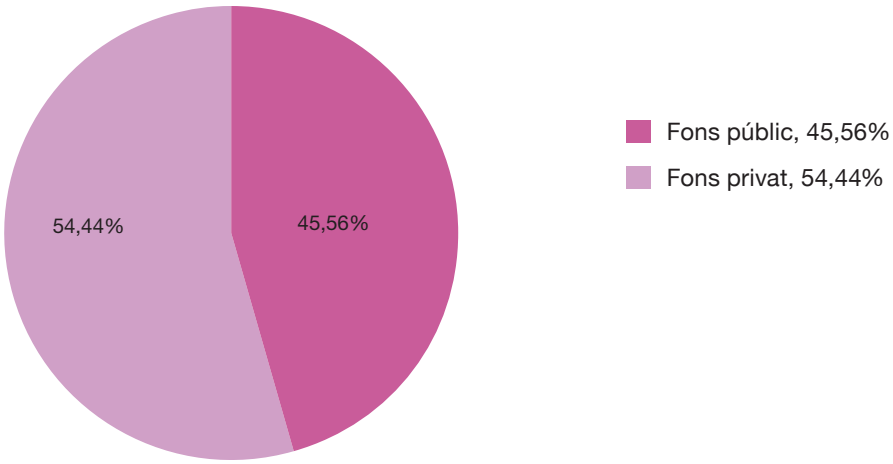

Font: Elaboració pròpia

45 Sobre la base de 19 enquestes que responen a aquesta qüestió.

46 Sobre la base de 10 enquestes rebudes.

En el cas de les societats musicals, la distribució per al manteniment de l'entitat és la següent:

Taula 11. Procedència dels ingressos de les societats musicals.

RECURSOS PROPIS	APORTACIONS FONS PÚBLICS
68,88 %	31,12 %

Font: Elaboració pròpia

Quant a la figura del soci, val a dir que és heterodoxa. Habitualment, són socis els músics de la formació, els pares dels alumnes de l'escola —en cas que l'estudiant sigui menor d'edat—, persones vinculades amb l'associació per motius diversos (familiars, personals, etcètera) i amants de la música.

La contribució del soci és contínua, però les xifres econòmiques varien segons el nombre d'integrants, condicionat per les baixes i altes de cada any. Les aportacions —mensuals o anuals, segons l'associació— representen un puntal clau de l'estructura, però són escasses per al manteniment de l'escola de música. A fi d'augmentar el nombre de socis de l'entitat, en determinades entitats es fomenta la incorporació de nous integrants a través d'incentius econòmics als centres educatius. Per exemple, als pares que es fan socis de l'entitat o als alumnes adults se'ls ofereixen reduccions en la taxa de matrícula i en les quotes mensuals de l'escola de música.

Respecte als convenis firmats amb els ajuntaments, la banda rep la corresponent retribució econòmica a canvi de la seva participació en actes sol·licitats pel consistori, que poden ser festius, religiosos o polítics. La situació econòmica actual, però, ha comportat un descens de la partida pressupostària en la majoria dels casos.

Per la seva banda, els ajuts de l'Administració pública —com ara la Diputació i la Generalitat— no es reben de manera continuada ni arriben a totes les entitats. Aquest darrer cas, però, respon a tres factors: algunes de les entitats no compleixen els requisits sol·licitats, no hi ha prou bons canals de comunicació entre les administracions i les associacions i, finalment, les agrupacions no es veuen capacitades per poder fer les sol·licituds o per justificar-les posteriorment.

Segons les dades recollides, la mitjana percentual, d'acord amb les franges de població i les aportacions de fons públic a les societats musicals, s'acosta al 32,97 %. En canvi, les bandes municipals estan finançades majoritàriament al 100 %, tot i que, segons les dades recollides, la mitjana percentual és del 80 %.

Taula 12. Mitjana d'ingressos públics rebuts per les societats musicals i les bandes municipals segons el nombre d'habitants de la població on estan ubicades.

POBLACIÓ	MITJANA DEL PRESSUPOST DE LES SOCIETATS MUSICALS	MITJANA PERCENTUAL DE LES APORTACIONS DE FONS PÚBLIC	MITJANA DEL PRESSUPOST DE LES BANDES MUNICIPALS[47]	MITJANA PERCENTUAL DE LES APORTACIONS DE FONS PÚBLIC
≤ 1.000	10.066,67 €	19,75 %	-	50 %
1.001-3.000	18.835,00 €	54,85 %	14.000,00 €	100 %
3.001-5.000	40.000,00 €	35,00 %	7.200,00 €	100 %
5.001-10.000	57.995,00 €	21,61 %	17.750,00 €	95 %
10.001-30.000	47.000,00 €	42,59 %	-	-
30.001-50.000	20.000,00 €	0,00 %	6.000,00 €	100 %
50.001-70.000	10.000,00 €	40 %	40.000,00 €	35 %
70.001-100.000	-	-	-	-
≥ 100.001	45.000,00 €	50 %	-	-

Font: Elaboració pròpia

Finalment, una altra font d'ingressos són les actuacions musicals. Malauradament, però, la situació de crisi actual ha comportat una disminució de les contractacions bandístiques, acompanyada d'una rebaixa considerable dels preus. Ni les bandes guanyen els diners d'anys enrere ni fan els mateixos concerts anuals.

El descens d'actuacions i d'ingressos ha suposat una doble pèrdua: per un costat, la motivació per continuar a la banda, característica que afecta principalment els músics joves, que ja no troben prou al·licients per actuar i en alguns casos opten per abandonar l'agrupació, i, per l'altre, la reducció pressupostària, que afecta tota la cadena econòmica de l'associació. Així i tot, segons les dades obtingudes, la situació de crisi actual es contraposa amb la valoració molt positiva que les bandes fan de les actuacions i dels concerts que duen a terme durant l'any, quantitativament parlant.[48] Malgrat tot, és evident que voldrien fer-ne més i que, comparant-ho amb anys anteriors, s'han reduït.

Aquesta situació és categòrica en les actuacions a l'estranger, que avui dia són gairebé inexistents. A causa de la reducció dels pressuposts i de les subvencions per fer actuacions a l'estranger, la banda perd l'opció de projectar-se internacionalment, tot i que qui en surt més mal parada és la cultura catalana, que perd la possibilitat d'exportar un dels seus estendards i de reforçar la cooperació cultural entre els pobles. Els agermanaments i els intercanvis que

47 Aquestes dades corresponen a les 8 bandes vinculades a escoles municipals o municipalitzades que van contestar a aquesta pregunta de l'enquesta.

48 Vegeu l'apartat 8.4.

s'han fet van en aquesta direcció, però també la participació en concursos internacionals, una finestra oberta a Europa per donar a conèixer el món bandístic i per reivindicar la qualitat artística que tenen les nostres bandes, valorada molt positivament a llocs com ara els Països Baixos.

Quan es produeixen contractacions directes, la junta estipula la tarifa sobre la base de dos criteris: el desplaçament i el tipus d'actuació. La primera necessitat que cal cobrir —i la més important— és el desplaçament, pel cost que implica traslladar tots els músics. Lògicament, com més quilòmetres cal fer, més alt és el preu. Això limita molt la possibilitat de fer concerts fora de la província pels costos elevats i, en conseqüència, les bandes s'acaben contractant per proximitat. Els únics casos en què es mantenen les actuacions és quan hi ha una vinculació entre pobles, sostinguda al llarg dels anys, i es fan intercanvis entre bandes, que només impliquen la càrrega econòmica del trasllat.

Quant al tipus d'actuació, val a dir que avui dia no és una variable que es tingui gaire en compte, però els entrevistats afirmen que cal diferenciar preus quan es tracta de concerts o de cercaviles.

Finalment, hi ha altres factors, com ara la durada de l'activitat o les peces que es poden tocar, que no es tenen en compte a l'hora d'establir el pressupost, però que sí que es poden valorar.

En l'actualitat, algunes bandes s'han vist obligades a adaptar-se a nous formats musicals per recaptar ingressos. Les bandes que tenen els recursos humans i musicals necessaris estan apostant per fer noves propostes musicals a fi d'atreure més públic als concerts amb entrada de pagament. Sense posar en dubte el gaudi de la música per part de l'agrupació en aquestes actuacions, també és cert que hi ha activitats, com ara l'acompanyament d'obres de teatre musical o concerts en col·laboració amb altres músics —a títol individual o grupal—, que es duen a terme per generar guanys que ajudin a equilibrar la balança econòmica de l'entitat.

9.3. Situació econòmica de les escoles de música

Algunes escoles privades vinculades a les societats musicals tenen convenis firmats amb l'ajuntament a través dels quals el consistori els cedeix de manera gratuïta —en bona part dels casos, si bé en trobaríem alguna excepció— l'ús d'un immoble com a centre educatiu i el pagament de les despeses derivades (electricitat, aigua i manteniment).[49] En el cas contrari hi ha les associacions que tenen local propi, però que han de fer front a tots els costos que genera el funcionament i sosteniment del centre.

A les despeses de l'escola per ella mateixa, cal afegir-hi la contractació dels professors. No totes les escoles de música de les associacions poden assumir els costos que implica el pagament de les cotitzacions a la seguretat social amb els recursos econòmics de què disposen. Si es vol complir amb la legalitat, l'entitat està obligada a augmentar els costos de l'ensenyament musical.

Aquesta mesura acaba tenint efectes negatius tant des del punt de vista educatiu, perquè es nega el dret a la formació musical a nens, joves i adults; com econòmic, perquè es produeix un descens de les matriculacions que fa perillar el manteniment de l'escola; social, perquè, si no es pot mantenir el centre, la banda no es pot nodrir de nous músics i es pot desintegrar a

49 En alguns casos, l'escola de música està vinculada a un centre de primària i de secundària. A canvi d'una renda, o mitjançant convenis establerts, l'escola pot fer servir les instal·lacions del centre.

poc a poc, i, finalment, cultural, perquè la desaparició de la formació implicaria la pèrdua d'un signe identitari de la població.

En altres casos, el centre opta per eliminar hores lectives i reagrupar els alumnes per reduir la jornada laboral o el sou del professor. Així, doncs, disminueixen els honoraris del mestre, però la qualitat de l'ensenyament i l'aprenentatge de l'estudiant se'n ressenten, malgrat els esforços del docent.

Nogensmenys, també són habituals les situacions contràries. Els professors assumeixen més càrrega lectiva a fi de reduir places laborals i despeses. En aquests casos, els docents tenen l'obligació de fer classe de matèries o d'instruments que no són de la seva especialització.

En l'estudi elaborat, les escoles de música de les associacions destinen una mitjana del 88,11 % dels seus ingressos a la contractació dels professors, una xifra que en alguns casos arriba al 100 %.

Gràfic 15. Repartiment de les despeses pressupostàries.

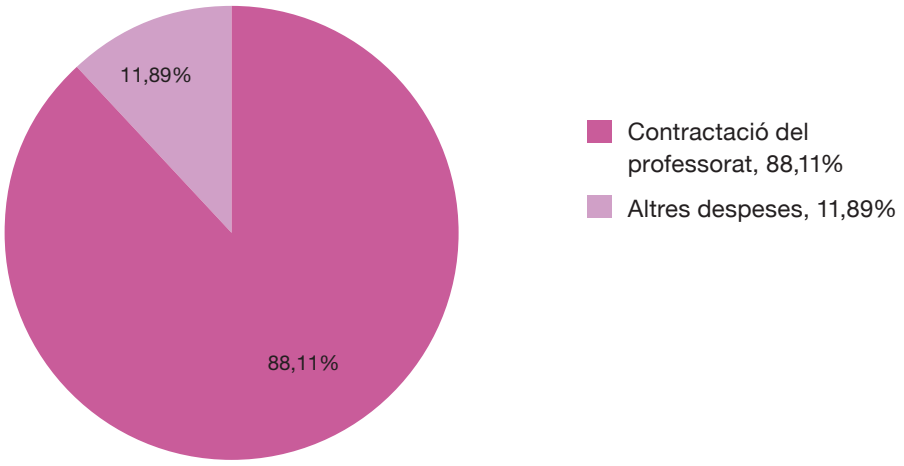

Font: Elaboració pròpia

Tot i aquestes dades, les entrevistes ens revelen que alguns centres no tenen capacitat d'assumir els costos que suposa contractar tots els docents, no poden comptabilitzar totes les hores treballades o bé els han de fer contractes fixos discontinus. Aquestes accions, però, no recauen sempre sobre la responsabilitat de l'escola. Així, els centres educatius petits de les associacions ofereixen poques hores lectives perquè disposen de pocs alumnes, amb la qual cosa, el professor, si vol tenir un sou digne, es veu obligat a ensenyar en altres centres i es converteix en pluriempleat, amb el greuge fiscal que això li comporta. Una contractació mancomunada seria una bona solució per millorar la situació dels professors, però aquesta opció encara és poc tinguda en compte per les escoles.

A les taules resum següents s'estableix una comparativa entre les xifres econòmiques de les escoles de les societats musicals (taula 13) i les de les escoles municipals (taula 14) que van contestar a les preguntes de l'enquesta sobre aquesta temàtica (vegeu els peus de nota 44 i 45). Aquesta anàlisi evidencia les càrregues econòmiques que han d'atendre les escoles de les societats musicals majoritàriament amb fons propis de l'entitat:

Taula 13. Resum de dades vinculades a les escoles de les societats musicals segons el nombre d'habitants de la població on estan ubicades.

POBLACIÓ	MITJANA D'ALUMNES	MITJANA DEL NOMBRE DE PROFESSORS	MITJANA DEL PRESSUPOST DEL CURS ACADÈMIC	MITJANA PERCENTUAL DEL % DEL FONS PÚBLIC[50]	MITJANA PERCENTUAL DEL % DELS RECURSOS PROPIS
≤ 1000	27	4	11.143,00 €	26,60 %	73,40 %
1.001-3.000	79	12	51.470,00 €	19,53 %	80,47 %
3.001-5.000	57	7	-	23,33 %	76,67 %
5.001-10.000	84	11	50.062,00 €	14,30 %	85,70 %
10.001-30.000	124	14	29.000,00 €	41,12 %	58,88 %
30.001-50.000	114	14	110.000,00 €	0,00 %	100,00 %
50.001-70.000	54	11	62.175,00 €	25,00 %	75,00 %
70.001-100.000	-	-	-	-	-
≥ 100.001	65	11	37.640,00 €	0,00 %	100,00 %

Font: Elaboració pròpia

Taula 14. Resum de dades vinculades a les escoles municipals segons el nombre d'habitants de la població on estan ubicades.

POBLACIÓ	MITJANA D'ALUMNES	MITJANA DEL NOMBRE DE PROFESSORS	MITJANA DEL PRESSUPOST DEL CURS ACADÈMIC	MITJANA PERCENTUAL DEL % DEL FONS PÚBLIC[51]	MITJANA PERCENTUAL DEL % DELS RECURSOS PROPIS[52]
≤ 1.000	21	4	6.000,00 €	50,00 %	50,00 %
1.001-3.000	80	8	221.048,14 €	80,00 %	20,00 %
3.001-5.000	108	15	96.862,44 €	51,00 %	49,00 %
5.001-10.000	177	15	252.244,06 €	38,75 %	61,25 %
10.001-30.000	-	-	-	-	-
30.001-50.000	135	10	198.295,22 €	23,07 %	76,93 %

50 19 societats musicals van respondre a la qüestió percentual dels recursos públics i 12 van contestar a la pregunta sobre el pressupost econòmic.

POBLACIÓ	MITJANA D'ALUMNES	MITJANA DEL NOMBRE DE PROFESSORS	MITJANA DEL PRESSUPOST DEL CURS ACADÈMIC	MITJANA PERCENTUAL DEL % DEL FONS PÚBLIC[51]	MITJANA PERCENTUAL DEL % DELS RECURSOS PROPIS[52]
50.001-70.000	450	23	-	-	-
70.001-100.000	-	-	-	-	-
≥ 100.001	-		-	-	-

Font: Elaboració pròpia

Les entitats reclamen poder recuperar la situació anterior a la reforma o adoptar mesures que ajudin a optimitzar el gravamen fiscal, com ara elaborar una declaració simplificada de l'impost de societats o millorar el tractament de l'IVA.

En cas que aquestes accions no es puguin dur a terme, les entitats amb més dificultats econòmiques estaran condemnades a desaparèixer. El camí, però, s'iniciarà prèviament amb la dissolució de l'associació. La situació actual d'il·legalitat està comportant una manca de relleu a les juntes directives, responsables de respondre davant la justícia per incompliment de la llei. I sense junta de govern, òrgan de caràcter obligatori a qualsevol associació, les entitats es veuen abocades a dissipar-se.

Si la situació de les escoles privades de les societats musicals és complicada, la de les escoles municipals no és gaire encoratjadora. Val a dir que els centres musicals es financen a través de la subvenció que reben del Departament d'Ensenyament i de les aportacions dels ajuntaments i les famílies (costos de l'ensenyament: matrícula i mensualitats). En els últims anys, però, a causa de la crisi econòmica, les subvencions de la Generalitat s'han reduït i, en alguns casos, fins i tot han arribat a desaparèixer. Així, doncs, s'ha passat dels 600 € alumne/any als 460 € del curs 2010-2011, als 230 € del 2011-2012 i, finalment, sense partida per als cursos 2012-2013 i 2013-2014.[53]

Durant aquests anys, la pèrdua de les subvencions s'ha sufragat sobretot a través dels consistoris, els quals han hagut d'introduir el sobrecost en els seus pressupostos. Malauradament, però, l'economia malmesa dels ajuntaments, la priorització d'altres serveis o l'interès de l'equip de govern per la música i l'escola ha fet que sigui impossible cobrir la totalitat de la despesa, cosa que ha obligat a fer-hi retallades i encarir-ne el servei. A banda, els pares han hagut d'assumir la restricció pressupostària a través de l'increment de les taxes i s'han hagut de reduir les despeses. Aquesta acció ha afectat directament els professors —acomiadaments, baixades de sou, contractes discontinus i reducció o augment de la jornada laboral— i els alumnes —saturació a les aules i disminució de les hores lectives. Amb tots aquests alts i baixos, les societats musicals han pogut mantenir, amb més o menys dificultats, el funcionament de l'escola de música canviant la titularitat o mantenint-la.

51 9 escoles van respondre a la qüestió percentual dels recursos públics i 8 van contestar a la pregunta sobre el pressupost econòmic.

52 Les escoles municipals estan majoritàriament finançades al 100 %, ja que depenen del pressupost municipal i, per tant, els ingressos en concepte de matrícula i mensualitat els rep directament l'ajuntament. Tot i així, en les enquestes, algunes escoles van considerar els ingressos que els arriben per aquests conceptes com a fons privats.

53 Informació obtinguda a través de les entrevistes fetes a la Junta Directiva de l'ACEM.

Igual que avui dia, fa uns quants anys, les societats musicals tenien els seus recursos propis, un pressupost que s'obtenia a través de les quotes dels socis, dels concerts i dels pagaments dels cursos. Tot i això, les subvencions del Departament de Cultura per a projectes concrets vinculats a la banda eren de summa importància. El centre educatiu, per la seva part, no rebia cap tipus d'ajut directe de la Generalitat; per tant, com a centre privat no podia acollir-se als ajuts que atorgava el Departament d'Ensenyament.

Bé per interès de l'ajuntament o bé per alleugerir la càrrega econòmica, algunes escoles de música vinculades a les societats, sobretot les més petites (gran part provinents del món rural), van decidir municipalitzar-se. Les escoles van passar de privades a públiques, l'ajuntament es va convertir en el responsable de la seva gestió i la nova condició també va repercutir en l'ensenyament. Tot i que les escoles de les associacions s'havien creat per nodrir la banda, aquest objectiu ja no era primordial.[54]

Com totes les escoles municipals, els centres «convertits» es regeixen pel que dictamina el Decret 179/1993 del Departament d'Ensenyament, el qual demana, entre altres punts, «adequar la programació de l'ensenyament als interessos, la dedicació i el ritme d'aprenentatge de l'alumne». Aquest objectiu implica ampliar l'oferta educativa i ensenyar altres instruments diferents dels propis de la banda.

Aquesta nova situació ha estat acceptada per totes les associacions musicals, però també és cert que algunes juntes directives han expressat el seu desig de potenciar els instruments vinculats a l'agrupació; és a dir, les tipologies de vent-metall, vent-fusta i percussió. A les poblacions en què la tradició bandística està arrelada al territori, de manera involuntària, ha acabat passant això i els alumnes han seguit formant-se en els instruments característics de la banda. En canvi, en altres poblacions de menys tradició, la junta ha expressat la seva preocupació pel fet que l'escola pugui acabar oferint un perfil que s'allunyi de la banda i que afavoreixi la desaparició de la formació.

És cert que hi va haver escoles privades que es van municipalitzar, però també n'hi va haver d'altres que es van mantenir com a tals: les associacions que no s'ho van plantejar perquè no volien ni ho necessitaven i les que van preferir mantenir la seva gestió i la seva línia pedagògica, malgrat alguns obstacles.

Des de l'Administració es va potenciar la implantació de les escoles municipals sense tenir en compte la tasca que estaven fent les associacions musicals i els seus centres educatius.

Comparativament parlant, va ser el mateix que va passar amb els ateneus i que va exposar en el seu moment Pere-Joan Pujol, expresident de la Federació d'Ateneus de Catalunya i impulsor de l'Ens de l'Associacionisme Cultural Català. «L'administració local, en lloc d'utilitzar els equipaments ja existents que la societat civil ha engegat, s'ha abocat a la construcció d'equipaments públics i centres cívics, convertint-se en la principal competència cultural i de serveis de les entitats culturals. Els ateneus han patit una certa agressió institucional quan, a quatre passes d'un ateneu, s'ha creat un centre cívic municipal; quan s'han dedicat pressupostos a actuacions puntuals i a grans infraestructures culturals i s'ha oblidat l'extensa xarxa dels equipaments ja existents en mans del moviment ateneístic»,[55] va denunciar Pujol.

54 Tal com estipula el Decret.

55 Pujol, P-J. (2008). «El patrimoni associatiu», a *Ponències específiques del Primer Congrés Associacionisme Cultural Català.* Barcelona: Ens de Comunicació Associativa.

Malgrat el seu origen privat, algunes escoles van acabar municipalitzant-se per poder beneficiar-se dels ajuts i mantenir el volum d'ensenyament, recursos i preus avantatjosos.

Les associacions musicals reivindicaven l'existència i la importància de les seves escoles des de la perspectiva social i identitària, ja que possibiliten l'accés a l'ensenyament musical a les zones rurals i a les classes socials més modestes gràcies a les tasques fetes per les bandes, així com el desenvolupament identitari i cultural del territori.

En conclusió, de la mateixa manera que la municipalització ha posat a l'abast de tothom l'educació musical i, posteriorment, ha estat la salvaguarda econòmica per a algunes associacions musicals, també és cert que, a causa de la manca de recursos de l'Administració, s'han deixat les escoles privades de les societats musicals en una situació delicada, econòmicament parlant, provocada per la manca d'ajuts a aquests centres.

A hores d'ara, aquesta situació, que ha afectat les escoles municipals públiques i les escoles municipalitzades de les societats, s'està revertint. Així, avui dia, després de dos anys, les escoles municipals poden recuperar uns ajuts pressupostats en cinc milions d'euros i acollir-se a la nova subvenció. A diferència d'anys enrere, però, en què l'ajut s'atorgava depenent del nombre d'alumnes, d'ara endavant es farà un barem a partir del qual es valorarà el nombre d'alumnes i la càrrega lectiva que suposa cada estudiant (60 %); els aspectes socials (40 %), com ara la implantació de l'escola al territori —segons la proporció total d'estudiants d'entre 4 i 18 anys que acull el centre—; els alumnes que estan exempts de pagaments o que tenen bonificacions del 50 %, i, finalment, els grups instrumentals sorgits de l'escola, així com els alumnes que en formen part.[56]

Mentre que les escoles municipals comencen, en aquests darrers anys, a recuperar els ajuts, les escoles de les associacions musicals s'estanquen per culpa dels problemes econòmics. Segons el seu parer, d'una banda, caldria més suport econòmic del govern, amb línies d'ajuts específics o la possibilitat d'acollir-se a les mateixes línies de finançament que les escoles municipals, i, de l'altra, l'Estat hauria de revisar la fiscalitat de les associacions i incorporar-hi noves propostes més ajustades a la seva realitat. No obstant això, la situació augura que només podran mantenir-se les que tinguin un capital humà i econòmic més gran.

56 Informació obtinguda a través de les entrevistes fetes a la Junta Directiva de l'ACEM.

10.
Conclusions

L'informe ha permès documentar l'existència de 99 escoles de música a Catalunya vinculades a bandes i ha evidenciat l'existència de dos grans models organitzatius i de funcionament, així com cinc tipologies diferents.

Amb relació als models, podem diferenciar entre el model d'escola derivat de les societats musicals —la vinculació de les quals amb una banda fa que l'entorn formatiu es complementi amb una important incidència social, desenvolupament individual i col·lectiu, i amb l'arrelament al seu entorn dels alumnes— i el de les escoles municipals i privades —la vinculació de les quals al conjunt instrumental–banda és sobretot formativa, com una eina per a l'ensenyament musical.

Quant a les tipologies, sobre la base dels models presentats i els subgrups que els integren —i el fet d'estar o no reconegudes pel Departament d'Ensenyament—, podem classificar-les en cinc grups: vinculades a una societat musical reconeguda; vinculades a una societat musical no reconeguda; municipalitzades i la gestió de les quals ha estat vinculada, o encara ho està, a una societat musical; municipals, i privades.

L'informe mostra una radiografia de les escoles de música vinculades a bandes a Catalunya amb el valor afegit de la informació recollida, tant des del punt de vista antropològic com des del punt de vista de la seva important repercussió social i cultural.

Tot seguit plantegem les consideracions i les conclusions que es deriven dels punts treballats:

- Classificació de les escoles de música vinculades a la banda.
  L'estudi ha evidenciat la dificultat per conèixer les diferents tipologies d'escola vinculades a bandes a Catalunya i ha constatat la manca d'estudis sobre les escoles i les bandes de música. També ha posat damunt la taula la necessitat de crear un registre únic en què es pugui localitzar i obtenir la informació sobre aquestes escoles i les seves bandes.

- L'origen dual de les bandes.
  Les primeres bandes documentades es remunten a mitjan segle XIX. Quan l'accés a la cultura era exclusiu de les classes adinerades, l'aparició d'aquestes formacions va despertar l'interès per l'aprenentatge musical entre les classes rurals i obreres. Les bandes de música, a través dels seus directors i els mateixos membres, van convertir-se en espais informals d'educació musical. Amb el pas del temps, les bandes es van constituir en societats musicals. La necessitat de garantir el relleu generacional dels músics i el desig d'oferir una formació millor entre els membres de les bandes van conduir a la creació de les escoles de música.
  Al mateix temps, els conservatoris oferien formació musical, tot i que era un ensenyament professionalitzador i metodològicament individualista i rigorós que limitava el públic

interessat. L'aplicació de la Llei de la LOGSE i el Decret 179/1993 van despertar un interès més gran per l'aprenentatge musical que prioritzava fomentar-ne el coneixement, així com el gaudi de la pràctica individual i col·lectiva. D'aquesta manera es potenciava la creació d'un entorn que afavoria el conjunt instrumental, fet que va repercutir en l'impuls de la banda com a formació.

Avui en dia, les bandes de música a Catalunya s'originen:

- En l'associacionisme: en aquesta categoria hi ha les escoles de les societats musicals i les agrupacions formades per gent procedent de centres musicals diversos.

- Com a conjunt instrumental a les escoles de música municipals o privades: en aquest cas, la banda es crea amb una finalitat educativa, malgrat que arriba a transcendir aquest àmbit.

- El rol de les escoles de música i els plans educatius.

  En els darrers anys, les escoles de música s'han convertit en centres dinamitzadors i institucions al servei de la cohesió i la participació social. La música ha deixat de restringir-se a un valor purament educatiu i artístic, i els plans educatius han potenciat treballar-la també com un valor social i cultural. Sobre la base d'aquest principi, s'ha potenciat la pràctica del conjunt instrumental.

  Les escoles de música es regeixen pel Decret 179/1993. Tal com es regula a través de la normativa, les escoles no estan obligades a complir cap programa concret, sinó que només han d'impartir llenguatge musical, instrument, pràctica vocal i instrumental de grup. El pla formatiu que imparteixen és el següent: Sensibilització musical, Formació bàsica o Iniciació musical, Aprofundiment o grau elemental I i II, i Avançat o grau elemental III i IV.

  La particularitat que presenten les escoles de música vinculades a les associacions és que prioritzen l'ensenyament dels instruments vinculats a la banda i afavoreixen la formació en l'agrupació instrumental. Com en tots els centres, s'inicien en petites formacions, tot i que, a diferència de les altres escoles, els alumnes acaben tocant a la banda. Malgrat tot, hi ha estudiants que renuncien a fer-ho i d'altres que estudien instruments no vinculats habitualment. En canvi, a les escoles de música vinculades a municipis, la banda és un grup més dels conjunts instrumentals de què disposen i no es prioritza per sobre d'altres formacions grupals.

- Similituds i diferències entre les bandes depenent de la tipologia d'escola.

  Les bandes de música són estructures de dinamització i cohesió social en l'àmbit educatiu. Fomenten el sentiment de col·lectivitat i els valors, i les habilitats que se'n deriven, com ara el respecte pels altres o el treball en grup.

  De la mateixa manera, les bandes tenen en comú que participen en els actes socials i culturals de les seves poblacions, però amb una diferència considerable: les vinculades a les societats són un estendard cultural i una representació identitària del seu municipi, un patrimoni en si mateixes; mentre que les bandes vinculades a escoles municipals o privades hi participen sobretot com un servei públic, com un retorn cap a la població que les acull.

  Com a representants identitàries del seu municipi, les bandes de música de les societats musicals reivindiquen el fet de tocar com una activitat per gaudir en conjunt, però també fan èmfasi en la necessitat de millorar la qualitat de la banda, així com d'incrementar-ne el

nombre d'integrants. Les societats participen en intercanvis, però també fan actuacions de pagament o competeixen en concursos perquè necessiten disposar de recursos propis, i, per tant, han de generar fonts d'ingressos.

Per la seva part, les bandes de l'escola busquen la motivació i el fet d'interpretar en conjunt. D'acord amb aquesta premissa, s'enriqueixen quan potencien els intercanvis amb bandes d'altres centres. En el seu cas, per sobre de tot, preval l'aspecte formatiu.

- Problemàtiques comunes i diferenciades de les escoles de música.

Les societats musicals han vist com, en els darrers anys, la gestió administrativa s'ha multiplicat i s'ha complicat arran de l'aparició de noves normatives.

La Llei de l'impost de societats ha obligat les entitats a portar una comptabilitat de partida doble per determinar els ingressos i les despeses pertanyents a rendes exemptes i no exemptes. Això ha comportat una problemàtica doble: d'una banda, la dificultat i la complexitat de la gestió i, de l'altra, el seu encariment.

Les associacions exposen que aquesta situació, així com les que resulten d'altres relacionades amb l'IVA i l'IRPF i les afectacions normatives corresponents a la reforma de la llei de l'IRPF i de la Llei de transparència, és insostenible. Per aquesta raó, sol·liciten que l'Administració reconegui els seus serveis com a entitats sense ànim de lucre i que això es tradueixi en millores en el gravamen fiscal. Entre d'altres mesures, proposen facilitar el tractament de l'IVA, reduir el tipus impositiu actual o recuperar la situació anterior a la reforma fiscal.

També és cert, però, que algunes entitats palesen una manca de coneixements i evidencien una escassa professionalització en la gestió, un problema que caldria resoldre mitjançant l'adquisició de més competències.

Sobre aquest punt, val a dir que l'FCSM, la DGCPAAC i l'ACEM han informat i orientat les associacions tècnicament dins l'àmbit administratiu. Tot i mantenir aquest esforç, seria recomanable que es dugués a terme un assessorament més directe que també canalitzés altres propostes i iniciatives, com ara la direcció i la gestió educativa de l'escola o la formació contínua dels professors.

De la mateixa manera, l'FCSM, com a instrument al servei de les societats, també podria oferir-los la seva ajuda en aquelles situacions legalment possibles, però econòmicament inviables, com per exemple les derivades de la Llei de transparència.

Així mateix, publicar les dades de l'associació al web és una obligació que no sempre es pot dur a terme quan manquen recursos econòmics i humans. En aquests casos, els webs de l'FCSM i de l'ACEM podrien servir com a canal de comunicació i transparència de les entitats que no puguin fer-ho. D'aquesta manera, l'acció i el compliment de la llei no revertiria tan sols en benefici de l'associació, sinó també en el de l'FCSM i de l'ACEM.

D'altra banda, val a dir que les escoles de les societats musicals amb pressupostos ajustats tenen moltes dificultats per cobrir totes les despeses i en aquestes situacions és habitual que la figura del professor es ressenti. Docents que treballen vinculats a convenis aliens a la tasca que fan, salaris baixos, classes saturades d'alumnes..., són situacions habituals.

Avui dia la imatge del professor està devaluada. Malgrat que el grau d'exigència curricular és cada cop més alt, els requeriments no es contraresten amb un interès més gran per part de les administracions i amb una millora de les retribucions econòmiques. Per solucionar aquests problemes, les societats musicals han demanat l'increment dels ajuts econòmics de l'ajuntament, així com subvencions al Departament de Cultura i la

Diputació. També han sol·licitat accedir als ajuts públics que el Departament d'Ensenyament atorga a les escoles municipals per resoldre els problemes de contractació.

En aquesta mateixa línia, algunes associacions exposen la proposta duta a terme per la Generalitat Valenciana, que podria servir d'exemple per a Catalunya: la convocatòria de subvencions destinades a les societats musicals que contribueixen al finançament parcial de les despeses derivades de la contractació i de l'alta en la seguretat social del personal docent.[57]

Malauradament, les escoles municipals també han patit les retallades pressupostàries i del curs de 2012 al de 2014 es van quedar sense partida econòmica. En l'actualitat, després de dos anys, han pogut recuperar els ajuts pressupostats en cinc milions d'euros i acollir-se a la nova subvenció. Així i tot, la realitat no amaga les situacions de precarietat econòmica que pateixen, focalitzades sobretot en l'augment de les matrícules, i en la gestió i la contractació dels professors (contractes discontinus). Per la situació en què es troba l'equip docent, els professors reclamen la necessitat de tenir un conveni col·lectiu comú per a tots —independentment de la tipologia de centre en què treballin— que reglamenti les seves condicions.

A continuació, s'exposen uns quadres finals sinòptics per concretar punts en comú, problemàtiques compartides i reptes i divergències segons el model d'escola.

1. Punts en comú

L'ESCOLA	• Són agents actius i compromesos amb els seus municipis que compleixen una funció cultural i social. • Participen en els esdeveniments socials, culturals i festius de la població.
LA FORMACIÓ	• Fomenten l'interès per la música des de la infància.[58] • Promouen una educació musical participativa i cohesionadora. • Ofereixen una formació oberta i flexible que possibilita formar-se musicalment des de nivells elementals fins a la preparació d'estudis professionalitzadors. • Procuren una formació teòrica i pràctica per gaudir de la pràctica individual i de conjunt.[59] • Creen un entorn afavoridor de foment de la pràctica en grups d'activitat com a aficionat,[60] com ara la banda de música. • Descobreixen i animen els joves amb aptituds professionals en l'àmbit de la música a cursar estudis professionals.[61] • Ofereixen una àmplia gamma d'ensenyaments entorn de l'activitat de la música.[62] • Eduquen en igualtat de valors i actituds des de la perspectiva de gènere.

57 Ordre 2/2015, de 31 d'agost, de la Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport, de convocatòria de subvencions destinades a les escoles de música dependents de corporacions locals o d'entitats privades sense ànim de lucre de la Comunitat Valenciana per a l'exercici 2015. *Diari oficial de la Comunitat Valenciana* (DOCV).

58 Objectius estipulats en el Decret 179/1993, de 27 de juliol, pel qual es regulen les escoles de música i dansa del Departament d'Ensenyament.

59 Ibíd.

60 Ibíd.

61 Ibíd.

62 Ibíd.

ELS PROFESSORS	• Estan constituïdes per un equip docent qualificat amb titulació en grau mitjà o superior, majoritàriament.
ELS ALUMNES	• Promouen un ensenyament musical de qualitat per a totes les edats, si bé es prioritzen els nens i els joves. • Adeqüen la programació de l'ensenyament als interessos, la dedicació i el ritme d'aprenentatge de l'alumne.[63]
LA BANDA	• Treballen el conjunt instrumental de banda com una estructura de dinamització i cohesió social que fomenta el sentiment de col·lectivitat, així com els valors i les habilitats que se'n deriven, com ara el respecte pels altres o el treball en grup. • Contribueixen a recuperar i mantenir el patrimoni musical de les seves poblacions.
NORMATIVES RECENTS	• Han de complir amb la Llei de transparència.[64] • Han de contractar assegurances imposades segons les obligacions legals i el context social.

2. Punts divergents

EL CENTRE	L'ESCOLA DE LA SOCIETAT MUSICAL	• L'escola i la societat musical són un canal de transmissió d'educació i valors, i un estendard de la cultura popular i la identitat col·lectiva del seu municipi.
	L'ESCOLA DE MÚSICA MUNICIPAL O PRIVADA[65]	• L'escola és un canal de transmissió d'educació i valors, tot i no perseguir la creació d'un sentiment de pertinença i identitari.
LA FORMACIÓ	L'ESCOLA DE LA SOCIETAT MUSICAL	• Es fomenta l'ensenyament dels instruments de banda. Les escoles prioritzen aquesta formació, però poden oferir altres instruments, si tenen els recursos econòmics i humans per fer-ho. • En la formació, la banda és el conjunt instrumental més important de l'escola. Nodrir-la de nous integrants és un objectiu específic de l'escola de música de la societat musical.
	L'ESCOLA DE MÚSICA MUNICIPAL O PRIVADA	• No es destaca formativament cap tipologia instrumental. • En el pla curricular, es potencia la pràctica en conjunt en diferents agrupacions, sense prioritzar cap tipologia concreta.

63 Ibíd.

64 Llei 19/2014, de 29 de desembre, de transparència, accés a la informació pública i bon govern.

65 Segons les dades extretes, els centres es classifiquen en 61 escoles municipals i 11 de privades.

EL DIRECTOR	L'ESCOLA DE LA SOCIETAT MUSICAL	• És un referent pedagògic del qual es valoren les qualitats tècniques, pedagògiques i humanes. És el responsable de la qualitat i el prestigi de la banda. Percep una remuneració econòmica.
	L'ESCOLA DE MÚSICA MUNICIPAL O PRIVADA	• La figura del director té una càrrega social inferior a l'escola. És un professor remunerat per l'activitat com a hora lectiva.
ELS ALUMNES	L'ESCOLA DE LA SOCIETAT MUSICAL	• El 45,90 % dels estudiants de totes les escoles de les societats musicals tenen familiars vinculats a la banda. Si l'escola pertany a una societat musical amb una trajectòria bandística reconeguda o està en una població petita —on la societat musical és l'únic referent cultural o el més important—, aquesta xifra pot arribar al 90 %.
	L'ESCOLA DE MÚSICA MUNICIPAL O PRIVADA	• Els alumnes amb familiars vinculats a la banda de les escoles de música són pocs, llevat de les escoles municipalitzades. En el primer cas, hi ha algun estudiant que hi té un familiar vinculat perquè també és alumne del centre i no pas perquè hi hagi una tradició familiar bandística. En el segon cas, hi ha poblacions en què el 99 % dels estudiants hi estan vinculats, com ara el cas de Paüls (Baix Ebre).
LA BANDA	L'ESCOLA DE LA SOCIETAT MUSICAL	• Les bandes de música de les societats musicals són representacions identitàries dels seus municipis. • A més de gaudir de la música i interpretar-la conjuntament, l'objectiu específic és millorar-ne la qualitat. • Els seus membres, joves o adults, hi estan vinculats perquè se senten identificats identitàriament. • La banda pot estar constituïda per diversos membres de la mateixa família o ser un espai de transmissió generacional familiar.
	L'ESCOLA DE MÚSICA MUNICIPAL O PRIVADA	• Participen en actes socials i culturals als seus municipis, però no en són representacions identitàries, tret d'algun cas puntual.[66] • La banda té una utilitat bàsicament educativa. Es prioritzen el gaudi i la interpretació conjunta. • Els joves hi tenen una participació regida per l'obligació del currículum educatiu. • Hi participa menys gent adulta i no conflueixen familiars en el si de la formació.
NORMATIVES RECENTS	L'ESCOLA DE LA SOCIETAT MUSICAL	• La Llei sobre l'impost de societats és de compliment obligatori a les entitats no lucratives.[67]
	L'ESCOLA DE MÚSICA MUNICIPAL O PRIVADA	• No estan subjectes a la Llei sobre l'impost de societats.

66 La Raval's Band, banda de música pertanyent a l'escola de música Juan Pedro Carrero (Barcelona).

67 Llei 27/2014, de 27 de novembre, de l'impost de societats.

L'ESTRUCTURA ORGANITZATIVA	L'ESCOLA DE LA SOCIETAT MUSICAL	• Les societats musicals estan constituïdes com a entitats sense ànim de lucre. • El soci és el capital humà fonamental per a la constitució de l'entitat, l'òrgan principal de la qual és la junta. Les societats musicals enquestades estan configurades per 4.470 socis.[68] • El tipus de personal que hi treballa es classifica en treballadors per compte aliè i voluntaris.
	L'ESCOLA DE MÚSICA MUNICIPAL O PRIVADA	• L'escola de música és un equipament municipal (públic) o una empresa privada. • El tipus de treballador és funcionari o treballador contractat segons diferents modalitats: jornada completa —activitat contínua o discontínua— i jornada parcial.
ELS RECURSOS ECONÒMICS	L'ESCOLA DE LA SOCIETAT MUSICAL	• La societat musical té convenis firmats amb l'ajuntament i també pot rebre subvencions del Departament de Cultura per a projectes concrets vinculats a la banda. • Els ajuts públics representen una mitjana aproximada del 23,10 % del pressupost total de l'escola. • L'escola se sustenta gràcies als recursos propis que comporta el pressupost de l'entitat —una part o la totalitat— i els ingressos derivats de l'escola (matrícula i quotes mensuals). • L'escola no rep ajuts ni subvencions del Departament d'Ensenyament . • El pressupost econòmic de l'escola oscil·la, segons les dades extretes de l'enquesta, entre els 10.114 € i els 67.058,33 €.
	L'ESCOLA DE MÚSICA MUNICIPAL O PRIVADA	• Les escoles de música municipals es financen gràcies a la subvenció que reben del Departament d'Ensenyament, als pressupostos municipals i a les quotes de les famílies (costos de l'ensenyament: matrícula i mensualitats). • Les escoles de música privada es financen gràcies als seus recursos propis i als convenis que puguin arribar a establir amb l'Administració.[69] • El pressupost de l'escola municipal és molt divers i varia segons el centre. Segons les dades obtingudes, els valors oscil·len entre els 75.264 € i els 445.205,45 €.

68 Vegeu els peus de nota 23 i 24.

69 Per exemple, el conveni de col·laboració signat entre l'EMIPAC i l'Institut de Cultura de Barcelona (ICUB). Es tracta d'un conveni d'ajuts per a la formació musical d'alumnes d'escoles de la ciutat de Barcelona de titularitat privada i autoritzades pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

Quines problemàtiques i quins reptes s'evidencien a través de l'estudi per a les escoles?

En el cas específic de les escoles de música de les societats musicals, segons les dades obtingudes, caldria:

- Millorar la gestió interna del funcionament de l'entitat que repercuteix en el desenvolupament de l'escola. Caldria incentivar la professionalització de la gestió de l'entitat i l'escola a través de cursos de formació en coneixements administratius i legislatius. També seria interessant que les entitats de segon grau —com ara la mateixa FCSM o l'ACEM, a la qual estan adscrites gran part de les escoles de música— poguessin canalitzar propostes de formació que responguessin als interessos de les escoles en l'àmbit educatiu i en la gestió i direcció.

- Complir amb les noves normatives legals referents a les entitats sense ànim de lucre; és a dir, la Llei de transparència i la Llei de l'impost de societats. Quant a la Llei de transparència, seria aconsellable que l'FCSM creés un espai al seu portal en què les associacions musicals que no disposen de mitjans per crear un web o per mantenir-lo actualitzat poguessin publicar les seves dades.

- Resoldre o millorar les condicions de precarietat laboral que han de suportar alguns professors. Establir una estructura clara del funcionament de les escoles, la formació que necessiten els professors i reglamentar-ne la contractació.

Per poder complir aquests objectius, les societats musicals reclamen a l'Administració pública:

- Millores en el gravamen fiscal. Facilitats en el tractament de l'IVA, reducció del tipus impositiu actual o recuperació de la situació anterior a la reforma fiscal.

- Increment dels ajuts econòmics de l'ajuntament, així com subvencions del Departament de Cultura i Diputació.

- Accés als ajuts públics que el Departament d'Ensenyament atorga a les escoles municipals.

Les escoles de música vinculades als municipis també plantegen problemes que són semblants als de les escoles de les societats musicals, com ara la contractació laboral i les millores de les subvencions econòmiques. Així mateix, en ambdós centres també s'evidencia la necessitat de:

- Potenciar l'escola de música com un espai de convivència i integració per a tots els alumnes, independentment del seu origen. Segons les entrevistes i les enquestes realitzades, els nouvinguts i els fills de segona generació no accedeixen a l'escola de música. En el cas de les societats musicals, aquests tan sols representen un 1,41 % dels alumnes.

- Incrementar i desenvolupar propostes de formació contínua a tots els docents, independentment de la titularitat de l'escola; cursos que els dotin de capacitats pedagògiques, musicals i transversals.

Per concloure, de l'informe es deriven les conclusions següents:

- En el procés de democratització musical que s'ha viscut en els darrers anys, les escoles de música han esdevingut uns serveis públics compromesos amb la societat. Tot

i la proliferació i el pes formatiu de les escoles de música vinculades a la banda en els darrers anys a Catalunya, no hi ha cap registre únic d'aquests centres.

- Els centres musicals són agents actius als seus municipis. Participen a les activitats (festes locals, etcètera) i promouen una educació musical participativa i cohesionadora. Es tracta d'una acció que pot ser l'única en aquells pobles on, a banda de l'escola de música, no hi ha cap altre espai de divulgació i de coneixement artístic.

- Les escoles de música eduquen des de la perspectiva de l'equitat de gènere. S'educa en igualtat i es promou un ensenyament i un aprenentatge de valors. Així es reflecteix en la constitució equitativa de la banda, tot i que encara no en els càrrecs de direcció, gestionats sobretot per homes. De la mateixa manera, a diferència dels centres de primària, les escoles de música encara no són centres d'immersió d'alumnes de procedències diverses i, per conseqüent, tampoc no ho són les seves bandes. Caldria preguntar-se si s'hauria d'implementar un tipus d'educació musical intercultural que facilités la integració de nous alumnes.

- Cal establir un reglament únic per als professors de les escoles de música municipals i privades.

- Les escoles de música vinculades a bandes són un fenomen creixent a Catalunya. Aquesta situació es va iniciar a través de les societats musicals i les seves escoles a les Terres de l'Ebre i es va anar estenent a altres territoris del Principat. En particular, les societats musicals, així com les seves bandes, són referents d'una societat participativa i reivindicativa que no deixa mai de construir-se identitàriament i culturalment. A més a més, són un espai d'interrelació generacional i formen part de l'itinerari vital de moltes persones.

- Les bandes són un tret identitari català que vetlla per recuperar i recollir el folklore musical. Alguns directors, però, desconeixen que algunes obres i peces de pasdobles, típiques del repertori bandístic, van ser adaptades al corpus musical fester a Catalunya a finals del segle XIX i principis del XX. Pel que fa a aquest punt, caldria fer un estudi històric sobre les bandes per determinar-ne, amb precisió, l'origen i les influències. Al mateix temps, però, les bandes també són formacions en un procés continu d'adaptació i reconstrucció de la seva configuració i del seu repertori. La incorporació de nous instruments i l'adaptació i arranjaments de peces modernes així ho constaten.

- Amb l'objectiu de protegir les societats musicals i les seves escoles, caldria reconèixer els seus serveis com a entitats sense ànim de lucre amb millores en el gravamen fiscal.

- Partint de la premissa que cal estar informat i formar, cal «apoderar» les societats musicals en l'aprenentatge de coneixements administratius i legislatius a través d'accions formatives.

Finalment, aquest informe, tenint en compte que és una aproximació a la realitat de les escoles de música i a l'expansió de la banda com a matèria de pla formatiu, hauria de poder ajudar a gestar i desenvolupar canals de comunicació i accions entre les escoles vinculades als municipis, les escoles vinculades a les associacions musicals i l'ensenyament obligatori.

11. Resum executiu

A continuació es presenta el resum de les dades principals que es deriven de l'estudi.

11.1. Perspectiva general

Segons les dades obtingudes, a Catalunya hi ha 126 bandes de música i 99 escoles de música vinculades a bandes:

Gràfic 16. Nombre de bandes localitzades a Catalunya.

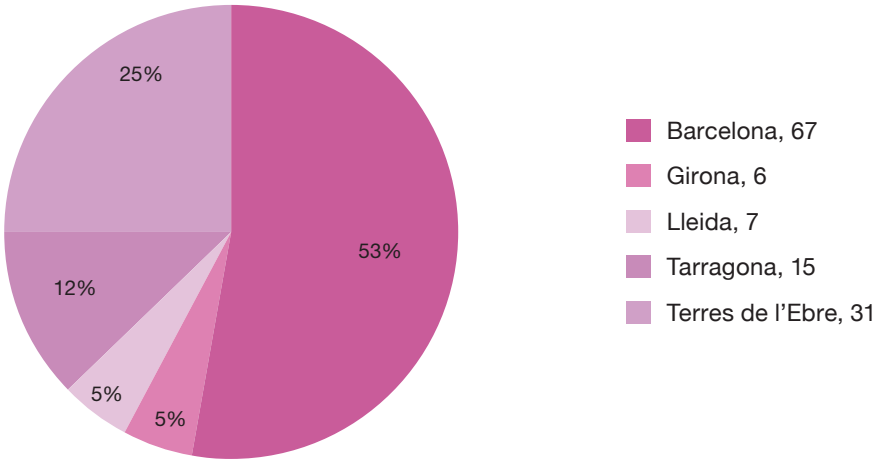

Font: Elaboració pròpia

Les escoles es poden dividir, de manera genèrica, en tres grups:

- 61 són escoles municipals que disposen de banda com a matèria curricular.
- 11 són escoles privades que disposen de banda com a matèria curricular.
- 27 són escoles vinculades a les societats musicals.

Quant a les tipologies, la distribució és la següent:

Gràfic 17. Diferents tipologies d'escoles identificades.

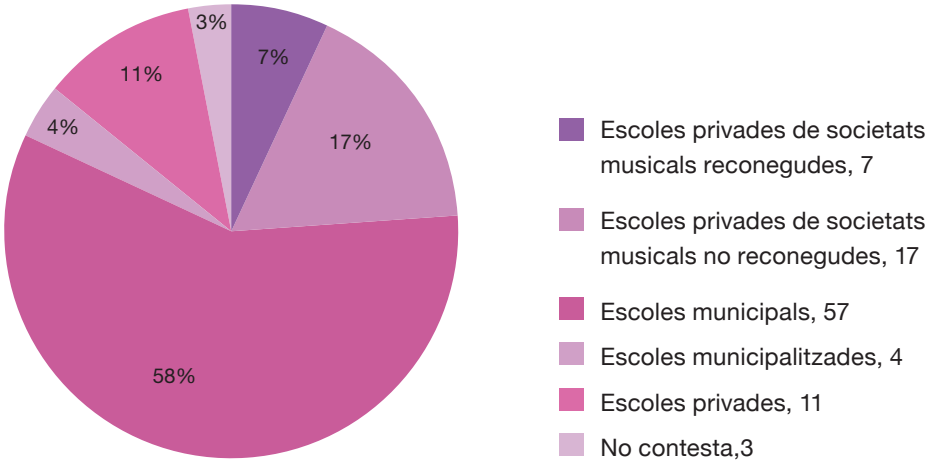

Font: Elaboració pròpia

La distribució de les escoles per demarcacions territorials és la següent:

Gràfic 18. Distribució de les escoles per demarcacions territorials.

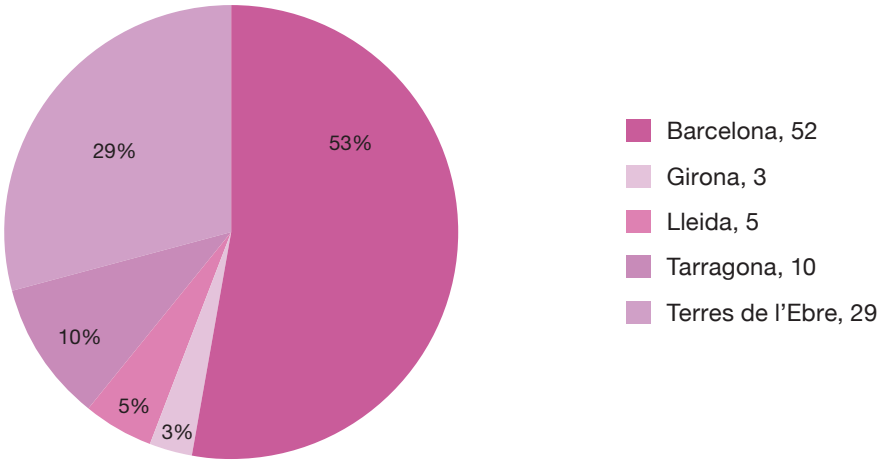

Font: Elaboració pròpia

Les dades recollides de les enquestes realitzades, que van respondre a la pregunta sobre el nombre de socis i d'alumnes a les escoles, ens permeten generar aquest quadre i el resum corresponent:

Taula 15. Nombre de socis i d'alumnes de les societats musicals i de les escoles municipalitzades segons les dades recollides.

	NOMBRE DE SOCIS	NOMBRE D'ALUMNES
SOCIETATS MUSICALS I ESCOLES MUNICIPALITZADES	4.470	2.016

Font: Elaboració pròpia

Si analitzem les dades, la mitjana d'alumnes per escola és de 75. Cal tenir en compte que aquest tipus d'entitats es concentren en poblacions majoritàriament inferiors a 5.000 habitants. Per tant, si projectem les dades a les 99 escoles documentades, el mínim d'alumnes se situa al voltant de 7.425.

El nombre d'estudiants, segons els habitants del municipi, es classifica en:

Taula 16. Mitjana d'alumnes a les societats musicals i a les escoles municipals.

POBLACIÓ	MITJANA DEL NOMBRE D'ALUMNES DE LES SOCIETATS MUSICALS[70]	MITJANA DEL NOMBRE D'ALUMNES DE LES ESCOLES MUNICIPALS[71]
≤ 1.000	27	21
1.001-3.000	79	80
3.001-5.000	57	108
5.001-10.000	84	177
10.001-30.000	124	-
30.001-50.000	114	135
50.001-70.000	54	450
70.001-100.000	-	-
≥ 100.001	65	-

Font: Elaboració pròpia

70 Recordem que les dades han estat extretes de les 37 enquestes fetes (24 societats musicals i 13 municipals).

71 Cal tenir en compte que aquest nombre d'alumnes no correspon als directament vinculats, sinó a tots els inscrits.

Les bandes de les societats musicals estan constituïdes per:

Taula 17. Resum de dades amb relació a les bandes de les societats musicals.

NOMBRE D'INTEGRANTS	42 membres de mitjana
COMPOSICIÓ DE GÈNERE	53,75 % homes 46,25 % dones
COL·LECTIU AMB MÉS PRESÈNCIA	16-25 anys (representen el 35,61 % de la formació)

Font: Elaboració pròpia

11.2. Constitució de les escoles de música i les bandes de les societats musicals

L'escola

- Les escoles formen 2.016 alumnes en centres que van des dels més petits, amb 27 estudiants, fins als més grans, amb 124.
- Al centre, el 49,07 % dels alumnes són nois i el 50,93 %, noies.
- Els estudiants es classifiquen per edats, segons el sistema curricular, en les categories de:
  - Sensibilització + aprenentatge bàsic/iniciació: 33,21 % dels alumnes.
  - Grau elemental/aprofundiment (8-9 anys) i avançat (10-11 anys): 32,02 % dels alumnes.
  - Grau mitjà (12-18 anys) o avançat: 20,06 % dels alumnes.
  - Formació d'adults: 14,71 % dels alumnes.

La banda

- L'agrupació està integrada per una mitjana de 42 membres.
- Està formada per músics amateurs i dirigida per un director professional.
- Un 53,75 % dels músics són homes i un 46,25 %, dones.
- El grup d'edat més important dels integrants és el que va dels 16 anys als 50, sent el col·lectiu dels 16 als 25 anys el més nombrós:
  - Menys de 15 anys: 25,33 %
  - De 16 a 25 anys: 35,61 %
  - De 26 a 50 anys: 26,47 %
  - Més de 50 anys: 12,59 %

ANNEXOS

Annex 1

Tot seguit detallem les 126 bandes documentades.

1.	Agrupació Musical de Cerdanyola del Vallès
2.	Agrupació Musical Canareva, d'Alcanar
3.	Agrupació Musical Casal Camarlenc, de Camarles
4.	Agrupació Musical de Godall
5.	Agrupació Musical de Vilalba dels Arcs
6.	Agrupació Musical del Maresme
7.	Agrupació Musical l'Emburgada, del Perelló
8.	Agrupació Musical Rapitenca, de Sant Carles de la Ràpita
9.	Agrupació Musical Sant Josep de Terrassa
10.	Agrupació Musical Santa Anna, del Vendrell
11.	Agrupació Musical Senienca, de la Sénia
12.	Agrupación Musical Nuestra Señora de la Sierra, de Santa Coloma de Gramenet
13.	Amics de la Música de Bellvitge
14.	Associació Banda de Música de Sabadell
15.	Associació Musical Verge dels Prats, de l'Aldea
16.	Banda Municipal de Música d'Alcanar
17.	Banda Bufera (projecte Espai Musical Burriac, Argentona)
18.	Banda Ciutat de Valls
19.	Banda d'Aulos, Escola Municipal de Música de Cerdanyola del Vallès
20.	Banda de l'Associació Musical Pau Casals, de Mollet del Vallès
21.	Banda de l'Aula de Música de Vilassar de Mar
22.	Banda de l'Aula Municipal de Música d'Abrera
23.	Banda de l'Aula Municipal de Música Maria Escolà i Cases, de Piera
24.	Banda de l'Escola Municipal de Música d'Ascó
25.	Banda de BCN Fusió, Escola de Música i Arts a la Sagrera i Sant Andreu
26.	Banda de l'Escola de Música Creu Alta, de Sabadell
27.	Banda de l'Escola de Música de Capellades
28.	Banda de l'Escola de Música de les Garrigues

29.	Banda de l'Escola de Música i Dansa de Palafolls
30.	Banda de l'Escola i Conservatori de Música de Reus
31.	Banda de l'Escola de Música de Vic
32.	Banda de l'Escola Municipal de Música Frederic Mompou, de Matadepera
33.	Banda de l'Escola de Música l'Arpa, de Taradell
34.	Banda de l'Escola Municipal de Música d'Agramunt
35.	Banda de l'Escola Municipal de Música de Sabadell
36.	Banda de l'Escola de Música Sant Gervasi, de Barcelona
37.	Banda de l'Escola de Música i Dansa Fusió, de Sant Cugat del Vallès
38.	Banda del Centre d'Educació Musical Diaula, de Barcelona
39.	Banda de l'Escola Intermunicipal de Música "El Faristol", de Roda de Ter i l'Esquirol
40.	Banda de l'Escola Municipal de Música Mestre Josep Maria Castella, de Navàs
41.	Banda de l'Escola Municipal de Música Blai Net, de Sant Boi de Llobregat
42.	Banda de l'Escola Municipal de Música d'Arenys de Mar Carles G. Vidiella
43.	Banda de l'Escola Municipal de Música - Conservatori de Terrassa
44.	Banda de l'Escola Municipal de Música d'Alcover
45.	Banda de l'Escola Municipal de Música d'Esplugues de Llobregat
46.	Banda de l'Escola Municipal de Música d'Olesa de Montserrat
47.	Banda de l'Escola Municipal de Música de Barberà del Vallès
48.	Banda de l'Escola Municipal de Música de la Selva del Camp
49.	Banda de l'Escola Municipal de Música de Mataró
50.	Banda de l'Escola Municipal de Música de Puig-Reig
51.	Banda de l'Escola Municipal de Música de Salou
52.	Banda de l'Escola Municipal de Música de Solsona
53.	Banda de l'Escola Municipal de Música de Súria
54.	Banda de l'Escola Municipal de Música de Vacarisses
55.	Banda de l'Escola Municipal de Música del Prat
56.	Banda de l'Escola Municipal de Música Eixample, de Barcelona
57.	Banda de l'Escola Municipal de Música i Conservatori de Grau Professional d'Igualada
58.	Banda de l'Escola Municipal de Música i Dansa de Santa Perpètua de Mogoda
59.	Banda de l'Escola Municipal de Música i Dansa de Torroella de Montgrí
60.	Banda de l'Escola Municipal de Música i Dansa Miquel Pongiluppi, del Papiol
61.	Banda de l'Escola Municipal de Música Julià Canals, de Molins de Rei
62.	Banda de l'Escola Municipal de Música M. Dolors Calvet, de Vilafranca del Penedès
63.	Banda de l'Escola i Conservatori Municipal de Música Mestre Montserrat, de Vilanova i la Geltrú
64.	Banda de l'Escola Municipal de Música Miquel Blanch, de Castellbisbal
65.	Banda de l'Escola Municipal de Música Pau Casals, de Viladecavalls
66.	Banda de l'Escola Municipal de Música Pere Burés, de Rubí
67.	Banda de l'Escola Municipal de Música Rafael Gibert Recasens, de Constantí

68.	Banda de l'Escola Municipal de Música de Sant Feliu de Llobregat
69.	Banda de l'Escola Municipal de Música Victòria dels Àngels, de Sant Cugat del Vallès
70.	Banda de l'Escola de Música Musicàrea, de Vilanova i la Geltrú
71.	Banda de la Cala, de l'Ametlla de Mar
72.	Banda de Matadepera
73.	Banda de Música del Col·legi Pare Manyanet de Barcelona
74.	Banda de Música Costa Daurada
75.	Banda de Música d'Esparreguera
76.	Banda de Música d'Igualada
77.	Banda de Música d'Ulldecona
78.	Banda de Música de Benissanet
79.	Banda de Música de Cardona
80.	Banda de Música de Castellar del Vallès
81.	Banda de Música de la Selva del Camp
82.	Banda de Música de Miravet
83.	Banda de Música del Prat
84.	Banda de Música Germans Arasa "Els Flarets", de Santa Bàrbara
85.	Banda de Música Municipal de Lleida
86.	Banda de Música Sant Llorenç, de la Galera
87.	Banda de Música de Santa Coloma de Gramenet
88.	Banda de Música Verge de la Serra de Montblanc
89.	Banda de Rasquera
90.	Banda de Rubí. Associació Rubí Musical s. XXI
91.	Banda del Conservatori de Lleida i Escola Municipal de Música de Lleida
92.	Banda del Conservatori i Escola Municipal de Música de Manresa
93.	Banda del Gironès
94.	Banda del Patronat de l'Escola Municipal de Música i Dansa de Móra d'Ebre
95.	Banda i Cobla del Col·legi Santa Maria de Blanes
96.	Banda i Escola Municipal de Música de Paüls
97.	Banda i la Jove Banda de l'Escola Municipal de Música de Berga
98.	Banda Manel Martines i Solà de Jesús
99.	Banda Municipal de Barcelona
100.	Banda Municipal de Bellpuig
101.	Banda Municipal de Figueres
102.	Banda Municipal de la Pobla de Massaluca
103.	Banda Municipal de Música Clau de Vent de Vandellòs i l'Hospitalet de l'Infant
104.	Banda Municipal de Música de Tortosa
105.	Banda Municipal de Tivenys
106.	Banda Musical Mossèn Joan Batlle, de Blanes

107.	Banda Simfònica Ciutat de les Roses
108.	Banda Simfònica de Badalona (Escola de Música i Conservatori Professional de Badalona)
109.	Banda Simfònica de Reus
110.	Banda Simfònica Roquetes-Nou Barris
111.	Banda Simfònica Unió Musical de Lleida
112.	Banda Unió Musical de Tarragona
113.	Banda de Música Vila de Falset (Associació Musical Vila de Falset)
114.	Banda-Cobla del Col·legi Pare Manyanet de Reus
115.	Escola i Banda de Música "La Ginesta", de Ginestar
116.	Girona Banda Band
117.	La Lira Ampostina
118.	La Lira Roquetense, de Roquetes
119.	Raval's Band (Escola de Música Juan Pedro Carrero, de Barcelona)
120.	Societat Musical Espiga d'Or, de Deltebre
121.	Societat Musical La Unió Filharmònica d'Amposta
122.	Suburband de Sitges
123.	Unió Musical del Bages
124.	Unió Musical "L'Artística", de Sant Jaume d'Enveja
125.	Unió Musical Mas de Barberans
126.	Unió Musical Masdenverge

En el quadre següent s'especifica el nombre de bandes per comarca.

COMARCA	NOMBRE DE BANDES
ALT CAMP	2
ALT EMPORDÀ	1
ALT PENEDÈS	1
ANOIA	4
BAGES	5
BAIX CAMP	6
BAIX EBRE	10
BAIX EMPORDÀ	1
BAIX LLOBREGAT	11
BAIX PENEDÈS	1
BARCELONÈS	12
BERGUEDÀ	2

CONCA DE BARBERÀ	1
GARRAF	3
GARRIGUES	1
GIRONÈS	2
MARESME	6
MONTSIÀ	13
OSONA	3
PRIORAT	1
RIBERA D'EBRE	6
SEGRIÀ	3
SELVA	2
SOLSONÈS	1
TARRAGONA	4
TERRA ALTA	2
URGELL	2
VALLÈS OCCIDENTAL	19
VALLÈS ORIENTAL	1

Annex 2

A la taula següent apareixen classificades per ordre alfabètic totes les escoles de música vinculades a bandes localitzades arreu del territori català i se'n detalla la tipologia, així com les entitats a les quals estan adherides.

POBLACIÓ	ESCOLA	TIPOLOGIA	FEDERADA		
			ACEM[72]	EMIPAC[73]	FCSM[74]
ABRERA	AULA MUNICIPAL DE MÚSICA D'ABRERA	MUNICIPAL	SÍ	-	-
AGRAMUNT	ESCOLA DE MÚSICA MUNICIPAL D'AGRAMUNT	MUNICIPAL	-	-	-
ALCANAR	AGRUPACIÓ MUSICAL CANAREVA	PRIVADA	-	-	SÍ
ALCANAR	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA D'ALCANAR	MUNICIPAL	SÍ	-	(SÍ)[75]
ALCOVER	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA D'ALCOVER	MUNICIPAL	SÍ	-	-
L'ALDEA	ASSOCIACIÓ MUSICAL VERGE DELS PRATS	PRIVADA	-	-	SÍ
L'AMETLLA DE MAR	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA DE L'AMETLLA DE MAR	MUNICIPALITZADA	SÍ	-	(SÍ)[76]
AMPOSTA	LA LIRA AMPOSTINA	PRIVADA	-	SÍ	SÍ
AMPOSTA	ESCOLA DE MÚSICA DE LA UNIÓ FILHARMÒNICA D'AMPOSTA	PRIVADA	-	-	SÍ

72 ACEM, sigles corresponents a l'Associació Catalana d'Escoles de Música. En poden ser socis tant escoles de música públiques i privades com conservatoris.

73 EMIPAC, sigles corresponents a les Escoles de Música d'Iniciativa Privada Associades de Catalunya.

74 FCSM, sigles corresponents a la Federació Catalana de Societats Musicals. Les escoles amb un SÍ corresponen a centres municipals alguns alumnes dels quals —sobretot estudiants de grau mitjà o adults— estan vinculats a una banda d'una societat musical que està adherida a l'FCSM i no té escola pròpia.

75 Banda Municipal de Música d'Alcanar.

76 Originàriament, Agrupació Musical Mestral. Avui dia s'anomena Banda de la Cala.

POBLACIÓ	ESCOLA	TIPOLOGIA	FEDERADA		
			ACEM	EMIPAC	FCSM
ARENYS DE MAR	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA D'ARENYS DE MAR CARLES G. VIDIELLA	MUNICIPAL	SÍ	-	-
ARGENTONA	ESPAI MUSICAL BURRIAC	PRIVADA	SÍ	-	-
ASCÓ	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA D'ASCÓ	MUNICIPAL	-	-	-
BADALONA	ESCOLA DE MÚSICA I CONSERVATORI PROFESSIONAL DE BADALONA	MUNICIPAL	SÍ	-	-
BARBERÀ DEL VALLÈS	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA	MUNICIPAL	SÍ	-	-
BARCELONA	BANDA DE MÚSICA DEL COL·LEGI PARE MANYANET DE BARCELONA	PRIVADA	-	-	SÍ
BARCELONA	DIAULA	PRIVADA	-	-	-
BARCELONA	ESCOLA BCN FUSIÓ	PRIVADA	-	SÍ	-
BARCELONA	ESCOLA DE MÚSICA SANT GERVASI	PRIVADA	-	SÍ	-
BARCELONA	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA EIXAMPLE	MUNICIPAL	SÍ	-	-
BARCELONA	ESCOLA DE MÚSICA JUAN PEDRO CARRERO	PRIVADA	-	SÍ	-
BELLPUIG	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA DE BELLPUIG	MUNICIPAL	-	-	-
BENISSANET	ESCOLA DE MÚSICA MUNICIPAL DE BENISSANET	MUNICIPALITZADA	-	-	SÍ
BERGA	BANDA DE L'ESCOLA MUNICIPAL DE BERGA	MUNICIPAL	SÍ	-	-
BLANES	ASSOCIACIÓ BANDA – COBLA DEL COL·LEGI SANTA MARIA DE BLANES	PRIVADA	-	-	SÍ
LES BORGES BLANQUES	ESCOLA DE MÚSICA DE LES GARRIGUES	MUNICIPAL	SÍ	-	-
CAMARLES	AGRUPACIÓ MUSICAL CASAL CAMARLENC	PRIVADA	-	-	SÍ
CAPELLADES	ESCOLA DE MÚSICA DE CAPELLADES	PRIVADA	SÍ	-	-
CASTELLBISBAL	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA MIQUEL BLANCH	MUNICIPAL	SÍ	-	-
CERDANYOLA DEL VALLÈS	AULOS, ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA	MUNICIPAL	-	-	(SÍ)[77]

77 Agrupació Musical de Cerdanyola del Vallès.

POBLACIÓ	ESCOLA	TIPOLOGIA	FEDERADA		
			ACEM	EMIPAC	FCSM
CONSTANTÍ	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA RAFAEL GIBERT RECASENS	MUNICIPAL	SÍ	-	-
DELTEBRE	SOCIETAT MUSICAL ESPIGA D'OR	PRIVADA	-	-	SÍ
ESPLUGUES DE LLOBREGAT	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA	MUNICIPAL	SÍ	-	-
FALSET	ESCOLA DE MÚSICA DE FALSET	PRIVADA	-	-	SÍ
LA GALERA	ESCOLA DE LA BANDA DE MÚSICA SANT LLORENÇ	PRIVADA	-	-	SÍ
GINESTAR	ESCOLA I BANDA DE MÚSICA "LA GINESTA"	PRIVADA	-	-	SÍ
GIRONA	ESCOLA DE MÚSICA DEL GIRONÈS	MUNICIPAL[78]	-	-	-
GODALL	AGRUPACIÓ MUSICAL DE GODALL	PRIVADA	-	-	SÍ
L'HOSPITALET DE LLOBREGAT	AMICS DE LA MÚSICA DE BELLVITGE	PRIVADA	-	-	SÍ
IGUALADA	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA I CONSERVATORI DE GRAU PROFESSIONAL D'IGUALADA	MUNICIPAL	SÍ	-	-
JESÚS	ESCOLA DE MÚSICA MANEL MARTINES I SOLÀ	MUNICIPAL	-	-	SÍ
LLEIDA	CONSERVATORI DE LLEIDA I ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA DE LLEIDA	MUNICIPAL	SÍ	-	-
MANRESA	CONSERVATORI I ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA DE MANRESA	MUNICIPAL	SÍ	-	-
MAS DE BARBERANS	ESCOLA DE MÚSICA DE LA UNIÓ MUSICAL DE MAS DE BARBERANS	PRIVADA	-	-	SÍ
MASDENVERGE	SOCIETAT MUSICAL DE LA UNIÓ MUSICAL MASDENVERGE	PRIVADA	-	-	SÍ
MATADEPERA	ESCOLA DE MÚSICA FREDERIC MOMPOU	MUNICIPAL	-	-	-
MATARÓ	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA DE MATARÓ	MUNICIPAL	SÍ	-	-
MIRAVET	ESCOLA DE MÚSICA DE MIRAVET	PRIVADA	-	-	SÍ
MOLINS DE REI	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA JULIÀ CANALS	MUNICIPAL	SÍ	-	-

78 L'Escola de Música del Gironès és un ens que agrupa diverses aules dedicades a l'ensenyament musical impulsat pel Consell Comarcal del Gironès, que va néixer el 1989 gràcies al conveni entre el Consell Comarcal i diversos ajuntaments.

POBLACIÓ	ESCOLA	TIPOLOGIA	FEDERADA		
			ACEM	EMIPAC	FCSM
MOLLET DEL VALLÈS	AULES DE MÚSICA PAU CASALS	PRIVADA	-	-	SÍ
MONTBLANC	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA JOSEP PORTER I ROVIRA	MUNICIPAL	-	-	(SÍ)[79]
MÓRA D'EBRE	PATRONAT DE L'ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA I DANSA DE MÓRA D'EBRE	MUNICIPAL	SÍ	-	-
NAVÀS	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA MESTRE JOSEP MARIA CASTELLA	MUNICIPAL	SÍ	-	-
OLESA DE MONTSERRAT	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA	MUNICIPAL	SÍ	-	-
PALAFOLLS	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA I DANSA DE PALAFOLLS	MUNICIPAL	SÍ	-	-
EL PAPIOL	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA I DANSA MIQUEL PONGILUPPI	MUNICIPAL	SÍ	-	-
PAÜLS	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA DE PAÜLS	MUNICIPALITZADA	-	-	SÍ
EL PERELLÓ	ESCOLA DE MÚSICA MUNICIPAL DEL PERELLÓ	MUNICIPAL	-	-	(SÍ)[80]
PIERA	AULA MUNICIPAL DE MÚSICA MARIA ESCOLÀ I CASES	MUNICIPAL	SÍ	-	-
PRAT DE LLOBREGAT	AULA DE MÚSICA DEL PRAT	PRIVADA	-	-	SÍ
PRAT DE LLOBREGAT	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA DEL PRAT	MUNICIPAL	SÍ	-	-
PUIG-REIG	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA	MUNICIPAL	SÍ	-	-
RASQUERA	AGRUPACIÓ MUSICAL RASQUERANA	PRIVADA	-	-	-
REUS	ESCOLA DE MÚSICA DE REUS	MUNICIPAL	-	-	-
REUS	BANDA DE MÚSICA DEL COL·LEGI PARE MANYANET DE REUS	PRIVADA	-	-	-
RODA DE TER	ESCOLA INTERMUNICIPAL DE MÚSICA "EL FARISTOL", DE RODA DE TER I L'ESQUIROL	MUNICIPAL	SÍ	-	-
ROQUETES	LA LIRA ROQUETENSE	PRIVADA	-	-	SÍ
RUBÍ	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA PERE BURÉS	MUNICIPAL	SÍ	-	-

79 Banda de Música Verge de la Serra de Montblanc.

80 Agrupació Musical l'Emburgada, del Perelló.

POBLACIÓ	ESCOLA	TIPOLOGIA	FEDERADA		
			ACEM	EMIPAC	FCSM
SABADELL	ESCOLA DE MÚSICA CREU ALTA	PRIVADA	-	SÍ	-
SABADELL	ESCOLA DE MÚSICA MUNICIPAL	MUNICIPAL	SÍ	-	-
SALOU	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA	MUNICIPAL	SÍ	-	-
SANT BOI DE LLOBREGAT	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA BLAI NET DE SANT BOI DE LLOBREGAT	MUNICIPAL	SÍ	-	-
SANT CARLES DE LA RÀPITA	ESCOLA DE L'AGRUPACIÓ MUSICAL RAPITENCA	PRIVADA	-	-	SÍ
SANT CUGAT DEL VALLÈS	ESCOLA DE MÚSICA I DANSA FUSIÓ	PRIVADA	-	-	-
SANT CUGAT DEL VALLÈS	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA VICTÒRIA DELS ÀNGELS	MUNICIPAL	SÍ	-	-
SANT FELIU DE LLOBREGAT	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA	MUNICIPAL	SÍ	-	-
SANT JAUME D'ENVEJA	UNIÓ MUSICAL "L'ARTÍSTICA"	PRIVADA	-	-	SÍ
SANTA BÀRBARA	ESCOLA DE MÚSICA GERMANS ARASA "ELS FLARETS"	PRIVADA[81]	SÍ	-	SÍ
SANTA COLOMA DE GRAMENET	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA CAN ROIG I TORRES	MUNICIPAL	SÍ	-	-
SANTA PERPÈTUA DE MOGODA	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA I DANSA DE SANTA PERPÈTUA DE MOGODA	MUNICIPAL	SÍ	-	-
LA SELVA DEL CAMP	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA DE LA SELVA DEL CAMP	MUNICIPAL	SÍ	-	-
LA SÉNIA	ESCOLA DE MÚSICA DE LA SÉNIA	PRIVADA	-	-	SÍ
SITGES	ESCOLA DE MÚSICA EL RETIRO	PRIVADA	-	-	-
SOLSONA	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA DE SOLSONA	MUNICIPAL	SÍ	-	-
SÚRIA	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA	MUNICIPAL	SÍ	-	-
TARADELL	ESCOLA DE MÚSICA L'ARPA	PRIVADA	SÍ	-	-
TARRAGONA	NOVA ESCOLA DE LA BANDA UNIÓ MUSICAL DE TARRAGONA	PRIVADA	-	-	SÍ

81 Segons l'enquesta, l'escola és de titularitat privada, però consta com una escola de titularitat municipal en la llista de l'ACEM i en alguns documents escrits.

POBLACIÓ	ESCOLA	TIPOLOGIA	FEDERADA		
			ACEM	EMIPAC	FCSM
TERRASSA	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA CONSERVATORI DE TERRASSA	MUNICIPAL	SÍ	-	-
TORROELLA DE MONTGRÍ	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA I DANSA DE TORROELLA DE MONTGRÍ	MUNICIPAL	SÍ	-	-
TORTOSA	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA DE TORTOSA JOAN LAMOTE DE GRIGNON	MUNICIPAL	-	-	(SÍ)[82]
ULLDECONA	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA D'ULLDECONA	TITULARITAT MUNICIPAL/GESTIÓ DE L'ASSOCIACIÓ	SÍ	-	SÍ
VACARISSES	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA DE VACARISSES	MUNICIPAL	SÍ	-	-
VANDELLÒS I L'HOSPITALET DE L'INFANT	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA DE VANDELLÒS I L'HOSPITALET DE L'INFANT	MUNICIPAL	SÍ	-	-
VIC	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA I CONSERVATORI DE VIC	MUNICIPAL	SÍ	-	-
VILADECAVALLS	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA PAU CASALS	MUNICIPAL	SÍ	-	-
VILAFRANCA DEL PENEDÈS	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA M. DOLORS CALVET	MUNICIPAL	SÍ	-	-
VILALBA DELS ARCS	AGRUPACIÓ MUSICAL DE VILALBA DELS ARCS	PRIVADA	-	-	SÍ
VILANOVA I LA GELTRÚ	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA MESTRE MONTSERRAT DE VILANOVA I LA GELTRÚ	MUNICIPAL	SÍ	-	-
VILANOVA I LA GELTRÚ	MUSICÀREA	PRIVADA	-	SÍ	-
VILASSAR DE MAR	AULA DE MÚSICA DE VILASSAR DE MAR	MUNICIPAL	SÍ	-	-
Total	**99 escoles**				

82 Agrupació Musical l'Emburgada, del Perelló.

Annex 3

Tot seguit enumerem les 37 escoles que van contestar a l'enquesta i n'adjuntem el model.

Hi surten les 24 escoles vinculades a les societats musicals que s'han documentat, ja que 3 no hi van respondre, i la resta són escoles que inicialment apareixien vinculades a societats musicals, però que en el decurs de l'estudi s'ha vist que són escoles municipals; en total, n'hi ha 13 més.

POBLACIÓ	ESCOLA
ALCANAR	AGRUPACIÓ MUSICAL CANAREVA
ALCANAR	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA D'ALCANAR
L'ALDEA	ASSOCIACIÓ MUSICAL VERGE DELS PRATS
L'AMETLLA DE MAR	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA DE L'AMETLLA DE MAR
AMPOSTA	LA LIRA AMPOSTINA
AMPOSTA	ESCOLA DE MÚSICA DE LA UNIÓ FILHARMÒNICA D'AMPOSTA
ASCÓ	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA D'ASCÓ
BARCELONA	BANDA DE MÚSICA COL·LEGI PARE MANYANET DE BARCELONA
BELLPUIG	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA DE BELLPUIG
BENISSANET	ESCOLA DE MÚSICA MUNICIPAL DE BENISSANET
BLANES	ASSOCIACIÓ BANDA – COBLA DEL COL·LEGI SANTA MARIA DE BLANES
CERDANYOLA DEL VALLÈS	AULOS, ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA
DELTEBRE	SOCIETAT MUSICAL ESPIGA D'OR
FALSET	ESCOLA DE MÚSICA DE FALSET
LA GALERA	ESCOLA DE LA BANDA DE MÚSICA SANT LLORENÇ
GODALL	AGRUPACIÓ MUSICAL DE GODALL
L'HOSPITALET DE LLOBREGAT	AMICS DE LA MÚSICA DE BELLVITGE

POBLACIÓ	ESCOLA
JESÚS	ESCOLA DE MÚSICA MANEL MARTINES I SOLÀ
MAS DE BARBERANS	ESCOLA DE MÚSICA DE LA UNIÓ MUSICAL DE MAS DE BARBERANS
MIRAVET	ESCOLA DE MÚSICA DE MIRAVET
MOLLET DEL VALLÈS	AULES DE MÚSICA PAU CASALS
MONTBLANC	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA JOSEP PORTER I ROVIRA
PAÜLS	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA DE PAÜLS
EL PERELLÓ	ESCOLA DE MÚSICA MUNICIPAL DEL PERELLÓ
PRAT DE LLOBREGAT	AULA DE MÚSICA DEL PRAT
RASQUERA	AGRUPACIÓ MUSICAL RASQUERANA
ROQUETES	LA LIRA ROQUETENSE
SANT CARLES DE LA RÀPITA	ESCOLA DE L'AGRUPACIÓ MUSICAL RAPITENCA
SANT JAUME D'ENVEJA	UNIÓ MUSICAL "L'ARTÍSTICA"
SANTA BÀRBARA	ESCOLA DE MÚSICA GERMANS ARASA "ELS FLARETS"
LA SÉNIA	ESCOLA DE MÚSICA LA SÉNIA
SITGES	ESCOLA DE MÚSICA EL RETIRO
TARRAGONA	NOVA ESCOLA DE LA BANDA UNIÓ MUSICAL DE TARRAGONA
TORTOSA	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA JOAN LAMOTE DE GRIGNON
ULLDECONA	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA D'ULLDECONA
VANDELLÒS I L'HOSPITALET DE L'INFANT	ESCOLA MUNICIPAL DE MÚSICA DE VANDELLÓS I L'HOSPITALET DE L'INFANT
VILALBA DELS ARCS	AGRUPACIÓ MUSICAL DE VILALBA DELS ARCS

Enquesta a les escoles vinculades a bandes de música

Nom de l'escola de música: _____

Adreça: _____

Municipi: _____

Localitat: _____

Demarcació: _____

Comarca: _____

CP: _____ Telèfon: _____

Correu electrònic: _____

Pública ☐ Privada ☐

Entitat o empresa pública responsable, si és el cas, _____

L'escola de música està reconeguda pel Departament d'Ensenyament?

Sí ☐ No ☐

El local és propietat de l'escola de música?

Sí ☐

Espai en metres quadrats: _____

Nombre d'aules: _____

No ☐

Propietari: _____

Lloguer o cessió d'ús? _____

Cost del lloguer: _____

Espai en metres quadrats: _____

Nombre d'aules: _____

L'escola disposa d'instruments propis?

Sí ☐ No ☐

Quants? _____

Quins? _____

Teniu instruments tradicionals? _____

N'heu recuperat per al repertori musical? Quins? _____

Quantes bandes estan vinculades a l'escola? _____

Quantes escoles estan vinculades a la banda? _____

Quina plantilla de músics té cada banda? _____

Nombre mitjà d'inscrits a l'escola, anualment: _____

L'escola disposa de fons documentals:

– Referents a l'entitat ☐

– Fons de partitures ☐

– Descripció:

_____

_____

_____

Hi ha un fons de:

– Objectes no instrumentals: _____

– Altres: _____

Gènere:

Home: _____

Dona: _____

Grups d'edat: _____

Procedència/arrels familiars:

Catalunya: _____

Resta de l'Estat: _____

Altres països: _____

Quantificació dels resultats acadèmics:

_____ % d'alumnes que posteriorment han continuat cursant estudis reglats.

_____ % d'alumnes que, en els darrers vint anys, s'han dedicat professionalment a la música com a directors.

_____ % d'alumnes que, en els darrers vint anys, han estat posteriorment professors de música.

_____ % d'alumnes que, en els darrers vint anys, han estat posteriorment instrumentistes.

_____ % d'alumnes que no tenen cap vinculació familiar amb bandes.

_____ % d'alumnes que tenen vinculació familiar amb bandes.

_____ % d'alumnes que han continuat vinculats a una banda de música:

Escola ☐

Una altra ☐

Nombre de socis de l'entitat: _____

Nombre de professors que imparteixen classes al centre: _____

Formació dels professors: _____

Quins cursos s'imparteixen? _____

Sensibilització musical: Sí ☐ No ☐

Llenguatge musical: Sí ☐ No ☐

Instrument: Sí ☐ No ☐

De quins instruments s'imparteixen classes: _____

Pressupost anual de l'escola de música (cal agafar com a referència el darrer exercici comptable tancat):

Procedència dels ingressos: ____ % matrícula

____ % quotes mensuals

____ % fons públics

Quant costa la matrícula? _____

Quin és el cost mitjà dels cursos? _____

Quin tant per cent del pressupost es dedica a la contractació dels professors? _____

Pressupost anual de l'entitat:

Procedència dels ingressos: ____ % recursos propis

____ % aportacions de fons públics

Teniu els estatuts de l'entitat actualitzats? _____

Data d'inscripció al Departament de Justícia: _____

Heu adoptat mesures per al compliment de la Llei de la transparència? _____

Teniu pòlisses d'assegurances subscrites? _____

- Quines (responsabilitat civil, de la junta de govern, d'accidents, de viatges, etcètera)?

  _____

- Teniu interès a conèixer l'abast de les responsabilitats en el món de les bandes de música i les escoles de música? _____

Preguntes respecte a la repercussió social

1. **a.** Quin any es va crear la banda?
   b. Qui la va crear?
   c. Quines vinculacions hi ha hagut, al llarg del temps, amb altres entitats locals, confraries religioses o centres socials i polítics (ateneus, sindicats, gremis, etcètera)?
   d. Actualment, es duen a terme projectes fora de l'escola amb entitats, centres educatius, etcètera?

2. Hi ha una normativa, una regulació o un estatut que defineixi el funcionament de la banda i de l'escola? És l'original o està adaptat? En cas que s'hagi modificat, quines són les diferències i els canvis més significatius entre el primer estatut o normativa i l'actual?

3. **a.** Originàriament, qui formava part de la banda i qui hi podia entrar a aprendre i tocar?
   b. Quins eren els requisits per accedir-hi (membre de col·lectius de la comunitat; segons l'ofici, «els fills de determinat gremi»; creença; classe social o filiació política)? Es mantenen, actualment?
   c. Antigament, hi havia ajuts? Qui en podia ser receptor? I avui en dia?

4. **a.** Quin és el perfil actual del membre de la banda?
   b. Quin és el tant per cent d'homes i de dones? Quan es produeix el punt d'inflexió en la incorporació de la dona?
   Si la resposta fa referència a les dades actuals, amb un nombre d'homes superior al de dones, es podria demanar: per què no hi ha una mateixa incorporació de les dones o una equitat de gènere? Quins serien els factors o les causes d'aquesta diferència?
   c. Quin és el tant per cent de persones d'origen estranger o d'altres comunitats o poblacions? Hi ha algun tipus de segregació o preferència, pel que fa als instruments que toquen, segons l'origen de cadascú? Quan comencen a participar-hi?
   d. Quin és el tant per cent per edats?
   - fins a 15 anys
   - de 16 a 25 anys
   - de 26 a 50 anys
   - més grans de 50 anys

5. La banda té una bandera o un escut identificatiu? Expliqueu-ne l'origen, l'autor, les modificacions posteriors i la simbologia, si en té (cal aportar-ne la imatge en format digital .jpg).

6. En cas de tenir escut o bandera:
   a. Qui la va confeccionar?
   b. De quin any data?
   c. Qui la va pagar?
   d. Se n'han fet modificacions posteriors, canvis o possibles afegits (com ara les cintes de les diverses trobades)?

e. Durant les actuacions de la banda, qui és el responsable de portar-la? Com s'assigna la responsabilitat de portar-la?

7. **a.** Quins han estat els professors o els personatges més rellevants que han influït en el desenvolupament de l'entitat per motius acadèmics, mecenatge, intèrprets o pervivència d'un grup o família en l'òrgan directiu o en funcions concretes dins l'entitat?
b. S'han produït divisions i derivacions de la banda en altres elements com ara orquestres, grups de música, etcètera?

8. **a.** Antigament, quina música s'interpretava i quins instruments s'utilitzaven?
b. Avui dia, quina música s'interpreta i quins instruments s'utilitzen?
c. Qui és la persona encarregada de seleccionar què s'interpreta durant els concerts de la banda?

9. **a.** Té un himne propi?
b. Quin n'és l'origen? I l'autor?
c. En quin moment s'interpreta (al principi o al final d'un concert, sempre o només uns dies concrets com ara l'aniversari de la banda, festes majors del poble de la banda, etcètera)? (Cal aportar-ne la partitura, si escau).

10. **a.** Què o quins factors van conduir la banda a formalitzar la seva educació?
b. Aquests factors han afavorit l'augment o la disminució de membres de la banda?

11. **a.** Quines són les fases d'aprenentatge?[83]
b. Quins són els requisits perquè un alumne de l'escola pugui tocar a les formacions (banda, banda juvenil, banda infantil o d'iniciació)?
c. La banda està catalogada com a simfònica?

12. Quina és la mitjana, en anys, de pertinença d'un membre de la banda una vegada ha entrat a l'escola?

13. **a.** Per quins motius un membre abandona la banda (estudis, edat, un altre tipus de formacions musicals, incompatibilitats laborals, etcètera)?
b. Es produeixen reincorporacions a les bandes d'anteriors membres que n'havien format part? Quins són els motius que porten els músics a reincorporar-s'hi?

14. **a.** Quin grau d'activitat té la banda?

Internacionalització	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Concerts fets al llarg de l'any	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Regularitat en els assajos	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
D'altres: (per exemple, actes civils)	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**

15. Hi ha cap enregistrament sonor o audiovisual de la banda?[84] Quin és el primer que es va fer? Expliqueu el context i la situació d'aquests enregistraments: quan, on i per què.

83 En cas que hi hagi fases no regulades d'aprenentatge prèviament, també es poden descriure. No cal descriure el sistema ni el mètode oficial d'aprenentatge musical institucionalitzat.

84 No ens referim a vídeos o enregistraments particulars habituals en els últims anys per la democratització de suports digitals com ara telèfons mòbils i càmeres digitals.

16. **a.** Quin tipus de relacions teniu amb altres bandes de Catalunya i de la resta de l'Estat?
b. Existeixen agermanaments o apadrinaments?
c. Es fan intercanvis de mestres, partitures i músics?

17. Esmenteu celebracions, pobles o altres esdeveniments en què la banda participa de manera habitual (a part de les possibles circumstàncies, ens referim a una participació continuada durant els últims anys).

18. **a.** Com i què defineix el preu que es paga per una banda?
b. Quins aspectes es valoren: el nombre de músics, que es toqui un o un altre instrument, la interpretació d'unes partitures determinades, la indumentària, la interacció amb el públic, etcètera?

19. **a.** Grau de valoració de la banda (1 és menys, 5 és més):

Escola de música	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Relació amb altres bandes	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**
Participació en la vida cultural local	**1**	**2**	**3**	**4**	**5**

b. Quines són les perspectives de futur i els problemes per a la pervivència com a grup, si n'hi ha?

20. Quines són les reclamacions de les escoles de música?

21. Teniu material bibliogràfic —estudis, treballs de recerca, publicacions (articles a diaris, revistes locals, revistes especialitzades, etcètera)— sobre l'escola o la banda? Sol·liciteu-ne la referència bibliogràfica i el fons en què es troba.

Annex 4

Societats musicals federades i no federades que no tenen escola de música pròpia ni estan vinculades a cap centre municipal o privat concret.

1. Agrupació Musical de Cerdanyola del Vallès
2. Agrupació Musical del Maresme
3. Agrupació Musical Sant Josep de Terrassa
4. Agrupació Musical Santa Anna, del Vendrell
5. Agrupación Musical Nuestra Señora de la Sierra, de Santa Coloma de Gramenet
6. Associació Banda de Música de Sabadell
7. Banda Ciutat de Valls
8. Banda de Matadepera
9. Banda de Música Costa Daurada
10. Banda de Música de Cardona
11. Banda de Música de Castellar del Vallès
12. Banda de Música d'Esparreguera
13. Banda de Música d'Igualada
14. Banda de Música de la Selva del Camp
15. Banda de Música Municipal de Lleida
16. Banda de Rubí. Associació Rubí Musical s. XXI
17. Banda Musical Mossèn Joan Batlle, de Blanes
18. Banda Municipal de Barcelona
19. Banda Municipal de Figueres
20. Banda Municipal de la Pobla de Massaluca

21. Banda Municipal de Tivenys

22. Banda Simfònica Ciutat de les Roses

23. Banda Simfònica de Reus

24. Banda Simfònica Roquetes-Nou Barris

25. Banda Simfònica Unió Musical de Lleida

26. Girona Banda Band

27. Unió Musical del Bages[85]

85 La Unió Musical del Bages és una associació musical, els components de la qual provenen de sis o set escoles municipals diferents o del Conservatori o són membres per lliure. En un inici es va plantejar incloure'ls en l'estudi —se'ls va fer l'entrevista i l'enquesta—, però finalment es va descartar aquesta opció.

Annex 5

Els costos per estudiar a l'escola de música depenen dels estudis que faci l'alumne. Seguint el pla curricular, a mesura que augmenta el nivell, el preu s'incrementa perquè s'estudien més matèries (llenguatge musical, instrument, conjunt instrumental, etcètera) i, per conseqüent, es fan més hores lectives. Malgrat tot, es poden establir unes mitjanes econòmiques segons la tipologia de les escoles:

- Tant les escoles municipals com les escoles de les societats musicals ofereixen preus de matrícula que van des de la gratuïtat de la matrícula fins als 100 €. La mitjana del preu de la matrícula dels centres de les agrupacions musicals és de 24,80 € i la dels centres públics, de 35,53 €.

Escoles municipals	Escoles de les societats musicals
35,53 €	24,80 €

- El preu mitjà de la matrícula de les escoles municipals és de 458,13 € i el barem oscil-la entre els 270 i els 900 €.

- El preu mitjà de la matrícula de les escoles de les societats musicals és de 453,75 € i l'interval es mou entre els 120 i els 900 €.

Escoles municipals	Escoles de les societats musicals
458,13 €	453,75 €

Si bé els centres de les societats musicals ofereixen uns preus més competitius, les xifres exposades no reflecteixen que les seves escoles situades en pobles siguin les que tenen les millors tarifes. Contràriament al que es podria pensar, el condicionant no és pas la població, sinó el centre. Així, doncs, hi ha municipis molt petits que tenen escoles en què s'ofereix una oferta educativa àmplia i variada, i el preu de la matrícula és superior a la mitjana.

Respecte a les escoles de música amb bandes vinculades al municipi, segons les dades de què disposem, el preu va a la baixa o a l'alça depenent del pressupost que el consistori destina a l'escola. D'aquesta manera, més recursos significa tenir tarifes més reduïdes, i a la inversa.

BIBLIOGRAFIA

Bibliografia

Agrupació Musical Canareva (2006). *25 anys fent música: Agrupació Musical Canareva.* Alcanar.

Almeria, J. (2014). "El moviment associatiu de les societats musicals de la Comunitat Valenciana al segle XXI". *El paper de l'associacionisme cultural en el segle XXI.* Núm. 8, p. 35-44.

Asensi, E. (2013). *Música, mestre! Les bandes valencianes en el tombant del segle xix*. València, PUV. Publicacions de la Universitat de València.

Banda Municipal Alcanar (1997). *150 anys de música. Història de la Banda de Música Municipal d'Alcanar (1845-1995)*. Alcanar: Ed. Banda Municipal d'Alcanar.

Castells, R. (2015). *Estat de la Cultura i de les arts 03_2015. Repensant les polítiques culturals. Reptes i reflexions.* Barcelona: Consell Nacional de la Cultura i de les Arts (CoNCA).

Dubois, V.; Méon, J–M.; Pierru, E. (2009). *Les mondes de l'harmonie. Enquête sur une pratique musicale amateur*. París: La Dispute.

Ebri, J.; Serra, D. (2011). *Les músiques d'Ulldecona*. Benicarló: Onada Edicions.

Eximeno Moreso, M. (1992). *75 anys de vivències de "La Lira Ampostina" (1916-1991)*. Amposta: Ed. La Lira Ampostina.

Esteve Serra, O. (2011). "Les bandes de música de la comarca del Montsià. De cultura popular a eina de cultura contemporània. El cas concret de la Banda de Música d'Ulldecona". *Raïls*, núm. 27. Ed. Centre d'Estudis d'Ulldecona, p. 80-165.

Farnós, A.; Queralt, M. C. (2003). *Les bandes de música a les comarques de Tarragona.* Tarragona: Ed. Diputació de Tarragona.

Figueras, N.; Jiménez, M. C.; Santesmases, J. (2007). *Cultura i recerca local al segle XX: dels erudits locals als centres d'estudi. Jornada d'estudi, Calonge, 14-15 de setembre 2007. En memòria de Pere Caner (1922-1982)*. Editen: Ateneu Popular de Calonge i Institut Ramon Muntaner.

FSCMV (2013). III Congrés General Societats Musicals 2013. Les Societats Musicals 2020. València: FSCMV. Disponible a: http://www.uv.es/cursegsm/PDF/IIICSMCV_Val_.pdf.

Gómez, I. [*et al.*] (2002). *Escoles municipals de música. Criteris per al desenvolupament del model educatiu i cultural als municipis.* Barcelona: Diputació de Barcelona. Àrea d'Educació.

Hachuel, E. (2012). "Què hauria estat del patrimoni sense l'associacionisme? Una visió en clau de participació ciutadana". A: DDAA. *Patrimoni, història local i didàctica. Homenatge a Jaume*

Codina. Actes de les VI Jornades del Patrimoni i del Baix Llobregat. Sant Feliu de Llobregat: Consell Comarcal del Baix Llobregat i Edicions del Llobregat.

Martínez Rodríguez, M. (2011). *La legió silenciosa: l'associacionisme cultural català: una mirada des de la transició mirant cap al futur*. Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya.

Miró Vives, Ll. (2004). *100 anys fent música, 100 anys fent poble: història de la banda de música de La Sénia*, *1904-2004*. Agrupació Musical Senienca.

Molina Rodríguez-Navas, P. (2014). *Transparència i qualitat de la informació de les entitats sense ànim de lucre. Manual i guia d'autoavaluació*. Laboratori de Periodisme i Comunicació per a la Ciutadania Plural (LPCCP), Universitat Autònoma de Barcelona.

Música. Guia informativa. Departament d'Ensenyament. Generalitat de Catalunya, 2015. Disponible a: http://ensenyament.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/guies-estudis/guia_musica.pdf.

Pujol, P-J. (2008). "El patrimoni associatiu". A: *Ponències específiques del Primer Congrés Associacionisme Cultural Català.* Barcelona: Ens de Comunicació Associativa.

Royo, C. (2014). *Terres de l'Ebre: música, educació i societat*, ponència realitzada a la jornada de reflexió i debat: "Els Estudis Musicals dintre del Sistema Educatiu de Catalunya". Amposta.

Sempere Comas, N. (2006). *Escoles Municipals de Música: educació musical i acció cultural a Catalunya*. Diputació de Barcelona, Àrea d'Educació. Disponible a: http://www.diba.cat/documents/330035/330211/cerc-fitxers-e2006_escolesdemusica-pdf.pdf.

Informes CoNCA
Darrers números de la col·lecció:

IC6 (2014)
Dinàmiques digitals a Catalunya.
La creació, la producció i la difusió culturals davant la digitalització

IC7 (2014)
Avaluació estratègica.
Model teòric i aplicació

IC8 (2015)
Estat de la qüestió, propostes i recomanacions per al foment del mecenatge i el patrocini cultural a Catalunya

IC9 (2015)
El capital social en els esdeveniments culturals de Catalunya: una anàlisi del seu potencial com a recurs pel desenvolupament local

IC10 (2016)
Aproximació a l'ecosistema dels ensenyaments artístics de caràcter professional a Catalunya

IC11
(2016)

Generalitat de Catalunya

Co NC A
Consell Nacional
de la Cultura i de les Arts